

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Rahvusvahelise ja Euroopa õiguse õppetool

Kätlin Kalda

OPOSITSIOONI TUNNUSTAMINE SÜÜRIA JA LIIBÜA NÄITEL

Magistritöö

Juhendaja
Dr iuris René Värk

Tartu
2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. VALITSUSTE TUNNUSTAMINE RAHVUSVAHELISES ÕIGUSES	6
1.1. Tunnustamise olemus ja meetodika.....	6
1.2. Tunnustamise lubatavus.....	12
1.3. Tunnustamisest keeldumine.....	17
1.4. Tunnustamise tagajärjed	21
2. OPOSITSIOONI TUNNUSTAMINE SÜÜRIAS.....	27
2.1. Araabia kevad ja Süüria kodusõda.....	27
2.2. Tunnustamise eeldused	32
2.3. Tunnustamine ja selle tagajärjed.....	39
2.4. Tunnustamise kooskõla rahvusvahelise õigusega.....	46
3. OPOSITSIOONI TUNNUSTAMINE LIIBÜAS	51
3.1. Liibüa kodusõda.....	51
3.2. Tunnustamise eeldused	55
3.3. Tunnustamine ja selle tagajärjed.....	62
3.4. Tunnustamise kooskõla rahvusvahelise õigusega.....	69
KOKKUVÕTE	75
SUMMARY	79
KASUTATUD ALLIKAD	84

SISSEJUHATUS

Käesoleva magistritöö kirjutamise ajal toimunud sündmused Ukrainas on järjekordne kinnitus asjaolule, et riikides tekivad aeg-ajalt sisemised vastuolud. Suured pinged võivad viia kodusõjani. Globaliseerumise tingimustes peavad riigid võtma seisukoha, kas omada suhteid võimul oleva valitsusega või opositsiooniga. Toetust väljendatakse tunnustuse andmisega.

Tunnustamine on tähtis rahvusvahelistes suhetes, sest sellel on oluline mõju rahvusvahelises kogukonnas. Tunnustamist on defineeritud teoreetilises kirjanduses mitmeti ning selle puhul tehakse vahet riikide ja valitsuste tunnustamisel. Valitsuste tunnustamise tähtsus seisneb administratiivse pädevuse määratlemises, kuid sel on ka juriidilisi tagajärgi. Tunnustamine annab valitsusele õiguse esindada riiki. Riik on ka siis rahvusvahelise õiguse subjekt, kui selle valitsus on kukutatud. Valitsuse tunnustamine mõjutab riigi juhtivorgani staatust ja valitsusel ning opositsioonil on võime kujundada riigi kuvandit.

Rahvusvahelises õiguses on opositsiooni tunnustamine probleemiks, sest selle lubatavus ja juriidilised tagajärjed on küsitavad. See võimaldab teistel riikidel sekkuda riigi siseasjadesse ning võib võtta rahvalt enesemääramisõiguse. Kui tunnustamist lubada ja õiguslikke tagajärgi aktsepteerida, ning riigid tunnustaksid ilma piiranguteta iga gruppi kui valitsust, siis oleks riigi valitsus teiste riikide määrata. See oleks aga rahvusvahelise õiguse jäme rikkumine. Riigid ei tohi sekkuda teise riigi kodusõtta ei valitsuse ega opositsiooni poolel (humanitaarabi on teine asi). Teised riigid ei saa valida, mis valitsus riigile sobib. Kui riigid sekkuvad piiramatult teise riigi siseasjadesse, siis kes otsustab, milline valitsus on õige? Kes on opositsionäär? Kes on terrorist? Kes on aktivist? Millise riigi arusaam on õige?

Eelnevast tulenevalt on käesoleva magistritöö eesmärgiks uurida opositsiooni tunnustamise õiguslikke tagajärgi ning kooskõla rahvusvahelise õigusega. Eesmärgi täitmiseks on püstitatud järgmised uurimisküsimused.

- 1) Uurida opositsiooni tunnustamise teoreetilist tagapõhja, sealhulgas mitmekülgset lähenemist tunnustamise definitsioonile.
- 2) Selgitada välja opositsiooni tunnustamise võimalikkus ja lubatavus.
- 3) Analüüsida tunnustamisest keeldumist valitsuse tunnustamise temaatikast lähtudes.
- 4) Teha kindlaks opositsiooni tunnustamise tagajärjed.

- 5) Leida üles õiguslikud probleemid opositsiooni tunnustamise temaatikas, pakkuda välja ning analüüsida võimalikke lahendusi.

Valitsuse tunnustamisel on erinevaid vorme. Eristatakse *de facto* ja *de jure* tunnustamist, ennatlikku ning tingimuslikku tunnustamist, tunnustusest keeldumise puhul tunnustuse tagasivõttu ja mittetunnustamise kohustust. Seejuures tuleb tunnustuse võimalikkuse ja lubatavuse hindamisel lähtuda tunnustuse kriteeriumitest. Kriteeriumid tunnustamiseks või sellest hoidumiseks on sõnastatud vastavates doktriinides. Käesolevas magistritöös tuuakse varasemalt publitseeritud tööde põhjal välja erinevad lähenemised tunnustamise teooriale ja vastuolud mõistete defineerimisel, viidatakse riikide praktikale ning tutvustatakse ja analüüsitakse kaasnevaid õiguslikke probleeme. Samuti pakutakse lahendusi.

Töö eesmärgi saavutamiseks ja uurimisküsimustele vastamiseks võetakse ette kaks konkreetset näidet. Analüüsitakse teemakohast praktikat Süürias ja Liibüas eesmärgiga selgitada välja selle kooskõla rahvusvahelise õigusega. Käsitletavad riigid, Süüria ja Liibüa, on valitud, kuna tegu on mõjukate juhtumitega. Süüria ja Liibüa opositsiooni tunnustamine toimus erinevalt. Kui Liibüa puhul tunnustati opositsiooni järk-järgult ning lõpuks kukutati valitsus ja tunnustamine sai heakskiidu ka Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (ÜRO) poolse lubatud sekkumisega, siis Süüria puhul on olukord teine. Poliitiliselt on mitmed riigid tunnustanud Süüria opositsiooni, kuid valitsus püsib endiselt võimul ning pärast keemiarelvadest loobumist tundub, et valitsuse võim on kindlustumas. Seega Süüria ja Liibüa opositsiooni tunnustamisel on mitmed erinevused. Kahe riigi põhjal ei saa küll teha laiapõhjalisi järeldusi praktika ja rahvusvahelise õiguse kooskõla kohta, kuid on võimalik anda hinnang rahvusvahelises õiguses aktsepteeritud seisukohtade kohta.

Käesolev töö aitab sisustada tunnustamise tähendust rahvusvahelises õiguses ning selgitab, mida üks või teine tunnustuse andmise viis võib riigile kaasa tuua. Käesoleval magistritööl on väärtus ka siseriiklikult, sest see selgitab, mis võib juhtuda tunnustuse andmisel ehk mis õiguslikud tagajärjed võivad saabuda. Analüüsitud on ka Eesti poolt Süüria ja Liibüa opositsioonigrupile antud tunnustuse tähendust. Sellest õppust võttes on võimalik hoida välispoliitika rahvusvahelise õigusega kooskõlas.

Vastamaks eespool nimetatud uurimisküsimustele on käesolev magistritöö jagatud kolmeks peatükiks. Esimeses peatükis käsitleb autor opositsiooni tunnustamise teoreetilist poolt, tunnustamise võimalikkust, lubatavust, probleeme ja tagajärgi. Välja on toodud tunnustamise

erinevad vormid ja nende tähendused ning nende andmisega seotud probleemid, millele on pakutud ka lahendusi.

Teises ja kolmandas peatükis on ära toodud riikide praktika opositsioonigruppide tunnustamisel. Süüria ja Liibüa opositsiooni tunnustamisel on mitmed erinevused. Et aga mõista, miks need riigid jõudsid olukorda, kus tekkis opositsioon, ja küsimus selle tunnustamisest, ning miks opositsiooni tunnustamine neis riikides erineb, tuleb selgitada nende riikide olukorda enne ning keset kodusõda. Selleks on käesolevas töös enne opositsiooni tunnustamise juurde jõudmist toodud lühiülevaade vastavate riikide kodusõdade käigust. Peatüki jooksul proovib autor leida vastust küsimusele, kas Süüria ning Liibüa opositsioonigrupile antud tunnustused olid kooskõlas rahvusvahelise õigusega ning kas nendele saabusid õiguslikud tagajärjed.

Töö kirjutamisel on kasutatud analüütilist lähenemist. Alustatud on üldisest lähenemisest opositsiooni tunnustamisel ning liigutud üksikjuhtumite (kahe riigi) analüüsimiseni. Valitud on analüütiline lähenemine, sest üksikjuhtumite analüüsimiseks on kõigepealt vaja vahet teha tunnustuse erinevatel vormidel. Samuti on vaja teha kindlaks tunnustamisega seonduvad probleemid. Magistritöö teises ja kolmandas peatükis kasutatakse ka võrdlevat meetodit. Võrreldakse Süüria ja Liibüa opositsioonigruppe, neile antud tunnustusi ning tagajärgi. Kuigi kronoloogiliselt toimusid vastavad sündmused Liibüas varem kui Süürias, alustatakse käesolevas magistritöös esmalt Süüria näitest, sest viimatinimetatu puhul on magistritöö kirjutamise ajaks tegemist peamiselt *de facto* tunnustustega, mis juba oma olemuse poolest eelnevad *de jure* tunnustusele. Seega on analüüsitud pärast esimest teoreetilist peatükki kõigepealt *de facto* tunnustuse andmist ning seda Süüria opositsioonile antud tunnustuste pinnalt ning seejärel *de jure* tunnustamist Liibüa näitel.

Magistritöö kirjutamisel kasutatud allikad on nii eesti kui ka inglise keelsed. Eestis ei ole opositsiooni tunnustamine väga kajastamist leidnud. Üliõpilastöödest on teemat käsitlenud näiteks Kati Treimann, kelle bakalaureusetöö käsitles riikide ja valitsuste tunnustamist ja selle tähendust rahvusvahelises õiguses. Väljaspool Eestit on opositsiooni tunnustamist käsitletud rohkem. Käesolevas magistritöös on kasutatud peamiselt asjakohaseid teadusartikleid, raamatuid ja Rahvusvahelise Kohtu nõuandvaid arvamusi.

1. VALITSUSTE TUNNUSTAMINE RAHVUSVAHELISES ÕIGUSES

1.1. Tunnustamise olemus ja metoodika

Rahvusvaheline õigus reguleerib suhteid rahvusvahelise õiguse subjektide vahel. Üheks peamiseks õigussubjektiks rahvusvahelises õiguses on riik. Et riik oleks võrdväärne partner rahvusvahelistes suhetes, peab ta olema tunnustatud rahvusvahelise kogukonna (*international community*) poolt. Rahvusvaheline kogukond ei ole muutumatu üksus. Luuakse uued riigid ning vanad lagunevad. Kui uus riik tekib, siis eeldatakse, et ta peab oma kohustustest kinni, kuid tunnustamine toimub vaid sobiva poliitilise olukorra tekkimisel.

Riigi tunnuseks on muu hulgas valitsus ning peale riikide tunnustamise on võimalik tunnustada ka valitsusi. Kui valitsus tuleb võimule valimiste või referendumiga kaudu, siis eeldatakse, et see vastab rahva soovile. Valitsus võib võimule tulla ka põhiseadusevastaselt. Mässulised loovad administratsioone piirkondades, mis senini olid kontrollitud õiguspärase valitsuse poolt. Valitsus võib tulla võimule ka läbi sõjaväelise riigipöörde või valimiste nurjamise. Olukorras, kus valitsus on tulnud võimule põhiseadusevastaselt, tulebki kõne alla valitsuste tunnustamise temaatika. Riigid peavad otsustama, kas tunnustada võimu võtnud gruppi valitsusena või mitte. Seega kerkib tunnustamise temaatika päevakorda kodusõja puhul, kuid ka näiteks olukorras, kus kodusõda on lõppenud ning rahvas on valitsusega leppinud, kuid rahvusvaheliselt ei ole valitsust veel aktsepteeritud.

Riik ei lõpetata olemast rahvusvahelise õiguse subjekt, kui selle valitsus on kukutatud. Valitsuse tunnustamine või mitte-tunnustamine on tähtsusetu riigi õiguspärasuse osas. Valitsuse tunnustamine mõjutab riigi juhtivorgani (mitte riigi) staatust.¹ Mõningates situatsioonides on võimalik, et riigi ja valitsuse tunnustamine toimuvad samaaegselt. See saab juhtuda vaid uue riigi loomisel. Näitena võib tuua Iisraeli loomise, mida tunnustati automaatselt ka riigina, kui Ühendkuningriik tunnustas Iisraeli valitsust *de facto*.² Seega valitsuse tunnustamine näitab ka riigi tunnustamist, kuid mitte vastupidi.

---

¹ M. N. Shaw. *International law*. Sixth Edition. Cambridge: Cambridge University Press 2008, p 456.

² Britain Grants *De jure* Recognition to Israel; Recognizes Annexation of Arab Palestine. – The Global Jewish News Source (28.04.1950). Arvutivõrgus: <http://www.jta.org/1950/04/28/archive/britain-grants-de-jure-recognition-to-israel-recognizes-annexation-of-arab-palestine> (19.03.2014).

Opositsioon on vastupanu või eriarvamusele väljendatud tegevus või argument, sageli moodustatakse poliitikas vastupanuliikujatest grupp, mida tuntakse kui opositsioonigrupi³. Opositsioonigrupp võib koosneda mitmest väiksemast opositsioonirühmast, kelle ühine eesmärk on astuda vastu võimulolevale valitsusele. Opositsiooni all on tihtipeale mõeldud erakonda, mis ei kuulu koalitsiooni.⁴ Käesolevas töös toodud näidete puhul on opositsiooni käsitletud kui vastupanuliikumist. Opositsioon võib olla loodud eetilistel, religioossetel või ideoloogilistel põhjustel. Nagu ka käesolevas töös käsitletud Süüria ja Liibüa näidete puhul, on sageli opositsiooni loomise põhjus eeltoodute kombinatsioon.

Opositsioonil on rahvusvahelises õiguses ebamäärane positsioon ja selle olemasolu ning tegevust on rahvusvahelise kogukonna poolt sageli ignoreeritud. Opositsiooni õigusvõime ei ole küll nii suur kui on riikidel ja opositsioon vastutab rahvusvahelises õiguses vaid osaliselt oma tegude eest, kuid opositsiooni tegevusel võib olla suur mõju rahvusvahelistes suhetes ja õiguses.

Tunnustamist on defineeritud teoreetilises kirjanduses mitmeti. Näiteks Malcolm Nathan Shaw selgitab tunnustamist kui avalikku, kaudselt viidatud või vaikivat formaalset heakskiitu, mille tagajärjel suhtleb tunnustanud riik uue valitsusega kui riigi juhtorganiga ja nõustub saabuvate juriidiliste tagajärgedega⁵. Erinevad autorid ja allikad ning praktika lähenevad tunnustamisele eri tähendustes. Definiitsiooni segane iseloom on mõnikord viinud valitsustevaheliste vaidlusteni selle üle, kas tunnustust on antud või mitte. Seega võivad mõned rahvusvahelised käitumisaktid olla mõistetavad kui tunnustamised ka ilma seda tegelikult olemata. Keskse definiitsiooni võib kokku võtta järgmiselt. Tunnustamine on staatust iseloomustav vabatahtlik poliitiline teadaanne, mis võib olla õiguslike tagajärgedega. Tunnustamine või mitte-tunnustamine võib näidata tunnustava poole valitsuse soovi astuda või mitte-astuda tunnustust vajava valitsusega rahvusvahelistesse suhetesse.

Tuntud rahvusvaheline õigusteadlane Ian Brownlie on seisukohal, et tunnustamine on vabatahtlik ja poliitiline akt⁶. Samas toob tunnustamine kaasa tagajärjed nii rahvusvaheliselt kui ka siseriiklikult. Kui üksust tunnustatakse, siis see toob endaga kaasa õigused ja

---

³ Opposition. Oxford Dictionaries. Arvutivõrgus:

<http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/opposition> (07.02.2014).

⁴ Opposition. Oxford Advanced Learner's Dictionary. Arvutivõrgus:

<http://oald8.oxfordlearnersdictionaries.com/dictionary/opposition> (07.02.2014).

⁵ M. N. Shaw. Viide 1, pp 454-455,462.

⁶ I. Brownlie. Principles of Public International Law. 7th. Ed. New York: Oxford University Press 2008, p 88.

kohustused, mis muidu poleks asjakohased. Näiteks võimalus esindada riiki rahvusvahelistes organisatsioonides (nagu seda on ÜRO).

Tunnustamise puhul on kasutusel kaks teooriat – konstitutiivne ja deklaratiivne. Neid teooriaid käsitletakse küll pigem seoses riikide tunnustamise temaatikaga, kuid need on asjakohased ka valitsuste tunnustamise temaatika juures. Konstitutiivne ja deklaratiivne teooria erinevad selle poolest, kuidas nad käsitlevad aega, millal saab valitsus rahvusvahelise õiguse mõttes juhtivorganiks. Konstitutiivse teooria kohaselt ei eksisteeri valitsust riigi juhtivorganina, kuni seda ei ole rahvusvaheliselt tunnustatud. Deklaratiivse teooria kohaselt eksisteerib valitsus iseseisvalt sõltumata tunnustamisest⁷. Selle teooria kohaselt on tunnustamine juba kujunenud situatsiooni kinnitamine. Tunnustamise tähtsus deklaratiivse teooria puhul seisneb selles, et kuigi valitsus eksisteerib ilma tunnustamiseta, ei saa ta selleta ametlikult suhelda rahvusvahelise õiguse teiste subjektidega.

Konstitutiivsest teoriast lähtudes kerkib esile valitsuse tunnustamisega kaasnev üks õiguslikest probleemidest. Kuna tunnustust võivad anda ainult osad riigid, siis valitsus võib olla mõne riigi poolt tunnustatud ja teiste poolt tunnustamata. Tekib küsimus, kas ühe riigi poolt tunnustatuna eksisteerib valitsus rahvusvahelises õiguses teiste riikide suhtes.

Siinkohal võib lahendust otsida Tinoco arbitraažist, kus otsiti vastust küsimusele, kas tunnustamata valitsusega tehtud tehingud on õiguspärased. Tinoco arbitraažis ei olnud Ühendkuningriik nõus tunnustama Costa Rica valitsust, eesmärgiga vältida diplomaatilisi suhteid selle valitsusega. Tinoco valitsus oli tulnud võimule sõjaväelise riigipöörde kaudu ning püsis võimul kaks aastat. Sellel ajal sõlmis valitsus Ühendkuningriigiga kaubanduslepingu. Pärast Tinoco valitsuse kukutamist tühistas uus valitsus kõik Tinoco valitsuse poolt tehtud lepingud. Ühendkuningriik esitas selle peale arbitraažile nõude, väites, et Tinoco valitsus oli lepingu sõlmimise ajal olnud teiste riikide poolt nii *de facto* kui ka *de jure* tunnustusega valitsus ning selle valitsuse poolt tehtud tehingud on kehtivad. Arbitraaž nõustus Ühendkuningriigiga leides, et Tinoco valitsuse kokkulepped on siduvad võimule tulnud valitsusele.⁸

Tinoco arbitraaži põhjal võib väita, et kui valitsus käitub nagu valitsus ning on tunnustatud vähemalt osade riikide poolt, siis on tema tegutsemine kooskõlas rahvusvahelise õigusega.

---

⁷ S. K. Verma. An Introduction to Public International Law. PHI Learning Pvt. Ltd. 1998, p 96.

⁸ Aguilar-Amory and Royal Bank of Canada claims (Great Britain v. Costa Rica). – Reports of International Arbitral Awards. 18. October 1923. Vol I, pp 377, 399.

Seega ei ole oluline kõikide riikide tunnustus – piisab ka osadest, et lugeda valitsus riigi juhtivorganiks ning tema teod rahvusvahelise õigusega kooskõlas olevaks.

Kui on kord juba tunnustatud, siis uut situatsiooni peetakse saabunuks, ning Malcolm Shaw sõnade kohaselt saavad ka asjakohased õiguslikud tagajärjed⁹. Siinkohal täpsustab käesoleva magistritöö autor, et õiguslike tagajärgede saabumine ei ole kindel ning oleneb sellest, mil viisil tunnustus antud on. Tunnustamist saab kirjeldada peamiselt kahel viisil: *de facto* tunnustamine ja *de jure* tunnustamine. Õigem oleks siiski öelda, et valitsust on võimalik tunnustada *de facto* või *de jure*, kuna väljendid iseloomustavad valitsust ja mitte tunnustamist kui tegevust. *De facto* tunnustamine on seisukoha (poolehoiu või pahameele) väljendus. See näitab, et tunnustav riik on valmis tunnustatava valitsusega läbirääkimisi pidama ja hõlmab üldist nõusolekut diplomaatiliste suhete pidamiseks, kuid ei selgita täpsemalt midagi nende suhete iseloomu või ulatuse kohta¹⁰. *De facto* tunnustus võimaldab riigil tunnustatava valitsusega suhelda, jättes samal ajal võimaluse igal hetkel oma otsusest taanduda¹¹ ja näitab, et tunnustav riik kahtleb valitsuse püsima jäämises.

Seega loob *de facto* tunnustamine opositsioonile ebamäärase positsiooni rahvusvahelises õiguses. Riigid on küll *de facto* tunnustuse kaudu andnud teadaande, et selline opositsioon eksisteerib rahvusvahelise kogukonnas kui valitsuse sarnane üksus¹² ja see tähendab, et antud opositsiooniga soovitakse astuda rahvusvahelistesse suhetesse, kuid samas ei ole tegu täieliku tunnustamisega. Sellise ebamäärase positsiooni tõttu jäävad suhted teiste riikidega rahvusvahelisel tasandil pealiskaudseks ning õiguslike tagajärgede olemasolu on kaheldav. Tunnustamise (sealhulgas *de facto* tunnustamise) õiguslike tagajärgi analüüsitakse pikemalt käesoleva magistritöö peatükis 1.4.

De facto tunnustus on tihtipeale esialgne, tingimuslik, puudulik või kaudselt antud¹³. Seetõttu ei vaja *de facto* tunnustamine sõnaselget teadaannet. Ka riikide praktika on näidanud, et *de facto* tunnustus võidakse lugeda antuks läbi tegude. Sellised juhud on siiski harvad ja riigid on

---

⁹ M. N. Shaw. Viide 1, p 445.

¹⁰ S. Talmon. Recognition of Governments in International Law: With Particular Reference to Governments in Exile. Viidatud töö, pp 88-93.

¹¹ B. R. Roth. Governmental Illegitimacy in International Law. New York: Oxford University Press (2000), p 151.

¹² J. Essen. *De facto* Regimes in International Law. – Merkourios – International and European Security Law. Vol 28/74 (2012), p 41.

¹³ T. O. Stephen. Self Declaration or Self Determination; A Comparative of Kosovo and Turkish Republic of Northern Cyprus, p 7. Arvutivõrgus: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2272023 (19.03.2014).

väga ettevaatlikud, sest tegu on tähtsa poliitilise tööriistaga, mis vajab vastavat kaalumist¹⁴. Kuna käitumisakt võib olla mõistetav tunnustuse andmisena seda tegelikult olemata peab tunnustust alati vaatama kontekstis koos tunnustava riigi seisukoha ja seletustega.

De facto tunnustamisele võib järgneda *de jure* tunnustamine, mis on tugevam tunnustamise vorm. *De facto* tunnustamise puhul on tegu esialgse hinnanguga opositsioonile ja selle andmine näitab, et tunnustust andev riik kaalub, kas opositsioon väärrib *de jure* tunnustuse saamist¹⁵. *De jure* tunnustamise puhul on tunnustust andev riik veendunud, et kõik tunnustuse andmise kriteeriumid on täidetud ning tunnustataval opositsioonil on valitsusena püsima jäämise tõenäosus¹⁶. Seetõttu võib öelda, et *de facto* tunnustuse andmisel on riikidel kahtlus, kas opositsioon on piisavalt tugev, et riigi valitsusena eksisteerida, ning *de jure* tunnustuse andmisel on kahtlused situatsioonis kadunud ja tunnustav riik on veendunud, et tunnustatav valitsus jääb püsima.

Kuna *de facto* tunnustamine on kahtlev ja ebamäärane, siis tekib küsimus selle mõttekuses. Käesoleva magistritöö autori arvates ei kao ilmselt *de facto* tunnustamine ka tulevikus, sest rahvusvahelise kogukonna jaoks on oluline määrata, kellega tunnustatavast riigist suhtlema või läbirääkimisi pidama hakatakse. Küll aga võiks rahvusvahelises kogukonnas valitseda üksmeel vastavas terminoloogias – mis on *de facto* tunnustamine, mis mitte ja kellele seda jagatakse. *De facto* tunnustamist võiks tulevikus tõlgendada kui viidet rahvusvaheliselt olulisele grupile. Üksmeel kasutavas terminoloogias pakuks läbipaistvust *de facto* tunnustamise praktikas.

Kodusõjas olevate riikide valitsuste tunnustamises on mõned erisused. Näiteks Hispaania kodusõja ajal andis Ühendkuningriik kindral Franco loodud opositsioonile *de facto* tunnustuse, sest viimasel oli olemas kontroll suure osa Hispaania territooriumi üle. Samal ajal oli võimul oleval valitsusel Ühendkuningriigi *de jure* tunnustus¹⁷. Seega võib öelda, et kodusõja ajal näitab *de facto* tunnustuse andmine reaalse faktilise olukorra tunnustamist (pidades silmas rahva poolehoidu uuele valitsusele), samal ajal kui *de jure* tunnustust, mis toob kaasa ka õiguslikud tagajärjed, ei võeta võimulolevalt valitsuselt ära. Kodusõja ajal on *de facto* tunnustamise andmisega võimalik ohutult jälgida, kuidas olukord kujuneb ehk jätta endale tee vabaks hilisemaks *de jure* tunnustuse andmiseks opositsioonile, kui olukord peaks

---

¹⁴ M. N. Shaw. Viide 1, pp 464-465.

¹⁵ A. Aust. Handbook of International Law. Cambridge: Cambridge University Press 2005, p 26.

¹⁶ B. R. Roth. Viide 11, pp 182-183.

¹⁷ Judicial Decisions Involving Questions of International Law – House of Lords. – The American Journal of International Law, Vol. 33 (1938), p 823.

vastavaks kujunema. Selle põhjal võib öelda, et vähemalt kodusõja ajal ei anta *de facto* tunnustusega valitsuse õiguspärasusele mingit seisukohta.

Lisaks *de facto* ja *de jure* eristamisele tehakse tunnustamise puhul vahet veel järgmistel tunnustamise viisidel ja terminitel. Kasutusel on ametlik tunnustus (*official recognition*), kirjalik tunnustus (*formal recognition*), poliitiline tunnustus (*political recognition*) ja täielik diplomaatiline tunnustamine (*full diplomatic recognition*). Sealhulgas ametlikku tunnustust ning kirjalikku tunnustust võidakse kasutada samaväärsena *de jure* tunnustamisega. Õigusteadlane Stefan Talmon käsitleb poliitilist tunnustamist ning täielikku diplomaatilist tunnustamist pigem *de facto* tunnustuse andmisena. Samal ajal on sellistel modifikatsioonidel tihtipeale topelettähendus. Need võivad tähendada tunnustava riigi nõusolekut jätkata normaalseid ametlikke diplomaatilisi suhteid või avaldada, et tunnustust andva riigi hinnangul on tunnustust vajav valitsus selle vääriine.¹⁸ Käesoleva töö autor käsitleb *de facto* ja poliitilist tunnustust sünonüümidena.

Päevakorda on kerkinud ka valitsuse kollektiivse tunnustamise mõiste. See on tunnustuse andmine rahvusvahelise organisatsiooni otsusega. Tunnustus antakse üldjuhul siis, kui enamus liikmeid on tunnustuse andmise poolt ja kui vaid mõned liikmed on selle poolt, siis tunnustust ei anta¹⁹. Liikmesriigid ei soovi anda tunnustuse üle otsustamist organisatsioonide pädevusse, sest see tähendaks organisatsiooni tähtsuse tõusu oma liikmete kontrolli osas, ja seetõttu ei ole kollektiivne tunnustamine saanud sooja vastuvõtu osaliseks²⁰. Riikide praktika näitab, et kui ka kollektiivne tunnustus on antud, siis liikmesriigid täpsustavad seda omapoolsete tunnustustega ja seetõttu pole kollektiivsel tunnustamisel suurt tähtsust rahvusvahelises kogukonnas.

Kui opositsioon tuleb võimule siseriikliku õiguse mõistes põhiseadusevastaselt, kerkib esile valitsuse tunnustamise küsimus ning rahvusvahelise kogukonna ja õiguse seisukoht selle suhtes. Tunnustamine seob endaga rahvusvahelistes juriidilistes protsessides osalemise, olles samal ajal tähtis mitmepoolsete suhete ja siseriiklike suhete rajamisel. Kuna tunnustamine on küll vabatahtlik poliitiline akt, aga toob kaasa tagajärjed nii rahvusvaheliselt kui siseriiklikult, suhtuvad riigid *de jure* tunnustuse andmisesse ettevaatlikult ning kaheldes võimu püsima jäämises, antakse esialgu *de facto* tunnustus. Valitsuse, kes käitub nagu valitsus ja on

---

¹⁸ S. Talmon. Viide 10, p 108-109.

¹⁹ M. J. Peterson. *Recognition of Governments: Legal Doctrine and State Practice, 1815-1995*. London 1997, p 123.

²⁰ M. N. Shaw. Viide 1, p 466.

tunnustatud vähemalt osade riikide poolt, tegutsemine on kooskõlas rahvusvahelise õigusega. Küsimusele, millal on tunnustamine kooskõlas rahvusvahelise õigusega ja millal tunnustust on võimalik anda, annab vastuse efektiivse kontrolli doktriin.

1.2. Tunnustamise lubatavus

Efektiivse kontrolli doktriin on üks teooriatest, mis püüab selgitada, millal on opositsiooni tunnustamine valitsusena võimalik ning lubatav. Selle abil saab määratleda, millal tekib valitsuse tunnustamise küsimus päevakorda ning miks.

Selleks, et riigid oleksid nõus andma tunnustust, peaks valitsus olema kindel ehk sellel peaks olema head väljavaated püsima jäämisele. Valitsuste tunnustamise probleem tõusebki päevakorda, sest vägivalda ning rahunemise periood nõuab lahendust küsimusele, milline on see valitsus, mis tegelikkuses esindab riiki ning on tõepoolest riigi valitsus²¹ ehk valitsus, mis jääks püsima. Seega ei pea rahvusvaheline kogukond otsustama, kas tunnustada, vaid küsimus on selles, kuidas leida rahuldav lahendus tõusetunud probleemile, milline grupp on riigi valitsus – milline grupp jääb valitsusena püsima.

Selleks, et valitsus oleks kindel ja tunnustamine rahvusvahelise õigusega kooskõlas, tuleks tunnustamine anda efektiivse kontrolli ning legitiimsuse doktriini pinnalt. Klassikaline efektiivse doktriini sõnastus toodi välja juba Hans Kelseni poolt 20. sajandi keskpaigas. Selle kohaselt on edukad revolutsioonid ja riigipöörded rahvusvahelise õiguse mõistes õiguspärased, sest nendega saavutatakse riigis efektiivne kontroll ning seetõttu võibki neid tõlgendada kui sündmuseid, mis võivad muuta siseriiklikku õiguskorda²².

Efektiivse kontrolli doktriin sõnastab kriteeriumid, mille täitmisel on valitsusel lootust osutada tõhusaks ning muuta revolutsioon õiguspäraseks. Kriteeriumiteks on valitsuse võimu püsivuse väljavaade, elanikkonnast suurema osa toetus ning tõhus kontroll enamiku riigi territooriumi üle²³.

---

²¹ H. Lauterpacht. *Recognition in International Law*. Cambridge: Cambridge University Press. 1947, p 98.

²² H. Kelsen. *General Theory of Law and State*. London 2007, p 220.

²³ M. N. Shaw. Viide 1, pp 455-456.

Kui tunnustuse andmine sõltuks vaid efektiivsest kontrollist riigi territooriumi üle, siis see näitaks opositsiooni füüsilist tugevust²⁴. Seetõttu peabki tunnustuse andmisel leidma riik lahenduse arvatava valitsuse tõhususe kaudu ehk efektiivse kontrolli doktriini kriteeriumite kaudu. Läbi praktika on neid kriteeriume omalt poolt täiendatud Estrada doktriiniga ning Tobarí ehk legitiimsuse doktriiniga.

Estrada doktriini, mis sõnastati 1931. aastal Mehhiko valitsuse poolt, keelab valitsuste tunnustamise üleüldse²⁵. Ehk siis Mehhiko riik ei ole nõus andma tunnustust valitsustele ja tunnustab vaid riike. Seda seisukohta saab selgitada põhimõtte kaudu, et kui revolutsioon toimus rahva toetusel, mistõttu on tõenäolisem valitsuse püsima jäämine ning tõhusus, siis jäävad suhted riikide vahel samaks ning uue valitsuse tunnustamine ei ole enam vajalik²⁶. Kui revolutsioon aga ei toimunud rahva toetusel, siis andes valitsusele tunnustuse, võib tegu olla rahva enesemääramisõiguse rikkumisega. Tunnustades rahva toetuse vastase revolutsiooniga võimule tulnud valitsust, oleks võim määrata riigi siseasju teistel riikidel. Üldiselt võib öelda, et Mehhiko riik näitas selle doktriiniga, et tema arvates ei ole mõistlik hinnata valitsusevahetusi rahvusvahelise õiguse pinnalt. Seda doktriini ei ole rahvusvahelise kogukonna poolt ühehäälselt kasutusele võetud, pigem kasutavad seda mõned üksikud riigid, kuna see doktriin ei arvesta diplomaatiliste suhetega. Näiteks kui valitsus rikub korduvalt rahvusvahelist õigust, siis teised riigid ei ole nõus võistlevate valitsuste korral toetama valitsust, mis käitub rahvusvahelise õigusega vastuoluliselt. Eelneva põhjal võib sõnastada ühe tähtsama õigusliku probleemi valitsuste tunnustamise ja rahvusvahelise õiguse kooskõla kohta – millal rikub opositsiooni tunnustamine rahva enesemääramisõigust. Vastust sellele küsimusele võib otsida Tobarí ehk legitiimsuse doktriinist.

Tobarí doktriini kohaselt ei tohiks riigid tunnustada valitsust, mis tuleb võimule läbi revolutsiooni või sõjaväelise riigipöörde. Tunnustada tohib ainult juhul, kui selle riigi rahvas ilma sunnita toetab ja aktsepteerib uut valitsust. Selle doktriini kohaldamiseks tuleks pärast revolutsiooni ja uue valitsuse võimule tulemist korraldada hääletus või läbi referendum vastuvõtta uus põhiseadus, mille kaudu näitab rahvas omapoolset toetust.²⁷ Üldiselt peetakse

---

²⁴ B. R. Roth. *Secessions, Coups and the International Rule of Law: Assessing the decline of the effective control doctrine.* – *Melbourne Journal of International Law*, Vol. 11, p 32.

²⁵ R. D. Sloane. *The Changing Face of Recognition in International Law: A Case Study of Tibet.* – *Emory International Law Review* 107 (2002), p 123.

²⁶ M. Aristodemou. *Choice and Evasion in Judicial Recognition of Governments: Lessons from Somalia.* – *European Journal of International Law* (1994) 5 (1), p 535.

²⁷ J. Balouziyeh. *Coup in Egypt or Not? The Implications Under International Law (17.07.2013).* – The Desmond Tutu Peace Foundation. Arvutivõrgus: <http://www.tutufoundationusa.org/2013/07/coup-in-egypt-or-not-the-implications-under-international-law/> (21.03.2014).

rahvusvahelise kogukonna poolt rahuldavaks olukorda, kui riigi rahvas käitub uue valitsusega kooskõlas ehk oluline ei ole mitte uue valitsuse võim uue korra kehtestamisel vaid rahva leppimine sellega. Seega opositsiooni tunnustamine ei ole vastuolus rahva enesemääramisõigusega, kui sellel on rahva toetus ning sel juhul on teistel riikidel põhjust anda valitsusele tunnustus.

Samale seisukohale asuti ka Tinoco arbitraažis, kus leiti, et kuna valitsus oli kaks aastat valitsenud rahumeelselt, siis selle muutunud riigikorraga oli rahvas rahul ning seetõttu andsid mitmed riigid sellele valitsusele omapoolse tunnustuse²⁸. Rahva rahulolu ja valitsuse populaarsuse hindamine võivad olla kahtlase väärtusega, kuna nii opositsioon kui võimalolev valitsus võivad väita, et just neid toetab rahvas ning tegelikku toetuse suurust on raske usaldusväärselt hinnata.

Kuna need teooriad (efektiivse kontrolli, Estrada ning Tobarí doktriin) võivad olla omavahel vastuolus, siis ei tohiks ühtegi neist võtta rahvusvahelise õiguse üldprintsibiina, vaid neid kõiki tuleb arvestada opositsiooni tunnustamise küsimuses²⁹. Riikide praktika kohaselt hinnatakse opositsiooni tugevust tervikuna ning tunnustuse andmisel kaalutakse kõiki doktriine. Kuna tunnustuse andmine sõltub suuresti poliitilisest olukorrast ning on seega poliitiline otsus, siis riigid tuginevad vastavalt vajadusele erinevatele doktriinidele, et õigustada oma tunnustuse andmist või sellest keeldumist.

Mõningatel juhtudel antakse tunnustus valitsusele enne, kui tunnustatav riik on täitnud tunnustamise kriteeriumid. Sellisel juhul tekib küsimus tunnustuse lubatavusest. Kui ei ole täidetud kõiki tunnustuse kriteeriumeid tuleb tuvastada, kas tegu on ennatliku tunnustamisega ning teise riigi siseasjadesse sekkumise keelu rikkumisega ehk rahvusvahelise õiguse rikkumisega.

Ennatliku tunnustamisega on tegu, kui riik tunnustab valitsust ilma, et viimane täidaks tunnustamise kriteeriumeid, mis aga riigi hinnangul on selle valitsuse poolt hiljem saavutatavad³⁰. Selle tulemusena muutub eelnev valitsus mässulisteks ning uuele valitsusele on võimalik anda õiguspärast tuge ja toetust³¹. Üldiselt *de jure* tunnustuse andmisel jälgivad riigid rohkem, kas on täidetud kõik tunnustamise kriteeriumid, samal ajal kui vähem tähtsama

---

²⁸ Aguilar-Amory and Royal Bank of Canada claims (Great Britain v. Costa Rica). Viide 8, p 381.

²⁹ R. D. Sloane. Viide 25, p 124.

³⁰ D. Raič. Statehood And The Law Of Self-Determination. Haag: Kluwer Law International Press 2002, p 92.

³¹ H. Lauterpacht. Viide 21, pp 95-96.

de facto tunnustuse andmisel võivad riigid mõne tingimuse puhul algselt nii-öelda silma kinni pigistada ning eeldada, et opositsioon täidab lähitulevikus kõik kriteeriumid.

Leidmaks vastust küsimusele, kas ennatlik tunnustamine on vastuolus rahvusvahelise õigusega, tuleb vaadata ka riikide praktikat. See on näidanud, et tunnustust ei anta mitte ainult osaliste kriteeriumite täitmisel, kuid antakse ka valitsustele, mis on eksiilis³². Näitena võib tuua Alžeeria valitsuse tunnustamise. Vaatamata sellele, et Alžeeria valitsus oli 1958. aastal eksiilis ja tal puudus efektiivne kontroll territooriumi üle, tunnustas 36 riiki *de facto* Alžeeria Vabariigi Ajutist Valitsust ühel päeval referendumiga³³. Angola valitsust tunnustati lausa *de jure* ajal, mil valitsus oli 1963. aastal eksiilis ja riik koloniaalvõimu all³⁴. Ennatlikku tunnustamist on kasutatud ka riikide tunnustamisel, näitena võib tuua Bosnia-Hertsegoviina ja Horvaatia vastuvõtmise ÜRO liikmeks ajal, mil neid ei saanud lugeda iseseisvateks riikideks ning nad ei vastanud riigi tunnustele³⁵.

Käesoleva töö autor on arvamusel, et kui riigis on rahutused, siis ennatliku *de jure* tunnustuse puhul on tegu rahvusvahelise õiguse rikkumisega. Tunnustamist peaks kasutama vaid pärast kriteeriumite täitmist, kuna muidu on tegu riigi siseasjadesse mittesekkumise põhimõtte rikkumisega, mis on sätestatud ÜRO Peaassamblee poolt 1970. aasta sõbralike suhete deklaratsioonis³⁶. Mittesekkumise lubamine rahvusvahelises õiguses võib kaasa tuua ebastabiilse olukorra süvenemise, sest pärast ennatliku tunnustuse saamist võib varasemat opositsiooni hakata rahvusvaheliselt toetama nii nõuannete kui rahaga ning selle abil muuta kodusõja korral selle tulemust. Et ei tekiks olukorda, kus on antud ennatlik tunnustamine, on riigid kasutanud tingimuslikku tunnustamist.

Tingimuslik tunnustamine tähendab, et riik kahtleb tunnustuse lubatavuses rahvusvahelise õiguse mõttes, ning toob välja konkreetsed tingimused, mida tunnustust vajav valitsus peaks täitma, et vastav riik oleks nõus seda valitsust tunnustama³⁷. Sellisel juhul soovib riik, et opositsioon ennast muudaks ning seejärel oleks võimalik anda sellele tunnustus. Riikide

---

³² S. Talmon. Viide 10, pp 77, 80.

³³ September 19, 1958: Provisional Government of the Algerian Republic (GPRA) set up. – Official website of Algeria's fiftieth anniversary of independence. Arvutivõrgus: <http://www.djazair50.dz/?September-19-1958-Provisional> (19.03.2014).

³⁴ Y. Shain. *The Frontier of Loyalty: Political Exiles in the Age of the Nation-State*. Michigan: University of Michigan Press 2005, pp 115-116.

³⁵ R. Rich. *Recognition of States: The Collapse of Yugoslavia and the Soviet Union*. – *European Journal Of International law*. Issue Vol. 4 No. 1 1993, pp 49-51.

³⁶ Deklaratsioon rahvusvahelise õiguse printsiipidest seoses riikide sõbralike suhete ja koostööga vastavalt Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirjale, A/RES/2625 (XXV) (ÜRO Peaassamblee (A) resolutsioon (RES) nr 2625, vastu võetud XXV istungijärgul ehk 1970. aastal).

³⁷ M. N. Shaw. Viide 1, p 465.

praktika kohaselt võivad sellisteks tingimusteks olla näiteks vähemus-, etniliste- ning religioosete gruppide õiguste austamine. Vahel aga annavad riigid tunnustuse ning ütlevad, mida veel valitsus muutma peaks, et tegu poleks enam tingimusliku tunnustusega. Juba antud tunnustuse puhul ei tühista nende tingimuste mittetäitmine antud tunnustust³⁸.

Kuna tingimuste mittetäitmine ei võimalda tühistada juba antud tunnustust, siis on tegu *de jure* tunnustusega ning on küsimus, kas on õige nimetada sellist tunnustust tingimuslikuks tunnustuseks, sest see ei erine *de jure* tunnustamisest. Käesoleva töö autor leiab, et see ei ole tingimuslik tunnustamine, sest selline tunnustamine on tavaline *de jure* tunnustamine. Tingimuslik tunnustamine kui tunnustuse vorm eksisteerib vaid *de facto* tunnustuse andmisel. Tingimusliku tunnustuse andmisel on tegu *de facto* tunnustamisega ehk läbirääkimistega, kas ning mis tingimustel anda opositsioonile *de jure* tunnustust ning seda seetõttu, et tingimuste läbirääkimiste alustamisega näitab tunnustust andev riik, et tema hinnangul on opositsioonil vähemalt *de facto* tunnustus. Tingimuslik tunnustamine erineb tavalisest *de facto* tunnustamisest, sest üldjuhul ei tooda *de facto* tunnustamisel konkreetseid lisatingimusi, mis oleksid vajalikud *de jure* tunnustuse saamiseks või mille mittetäitmisel võib antud *de facto* tunnustuse tühistada, vaid antakse teada riigi valmisolekust diplomaatiliste suhete loomiseks. See tähendab, et selle riigi jaoks on valitsus juba rahvusvahelises õiguses olemas ning ta on nõus temaga suhtlema vähemalt diplomaatilisel tasandil ning *de jure* tunnustuse saamiseks sellelt riigilt tuleb täita *de facto* tunnustamisega nimetatud tingimused.

Riigid loodavad, et andes tingimuslikku tunnustust, ei teki olukorda, mille puhul tunnustus oleks ennatlik ehk rahvusvahelise õiguse vastane. Kuna eeltoodu alusel võib öelda, et tingimuslikku tunnustamist ei eksisteeri *de jure* tunnustuse andmisel, siis ei esine lubatavuse probleemi *de facto* tingimusliku tunnustuse andmisel, sest *de facto* tunnustus on ilma õiguslike tagajärgedeta tagasivõetav.

Et opositsiooni tunnustamine oleks rahvusvahelises õiguses lubatav, on vaja, et opositsioon täidaks kindlad kriteeriumid. Selliseid kriteeriumeid on aastate jooksul korduvalt sõnastatud ja muudetud doktriinidega, kuid täiesti ühtseid tingimusi, millal on opositsiooni tunnustamine lubatud, ei ole veel kujunenud. Kindlate kriteeriumite puudumise tõttu on riikide praktikas tõusetunud probleemid ennatliku tunnustuse andmisega ning selle vältimisega. Selleks on kasutusel tingimuslik *de facto* tunnustamine, mille tagasivõtmisel ei saabu õiguslikke

---

³⁸ T. C. Chen. The International Law of Recognition with Special Reference to Practice in Great Britain and the United States. New York 1951, pp 265-266.

tagajärgi. Kui aga tingimuslikku tunnustamist ei kasutata, kuid ei soovita tunnustamisega kaasnevaid tagajärgi, on rahvusvahelises õiguses ja suhetes võimalused tunnustamise andmisest keelduda.

1.3. Tunnustamisest keeldumine

Kuna rahvusvahelises kogukonnas võidakse opositsiooni puhul kasutada tunnustamist ning samuti mittetunnustamist kui sunnivahendit ning osadel juhtudel antud tunnustus isegi tagasi võtta, siis tuleb selgitada opositsioonigrupile antud tunnustuse tagasivõtu ning mittetunnustamise kooskõla rahvusvahelise õigusega. Selleks tuleb kõigepealt määratleda, miks, kuidas ja millal on võimalik tühistada opositsioonile antud *de facto* ja *de jure* tunnustus. Samuti millal tekib kohustus mittetunnustamiseks ning millistel alustel see tekkida võib ja miks seda kasutatakse.

Mõningatel juhtudel võib juba antud tunnustust tühistada. Seda on lihtsam teha, kui on tegemist *de facto* tunnustusega, mis on juba olemuselt kahtlev ning ajutine hinnang olukorrale. Kui kaob ära kahtlus olukorras ning on selge, et *de facto* tunnustuse saanud opositsioon ei täida ega hakkagi täitma valitsuse tunnustuse kriteeriumeid, siis võib *de facto* tunnustuse tagasi võtta ning sellele ei järgne mingeid tagajärgi ja ei teki küsimust selle vastuolust rahvusvahelise õigusega. *De facto* tunnustuse andmise puhul oligi tegu esialgse poliitilise situatsiooni heakskiitmisega ning selle võib tühistada, kui olukord on muutunud. Tühistamise tagajärjel ei muutu olukord riigis ega ka riigi valitsus, kuid see annab valitsusele ja opositsioonile selge signaali, milline käitumine on aktsepteeritav.

De jure tunnustuse tagasivõtt on raskem, kuna tegu on kindlama ja kaalutletud tunnustusega. Tühistamine on võimalik, kui näiteks tunnustatud valitsus on kukutatud. Eeldusel, et eelnev valitsus enam ei eksisteeri, eeldataksegi tunnustuse tagasivõttu.³⁹ *De jure* tunnustamisest saab taganeda ka siis, kui valitsus on kaotanud oma legitiimsuse, sest on näiteks teostanud genotsiidi oma rahva vastu. Kui riigid võivad ilma tagajärgedeta võtta tagasi *de facto* tunnustuse, siis valitsuse käitumise hukkamõistmiseks diplomaatiliste suhete katkestamine ei tühistata juba antud *de jure* tunnustust.

Kui valitsus kasutab oma rahva vastu vägivalda, tekib küsimus selle valitsuse õiguspärasuses. Riikide praktika on näidanud, et kui on olemas küsimus opositsiooni tunnustamises ning

---

³⁹ M. N. Shaw. Viide 1, p 467.

võimul olev valitsus kasutab oma rahva suhtes vägivalda, siis on riikidel lihtsam anda tunnustus opositsioonile ning selle tegevusega võimul olevalt valitsuselt tunnustus tagasi võtta. Seda tehes leiavad riigid, et valitsust, kes on kaotanud rahva toetuse, ei saa enam pidada õiguspäraseks valitsuseks.

Tunnustuse tagasivõtt võiks olla ka uudne meetod vägivaldse valitsuse tegevusse vahele astumisel füüsilise sekkumise asemel. See võiks olla üks võimalus, kuidas muuta vägivaldset *de jure* tunnustusega valitsust ilma vägivaldseta ning millel oleks õiguslik alus. Rahvusvaheline õigus keelab opositsiooni võimuletuleku, kui viimane on tulnud võimule läbi õigusrikkumiste, kuid ei nõua tunnustuse tagasivõttu valitsuselt, mis on jätkuvalt võimul samade meetodite kasutamise tõttu. Kui tunnustuse tagasivõtt toimiks kui sunnivahend, siis oleks võimalik majanduslikke kadusid ja inimelude kaotust võrreldes füüsilise sekkumisega oluliselt vähendada.⁴⁰ Käesoleva magistr töö autori arvates ei oleks see meetod siiski sama efektiivne, kui füüsiline sekkumine ja seda on keeruline teostada omavahel põimunud rahvusvaheliste suhete tõttu, kuid tasuks siiski kaaluda, sest igal inimesel on väärtus.

Kui *de jure* tunnustamise tagasivõtmist valitsuselt ei ole käesoleva magistr töö kirjutamise ajani sunnimeetmena rakendatud, siis mittetunnustamist kui riikide käsutuses olevat poliitilist vahendit on rakendatud juba mõnda aega. Riikidel on kohustus mitte tunnustada situatsiooni, lepingut või kokkulepet, mis on sündinud rahvusvahelise õiguse rikkumise tulemusena. Päril sama ei ole situatsioon valitsuste tunnustamisel. Kohustus mitte tunnustada loodi peamiselt rahvusvaheliste lepete tagamiseks või okupatsioonide takistamiseks. Mitmed teoreetikud on seisukohal, et seda ei saa kasutada valitsuste tunnustamise kontekstis. Käesoleva töö autor, nagu ka näiteks õigusteadlane Enrico Milano⁴¹, on aga seisukohal, et mittetunnustamise kohustust kasutatakse ka valitsuste tunnustamisel. Riigid üldjuhul ei ole nõus andma tunnustust valitsusele, kes on võimule tulnud rahvusvahelist õigust rikkudes. Tunnustuse andmisel riigid kõigepealt jälgivad opositsiooni tegevust ning tunnustus antakse neile vaid siis, kui nende tegevust peetakse moraalselt vastuvõetavaks. Juhul, kui opositsioon rikub rahvusvahelise õiguse norme, siis ei näita riikidepoolne mittetunnustamine mitte seda, kas grupp eksisteerib rahvusvahelise õiguse seisukohalt, vaid seda, et tunnustust andev riik ei ole nõus astuma normaalsesse diplomaatilistesse suhetesse grupiga, kes on rikkunud

---

⁴⁰ D. Auron. The Derecognition Approach: Government Illegality, Recognition, And Non-Violent Regime Change. – George Washington International Law Review, Vol. 45, No. 3, 2013, pp 492-495, 498.

⁴¹ E. Milano. The Doctrine(S) Of Non-Recognition: Theoretical Underpinnings And Policy Implications In Dealing With *De Facto* Regimes (2007). – ESIL Research Forum Paper 2007, pp 1-2.

rahvusvahelise õiguse norme võimule tulles. Selline rahvusvaheline üldtunnustatud põhimõte on kõige varem toodud Stimsoni doktriinis.

Stimsoni doktriini üldpõhimõte on tulnud Ameerika Ühendriikide kunagise riigisekretäri Henry L. Stimsoni seisukohast, mille kohaselt ei tunnusta Ameerika Ühendriigid ühtegi rahvusvahelist lepet, mis on sõlmitud jõu kasutamise või jõuga ähvardamise kaudu⁴². Selle doktriini kohaselt ei või tunnustada situatsiooni, mis on saavutatud õigusrikkumise tagajärjel⁴³. Kohustus mitte tunnustada loodi, et tõkestada õigusvastaste vahenditega saavutatud situatsiooni õiguspäraseks muutumist⁴⁴. Kui situatsioon on saavutatud õigusvastaselt, siis ei saa ükski riik omandada rahvusvahelisi õiguseid ja kohustusi sellest situatsioonist ega eeliseid selle territooriumiga seotud kestvatest rahvusvahelisest lepingutest⁴⁵. Doktriini põhjal võib öelda, et opositsiooni, mis on võimule tulles pannud toime rahvusvahelise õiguse rikkumisi, ei ole võimalik tunnustada moraalsetel kaalutustel ehk Stimsoni doktriini tõttu.

Praktikas võib Stimsoni doktriin olla õiguspärase situatsiooni taastamise vahendiks ning seetõttu võib öelda, et mittetunnustamine on üheaegselt nii sanktsioonivahend kui ka sunnivahend ja vääralt koheldud elanike kaitsevahend⁴⁶. Kohustust mitte tunnustada on doktriinist lähtuvalt rahvusvahelises õiguses sõnastatud kolmel viisil.

Esimene versioon doktriini tõlgendamisest on toodud 1971. aasta Rahvusvahelise Kohtu nõuandvast arvamusest Namiibia kohta. Selles kaasuses küsiti Rahvusvaheliselt Kohtult arvamust, kas Namiibia territooriumi hõivamine Lõuna-Aafrika poolt oli õiguspärane. Rahvusvaheline Kohus leidis, et Lõuna-Aafrika tegu on Namiibia okupeerimisel õigusvastane. Rahvusvaheline Kohus selgitas kõikidele ÜRO liikmesriikidele, et neil on kohustus hoiduda Lõuna-Aafrika tegude heakskiitmisest.⁴⁷ Sellist arvamust tuleks vaadelda kui kollektiivset kohustust mittetunnustamiseks, sest kohus leidis, et Lõuna-Aafrika valitsusele Namiibias ei tohi anda teised riigid omapoolset tunnustust, kuna see rikuks

---

⁴² Doctrines – The Hoover-Stimson doctrine. – Encyclopedia of the New American Nation. Arvutivõrgus: <http://www.americanforeignrelations.com/A-D/Doctrines-The-hoover-stimson-doctrine.html> (20.03.2014).

⁴³ B. R. Roth. Viide 24, p 8.

⁴⁴ S. Talmon. The Duty Not to 'Recognize as Lawful' a Situation Created by the Illegal Use of Force or Other Serious Breaches of a Jus Cogens Obligation: An Obligation without Real Substance? – Oxford Legal Studies Research Paper No 19/2006, p 121.

⁴⁵ E. Milano. Viide 41, p 4.

⁴⁶ M. N. Shaw. Viide 1, p 470.

⁴⁷ Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970). Advisory Opinion ICJ 16. June 1971, p 58.

rahvusvahelise õiguse üldprintsipi. Selle arvamuse kaudu on riikidel kohustus mitte tunnustada õigusrikkumise tagajärjel võimule tulnud valitsust.

Teine versioon doktriini tõlgendamisest seletati lahti samuti Rahvusvahelise Kohtu poolt 2004. aasta *Legality of the Wall* nõuandvas arvamuses. Selles arvamuses esitati Rahvusvahelisele Kohtule küsimus, kas Iisraeli poolt turvatara ehitamine Iisraeli ja Palestiina alade vahele oli õiguspärane. Rahvusvaheline Kohus leidis, et turvatara ehitamine Iisraeli valitsuse poolt oli õigusvastane ning riikidel on kohustus mitte tunnustada sellist situatsiooni.⁴⁸ Seega ka selle kaasusega kinnitas Rahvusvaheline Kohus mittetunnustamise kohustust, kui tunnustamist vajav situatsioon on tekkinud õigusvastaselt. Sellist lahendust saab kohaldada valitsuste tunnustamisel, kuna see on selge viide asjaolule, et Rahvusvaheline Kohus ning ka rahvusvaheline kogukond ei aktsepteeri situatsiooni, mis on saavutatud õigusvastaselt ehk riigid ei ole nõus tunnustama valitsust, kes on toime pannud rahvusvahelise õiguse rikkumisi.

Kolmas versioon Stimsoni doktriini tõlgendamisest on kirja pandud Rahvusvahelise Õiguse Komisjoni artiklites riigi vastutuse kohta. Selle kaudu selgitab Rahvusvahelise Õiguse Komisjon riigi vastutust rahvusvahelise kohustava normi rikkumisel ning täpsustab riikide kohustust sellist olukorda mitte tunnustada⁴⁹. Selle põhjal võib öelda, et mittetunnustamise kohustuse puhul peab olema tegemist tõsise rikkumisega. Nende artiklite puhul on võimalus kasutada mittetunnustamise kohustust õigusrikkumisele eelnenud olukorra taastamiseks ehk õiguspärase situatsiooni taastamiseks. Käesoleva töö autor leiab, et seda on kasutanud riigid valitsustele tunnustuse andmisel olukorras, kus opositsiooni mittetunnustamisega näidatakse, et pigem soovitakse eelmise olukorra taastamist ehk võimul oleva valitsuse jätkamist.

Kokkuvõttes võib öelda, et tunnustamisest keeldumine on rahvusvahelise õigusega kooskõlas teatud juhtudel. Tulenevalt *de facto* tunnustuse olemusest ei teki *de facto* tunnustuse tühistamisest vastuolu rahvusvahelise õigusega. *De jure* tunnustuse tühistamine on rahvusvahelise õigusega kooskõlas, kui tunnustatud valitsus on kukutatud, on kaotanud oma legitiimsuse või on võimul õigusrikkumiste tõttu. Mittetunnustamine ei ole mitte ainult rahvusvahelise õigusega kooskõlas, vaid on vahel lausa kohustuslik. Mittetunnustamine on ja

---

⁴⁸ Advisory Opinion Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory. ICJ 9. July 2004, p 202.

⁴⁹ Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts 2001. GA 56/83, 2001. Artikkel 40 ja artikkel 41, lõige 2. Arvutivõrgus: http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_6_2001.pdf (18.03.2014).

tunnustamine ei ole rahvusvahelise õigusega kooskõlas, kui valitsus on tulnud võimule rahvusvahelise õiguse rikkumise tulemusena.

Riikide praktika on olnud tunnustuse tühistamise ning mittetunnustamise puhul ühine. Mittetunnustamist kasutatakse kui paindlikku tööriista, millega võidakse ähvardada võimulolevat valitsust või anda lubadus aidata opositsiooni, samal ajal kui ei soovita tunnustamise andmisega kaasnevate tagajärgede saabumist. Juba antud tunnustuse tühistamist kasutatakse, et näidata opositsiooni mittesobivust valitsuseks saamisel või seda, et võimul olev valitsus on tegutsenud rahvusvahelise õiguse vastaselt ning peab võimust loobuma.

1.4. Tunnustamise tagajärjed

Valitsuste tunnustamine on üks kõige komplitseeritumaid teemasid rahvusvahelises õiguses, kuna see hõlmab mitmesuguseid tagajärgi erinevatele riikidele. Tunnustamisel on tagajärjed nii tunnustuse saajale kui andjale ning nii rahvusvaheliselt kui siseriiklikult ja vaatamata sellele, et tunnustamine on eelkõige poliitiline otsus, on sel lisaks poliitilistele tagajärgedele ka õiguslikke tagajärgi.

Kuna tunnustamise tagajärjed võivad olla tunnustava riigi jaoks vastumeelsed, võivad riigid jätta tunnustuse andmata sõltumata sellest, kas tunnustatav valitsus vastab doktriinides toodud tunnustamise kriteeriumitele või mitte. Tunnustamine ei ole pelgalt juriidiliste tagajärgede toomine faktiliste asjaolude ilmnemisel. Näiteks saab siinkohal tuua Ameerika Ühendriigid, kes keeldusid Hiina Vabariigi ja Põhja-Korea tunnustamisest, mitte selle tõttu, et oleks arusaamatu, kas sealne valitsus tõepoolest kontrollib territooriumi või kas teised kriteeriumid on täidetud, vaid seetõttu, et ei soovinud tunnustamise juriidilisi tagajärgi⁵⁰. Tegu oli poliitilise otsusega, mis oli tingitud juriidilistest tagajärgedest.

Tunnustamise tagajärjeks võib lugeda valitsuse tähelepanдавust. Ilma tunnustuseta on valitsused rahvusvaheliste institutsioonide, organisatsioonide ja ülemaailmsete lepete tasemelt vaadates praktiliselt nähtamatud⁵¹. Poliitilistest tagajärgedest tuleb välja tuua see, et tunnustamisega kaasneb diplomaatiliste suhete loomine⁵². *De facto* tunnustuse puhul võib see

---

⁵⁰ M. N. Shaw. Viide 1, p 445.

⁵¹ D. Byman, C. King. The Mystery of Phantom States. – The Washington Quarterly, Vol 35/ 3, 2012, p 43.

⁵² N. Yamali. What Is Meant By State Recognition In International Law. – General Directorate of International Laws and Foreign Affairs, p 5.

jääda ainukeseks tagajärjeks, juhul kui läbirääkimistest kaugemale ei jõuta. Ehk kui hilisemat *de jure* tunnustuse andmise vajadust ei teki.

Tunnustamine mõjutab rahvusvahelist stabiilsust. Kuna pärast tunnustamist saab tunnustatav valitsus juurdepääsu teatud õigustele ja varadele, aitab tunnustamine kaasa ühe grupi võimule tulekule – aitab määrata, kes hakkab riiki juhtima. Seetõttu saab tunnustamise kaudu mõjutada, milliste ideoloogiliste vaadetega valitsus võimule tuleb ning see mõjutab omakorda nii riigi poliitikat rahvusvahelistes suhetes ja rahvusvahelist stabiilsust kui riigi rahvast. Valitsuse tunnustamine ei mõjuta riigi eksisteerimist, olgugi, et riigi üheks tunnuseks on valitsus. Ka tunnustamata valitsus peab järgima rahvusvahelist õigust. Mittetunnustamine, mis sageli toob kaasa ka diplomaatiliste suhete puudumise, võib mõjutada õiguste ja kohustuste täitmist, kuid ei muuda neid olematuks.

Pärast tunnustuse saamist koheldakse valitsust igas mõttes kui täieõiguslikku riigi esindajat. Tunnustuse tagajärjel on valitsusel ainuõigus esindada riiki rahvusvahelistes organisatsioonides, mille liikmesriik vastav riik on, kuid see ei tähenda, et kõik selle organisatsiooni liikmed automaatselt tunnustaksid seda valitsust.⁵³ Tunnustamise tagajärjel omandatakse valitsemise õigused ning saadakse õigus eelmise valitsuse vara omandamiseks, sealhulgas riigi varad, mis asuvad välismaal ning eelmise valitsuse tegude tõttu külmutatud varad. Lisaks on tunnustatud valitsusel õigus kasutada riigi saatkondi välismaal, määrata diplomaate, sõlmida rahvusvahelisi lepinguid ja palju muud. Võimult kukutatud valitsuselt võetakse kõik tema õigused.

Tunnustamise õiguslike tagajärgede saabumine ei ole kindel ja sõltub sellest, mil viisil tunnustus antud on. Kuna *de facto* tunnustus on oma olemuselt kahtlev ja ebakindel ning selleks võib lugeda juba ainuüksi läbirääkimisi edasise tunnustamise osas, ei ole erinevad autorid üksmeelel *de facto* tunnustuse õigusliku tähtsuse ja tagajärgede osas. Hersch Lauterpacht leiab, et *de facto* tunnustamine on juriidiliste tagajärgedega. Seda mitte selles osas, et *de facto* tunnustusega antakse õiguslik hinnang opositsiooni käitumise osas, vaid pigem selle kaudu, et *de facto* tunnustusega näidatakse, et opositsioon on riigi esindaja selle territooriumi osas⁵⁴. Teised autorid rahvusvahelises õiguses on nõustunud, et *de facto* tunnustatud valitsus omab vähemalt efektiivset võimu territooriumi üle ja sel peab olema rahvusvahelises õiguses mingi positsioon rahvusvahelisteks suheteks, sest vähemalt sel

---

⁵³ R. Bernhardt, jt. Encyclopedia of Public International Law. Volume IV, 1992. Amsterdam, pp 38-39.

⁵⁴ H. Lauterpacht. Viide 21, p 330.

territooriumil ei allu see valitsus ühelegi teisele võimule⁵⁵. Ka Stefan Talmon leiab, et *de facto* tunnustamisel on õiguslikud tagajärjed. Ta toob välja, et *de facto* tunnustamine on pigem õiguslike tagajärgedega, sest see on enamat kui lihtsalt läbirääkimised, *de jure* tunnustuse eitamine ja mittetunnustamine⁵⁶.

Erinevalt Lauterpachtist ja Talmonist on käesoleva magistritöö autor seisukohal, et *de facto* tunnustamine ei ole juriidilist laadi. Selles osas nõustub autor Jonte van Esseniga, kes leiab, et *de facto* tunnustuse andmisel on pigem tegu vaheetapiga, kus otsustatakse, kas anda opositsioonile *de jure* tunnustust või mitte⁵⁷. Seda seetõttu, et peale riigi soovi asuda diplomaatilistesse suhetesse opositsiooniga ja pidada poliitilisi läbirääkimisi, sellel muud tagajärge pole. Tegemine on situatsiooniga, mis tekib paratamatult enne *de jure* tunnustamist. Ka ilma *de facto* tunnustusega on muidu ebamäärase positsiooniga opositsioonil ikkagi mõned kohustused rahvusvahelise õiguse mõttes ehk teod, mis sätestavad õiguslikke tagajärgi ja mis on loetletud rahvusvahelises humanitaar- ning kriminaalõiguses. Näiteks võib tuua keemiarelvade kasutamise keelu⁵⁸. Need kohustused eksisteerivad sõltumata *de facto* tunnustusest ja kinnitavad veelkord, et *de facto* tunnustus ei ole juriidilist laadi.

Ka kodusõja puhul ei ole *de facto* tunnustus juriidiline. Kodusõja ajal võib *de facto* tunnustuse tagajärjeks olla hetkeolukorra, et on tekkinud opositsioon, kelle tõhususe üle tulevase valitsusena ei ole tunnustav riik otsust vastu võtnud, kinnitamine. Samal ajal ei anta kodusõja ajal mingit hinnangut opositsiooni staatusele riigis, vaid lihtsalt kinnitatakse tekkinud olukorda. Seda kinnitades annavad riigid selgelt mõista, et nemad näevad opositsiooni kui valitsusega konkureerivat üksust. Tunnustusega kinnitatakse, et on tekkinud opositsioon ja tema tegevust on märgatud rahvusvahelisel tasandil. Opositsiooni jaoks on see selge viide, et võib alustada läbirääkimisi tunnustava riigiga.

Seega võib öelda, et *de facto* tunnustamine on seotud vaid poliitiliste tagajärgedega. Tegemine on esmase tunnustamisega, mis võimaldab riigil jälgida, kuidas olukord kujuneb, kuid tunnustamise õiguslikud tagajärjed, nagu näiteks riigi esindamine rahvusvahelistes suhetes, *de facto* tunnustamisega ei kaasne. *De jure* tunnustuse õiguslikke tagajärgi kahtluse alla seada ei

---

⁵⁵ M. Schoiswohl. *De facto* Regimes and Human Rights Obligations – the Twilight Zone of Public International Law? - Austrian Review of International and European Law 2001, Vol 6. Madalmaad: Martinus Nijhoff Publishers, pp 52-53.

⁵⁶ S. Talmon. Viide 10, p 82.

⁵⁷ J. Essen. Viide 12, p 41.

⁵⁸ Keemiarelvade väljatöötamise, tootmise, varumise ja kasutamise keelustamine ning nende hävitamise konventsioon. – RT II 1999, 11, 72.

saa. *De jure* tunnustusega tekib valitsusel õigusvõime, õigused ja kohustused, mis kaasnevad riigi esindamisega⁵⁹.

Näitena on Ühendkuningriik loonud nimekirja privileegidest ja immunitetidest, mis kehtivad vaid *de jure* tunnustatud valitsustele:

- 1) *locus standi* õigus Ühendkuningriigi kohtudes;
- 2) võimalus kasutada hagi suhtes immuniteti;
- 3) seadusandliku-, täidesaatva- ja kohtuvõimu aktidel on õiguslik tagajärg Ühendkuningriigis.⁶⁰

Tunnustatud valitsuse õigust osaleda Ühendkuningriigi kohtus on analüüsitud Ühendkuningriigi ülemkoja ehk lordide koja otsuses *The Arantzazu Mendi*. Selles 1939. aasta kaasuses uuriti, kellele kuulub Hispaania lipu all sõitev laev. Nii kindral Franco opositsioon, mida oli Ühendkuningriik tunnustanud kui *de facto* valitsust, kui ka sel ajal *de jure* tunnustusega võimulolev valitsus leids, et neil on õigus laevale. Lordide koja otsuses leiti, et *de facto* tunnustusega valitsus omab küll kontrolli enda territooriumil olevate riigi varade suhtes, kuid vaid *de jure* tunnustusega on õigus varadele, mis asuvad väljaspool riigi territooriumi ning samuti oli *de facto* tunnustusega valitsus immuune Ühendkuningriigi kohtu jurisdiktsiooni osas.⁶¹ See näitab, et Ühendkuningriigi arvates ei ole *de facto* tunnustusel õiguslikke tagajärgi, mille alusel võiks viimane pöörduda riigi valitsusena Ühendkuningriigi kohtusse ning samuti, et välismaal asuva vara käsutusõigus tuleneb vaid *de jure* tunnustusest.

Valitsuse *de jure* tunnustamisega kaotab eelmine valitsus tunnustuse, kuid opositsiooni *de facto* tunnustamine ei tühistaks eelnevalt antud *de jure* tunnustust. *De jure* tunnustus katkestab kolmandate riikide sidemed eelnevalt tunnustatud valitsusega.

Kui eelnev valitsus on kukutatud ja *de jure* tunnustuse andmisega viivitatakse, siis võib siseriiklikuks tagajärjeks olla rahva protestid uue valitsuse vastu⁶². Riigi rahva toetus uuele valitsusele võib kõikuma lüüa ning see süvendab veelgi kahtlusi teiste riikide poolt tehtavas otsuses *de jure* tunnustuse andmiseks, kuna üheks olulisemaks kriteeriumiks *de jure* tunnustuse andmisel on rahva toetus uuele valitsusele.

---

⁵⁹ B. R. Roth. Viide 11, p 153.

⁶⁰ N. D. Houghton. The Position of Unrecognized Governments Before the Courts of Foreign States. – Indiana Law Journal (1929), Vol. 4, Issue 8, pp 524-526.

⁶¹ Government of Republic of Spain v. S. S. Arantzazu Mendi and Others. [1939] AC 256.

⁶² B. R. Roth. Viide 11, p 152.

Lisaks *de facto* ja *de jure* tunnustamise eristamisele käsitleti käesolevas magistritöös eraldi ka ennatlikku ja tingimuslikku tunnustamist ning tunnustamisest keeldumise võimalusi. Ennatliku *de jure* tunnustamise tagajärjeks on vastuolu rahvusvahelise õigusega, sest rikutakse teise riigi siseasjadesse sekkumise keeldu. Ennatliku *de facto* tunnustuse andmisel opositsioonile, aga ei ole tegu rahvusvahelise õiguse vastase teoga, kuna *de facto* tunnustusel puuduvad õiguslikud tagajärjed. Tingimuslikul tunnustamisel puuduvad õiguslikud tagajärjed, sest tegu on vaid *de facto* tunnustamisega. Tingimuslikul tunnustamisel on poliitilised tagajärjed, kuid *de facto* tunnustuse tingimusi mittetäites on võimalik tingimuslik tunnustus tühistada ning sellega kaovad ka antud tunnustuse poliitilised tagajärjed.

Tunnustamisest keeldumisel on võimalus, kas üldse mitte anda tunnustus või see hiljem tühistada. Kõiki tunnustamisega kaasnevaid suhteid ja õiguseid ning privileege on võimalik tagasi hoida otsusega mitte tunnustada, sest need kuuluvad riikide valikuvabadusse. Selline tegevus loob ebasõbraliku, kuid mitte õigusvastase olukorra.⁶³ Antud tunnustus on võimalik tühistada ilma tagajärgedeta vaid *de facto* tunnustuse puhul. *De jure* tunnustuse tühistamiseks tuleb anda *de jure* tunnustus sama riigi opositsioonile. Selle tagajärjena lõppevad vana valitsuse õigused ja kohustused tunnustava riigi suhtes tunnustatava riigi esindajana tegutsemisel ja need rakenduvad uuele valitsusele.

Kui eksisteerib kohustus mitte tunnustada, siis selle kohustuse rikkumisel on samuti tagajärjed. *De facto* tunnustuse andmisel olukorras, kus on kohustus mitte tunnustada, võib olla tagajärjeks hukkamõistmine rahvusvahelise kogukonna poolt, kuna rikuti kohustust säilitada opositsiooni poliitiline isolatsioon. *De jure* tunnustamise andmine samas olukorras on rahvusvahelise õiguse vastane, kui valitsus on tulnud võimule rahvusvahelise õiguse rikkumise tulemusena.

Korduvalt on leitud, et tunnustamisel on tagasiulatuv jõud. Kuid seda ei tõenda ükski rahvusvahelise õiguse reegel. Pigem võivad riigid enda poolt antud tunnustusel sõnastada selle tagasiulatava toime.⁶⁴ Riikide sellise praktika põhjuseks võib olla mõne rahvusvahelise leppe püsijäämise kindlustamine ehk neile soodsa olukorra tagamine, kui leping on sõlmitud ajal, mil opositsioon veel tunnustatud polnud. Kuid tegu on siiski erandliku käitumisega.

---

⁶³ S. Talmon. The Constitutive Versus The Declaratory Theory Of Recognition: Tertium Non Datur? The British Yearbook Of International Law 2004. Volume 75, Issue 1. Oxford University Press, 2004, p 180.

⁶⁴ R. Bernhardt, jt. Viide 53 p 39.

Kuigi rahvusvaheline kogukond ei ole päris täpselt piiritletud, mis on tunnustamine ja mis mitte ning sellest tulenevalt on erinevate autorite seas vastuolulisi seisukohti õiguslike tagajärgede ulatuse osas, on siiski selge, et tunnustamisel on mitmeid õiguslikke tagajärgi ning tunnustamise temaatikat ei saa ignoreerida rahvusvahelises õiguses. Opositsiooni tunnustamine on vastuolus rahvusvahelise õigusega üldjuhul siis, kui tegu on ennatliku *de jure* tunnustamisega või kui eksisteerib kohustus mitte tunnustada. Käesolevas magistritöös seni käsitletud näited valitsuste tunnustamise kohta selgitavad riikide arusaamist tunnustuse tähtsusest ja toovad välja võimalikud probleemid, kuid on küllaltki vanad ja pärinevad 20. sajandist. Vahepealsel ajal oli valitsuse tunnustamise temaatika vähem aktuaalne kui riikide tunnustamine. Valitsuste tunnustamine muutus taas aktuaalseks Araabia kevadega. Nii Süürias kui ka Liibüas toimusid sündmused, mis hõlmasid opositsiooni tunnustamist. Käesolevas töös toodud teemakohase teooria taustal võib küsida, kas opositsiooni tunnustamine nende riikide puhul oli kooskõlas rahvusvahelise õigusega ning tegu ei olnud ennatliku tunnustamisega.

2. OPOSITSIOONI TUNNUSTAMINE SÜÜRIAS

2.1. Araabia kevad ja Süüria kodusõda

Et selgitada, miks tekkis põhjus tunnustuse andmiseks, tuleb kõigepealt selgitada Süüria kodusõja tagamaid ning kodusõja kronoloogiat. Süüria kodusõda on üks osa mässulainetest, mida nimetatakse Araabia kevadeks.

Araabia kevad on Tuneesias alguse saanud valitsuste vastaste protestide ning relvastatud ülestõusude seeria, mis levis üle kogu Lähis-Ida 2010. aasta lõpul ning 2011. aasta alguses⁶⁵. Araabia kevadet võib nimetada revolutsioonide laineks. Revolutsiooni defineeritakse kui suure rahvahulga katset muuta riigi valitsust⁶⁶. Protestijate ning aktivistide eesmärgiks oli poliitilise korra muutus rahulikul viisil. Selleks alustati revolutsiooniga, mis pidi aitama saavutada uut riigikorda, kuid ei pruukinud jõuda kodusõjani.

Viimasel mitmel aastakümnel ei olnud rahvusvaheline õigus ega institutsioonid teinud midagi, et parandada araabia maade tingimusi. Isegi kui autokraatsed režiimid Ladina-Ameerikas, Venemaal ja Ida-Euroopas lagunesid, püsisid sarnaste režiimide juhid Araabias võimul. Rahvusvaheline kogukond ei pressinud reforme peale, sest Araabia riikides toodeti teistele riikidele vajalikku naftat. Seega ei ole ka üllatav, et muutus tuli seestpoolt mitte väljastpoolt. Pearolle Araabia kevades mängivad kodanikud – tänavamüüjad, tudengid, eraettevõtjad ning teised tavalised inimesed mitte rahvusvahelised riigid või institutsioonid. Rahvusvaheline kogukond on Araabia kevades olnud pigem järgija ning mitte juht.⁶⁷

Kui varem kirjeldati „araabia erandi“ mõistega piirkonna suutmatust võtta ette üleminek demokraatiale ning põhjenduseks toodi, et rahvas polegi demokraatiaks valmis, siis 2011. aastal Tuneesias alguse saanud revolutsioon kummutas niisuguse arvamuse. Araabia kevad näitas, et inimesed on valmis muutusteks. Selle peamine eesmärk oli murda lahti mineviku poliitilistest paradigmatel ja revolutsiooni abil saavutada demokraatia, uued majanduslikud

---

⁶⁵ Arab Spring. Oxford Dictionaries. Arvutivõrgus: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/Arab-Spring> (26.03.2014).

⁶⁶ Revolution. Oxford Advanced Learner's Dictionary. Arvutivõrgus: <http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/revolution> (23.03.2014).

⁶⁷ R. Brooks. Lessons for International Law from the Arab Spring (2013). – Georgetown Law Faculty Publications and Other Works. Paper 1099, p 103.

võimalused ning isiklikud õigused.⁶⁸ Tuneesia revolutsioon oli rahumeelne, kuid näitas, et araablased on igati tsiviliseeritud ning soovivad elada väärikalt ja vabalt⁶⁹. Samamoodi soovisid oma väärikust ja vabadust suurendada teiste araabia maade inimesed. Araabia kevade põhjuseid ei tule kaugelt otsida. Juba sajandeid on araablastel puudunud võimalused majanduslikuks ning inimlikuks arenguks. Seetõttu on Araabia kevade iseloomulikuks tunnuseks demokraatia ja vabaduse soov ning sotsiaalne ja majanduslik õiglus.⁷⁰

Olukord araabia maades tekitas politiseerimata vihaste aktivistide põlvkonna, kes võttis enda peale revolutsioonide õhutamise ja levitamise. Alles nende üleskutsete peale ühinesid poliitilised jõud ja siis juba ülejäänud ühiskond. Tegu on uut laadi rahvaülestõusude mudeliga, mida iseloomustab osalejate sotsiaalse kuuluvuse ja põlvkondade kirevus. Araabia maades toimunud revolutsioonide puhul on kasutatud sarnast strateegiat inimeste osalema värbamiseks ja meeleavaldustele kutsumiseks. Seda on tehtud virtuaalruumis tegutsevate sotsiaalvõrgustike kaudu (Facebook ja Twitter). Revolutsionäärid astusid võimude vägivallale vastu rahumeelse strateegiaga.⁷¹

Esimeseks revolutsiooniilminguks võib lugeda 2010. aastal Tuneesia mehe Bouazizi protestimeelse enesesüütamise, millele järgnesid protestilained üle kogu Araabia. Bouazizi tegu ei olnud küll revolutsiooni ainus alguspunkt, kuid see oli tegu, mis otseselt trotsis valitsust ning mille tõttu rahva nõrdimus elukorralduses pinnale tõusis.⁷² Araabia kevade kui mässulaine põhjuseid oli küll mitmeid, kuid peamiseks võib tuua ikkagi rahva rahulolematuse poliitilise korraldusega.

Araabia kevad tõi kaasa suuremõtmelised protesti- ja vägivallalained mitmetes riikides lühikese aja jooksul. Mitmete riikide hulgast, keda puudutas Araabia kevad, on Süüria ja Liibüa olnud kõige suurema mõjuga⁷³ ning ähvardavad veel käesoleva magistritöö kirjutamise ajani piirkonna stabiilsust. Probleemid Süürias ja rahva heaolu langus tõusetusid esile paarkümmend aastat pärast iseseisvumist Prantsuse võimust.

---

⁶⁸ J. J. Liolos. Erecting New Constitutional Cultures: The Problems and Promise of Constitutionalism Post-Arab Spring. – Boston College International & Comparative Law Review, Vol 36:1, 2012, pp 11-12.

⁶⁹ M. Elagati. Araabia kevad. – Diplomaatia nr 94/95, juuni 2011.

⁷⁰ M. C. Bassiouni. The “Arab Revolution“ and Transitions in the Wake of the „Arab Spring“. – UCA Journal of International Law and Foreign Affairs, Vol 17, Issue 1&2 (2013), pp 136-137.

⁷¹ M. Elagati. Viide 69.

⁷² Z. Jallad. The Power of the Body: Analyzing the Corporeal Logic of Law and Social Change in the Arab Spring. – Columbia Public Law Research Paper No. 14-373, pp 3-4.

⁷³ D. E. Stigal. The Civil Codes of Libya and Syria: Hybridity, Durability, and Post-Revolution Viability in the Aftermath of the Arab Spring. . – Emory Journal of International Law, Vol 28, Issue 1 (2014), p 1.

Süüria saavutas iseseisvuse 1946. aastal. 1966. aastaks iseloomustas riiki tõsine ebastabiilsus mitmete riigipöörete ning etnilise poliitika suurenemisega, mis kulmineerus Hafez Al-Assadi juhtimisel alaviidide vähemuse võimuletulekuga. Tema 30-aastast valitsemist iseloomustab riigiorganite valitsemine alaviidide poolt, lähedased suhted Nõukogude Liiduga ning valitsusevastaste üleskutsete jõhkrad mahasurumised. Hafez Al-Assad valitses „raudse rusikaga“. Seda tõendavad ka tapatalgud aastal 1982, kui tapeti 20 000 tsiviilisikut, kes olid ülestõusnud Moslemite Vennaskonnaga.⁷⁴

Hafezi Al-Assad püsis võimul oma surmani aastal 2000. Pärast tema surma lootis rahvas, et tema poeg Bashar Al-Assad on teistsugune. Kuid pärast lühiajalist võimulolekut, oli selge, et Bashari valitsemine on samasugune nagu tema isa puhul.⁷⁵ Seega ei ole ka ime, et peagi seisis Süüria uus juht, Bashar Al-Assad, silmitsi väljakutsega – protesteerijad nõudsid autoritaarse režiimi lõppu ning olid inspireeritud Araabia kevadest.

Mässu algseks keskpunktiks oli Süüria linn Daraa, kus teismeliste grupp arreteeriti ja keda väidetavalt ka piinati, sest nad olid kirjutanud Assadi valitsuse vastaseid loosungeid avalike hoonete seintele. Julgeolekuorganite tegevus teismeliste karistamisel tõi kaasa rahva hukkamõistu ning protestilaine. Juba 15. märtsil 2011 olid protestidest mõjutatud linnad nagu Homs, Hama, Idlib ja Damaskus, millega algasidki regulaarsed protestid üle kogu Süüria. Valitsus surus protestid jõuga maha ning süüdistas terroristigruppe, mida toetasid välisriigid.⁷⁶ Sellist valitsuse suhtumist ja avaldusi oli terve kodusõja vältel – valitsus „leiutas“ süüdlasi, et põhjendada rahvale, miks on riigis protestilaine levimas ning selgitada, et asi ei olnud seotud riigi oma rahva rahulolematusega.

Kuna Süüria Julgeolekuväed kasutasid üha rohkem jõudu, et võidelda peamiselt mittevägivaldsete protestijate vastu, tekkis ka relvastatud opositsioon. 2011. aasta lõpupoole alustasid valitsusevastased kättemaksuks tapmisi ning relvastatud rünnakuid valitsuse vägede vastu. Kui opositsioon saavutas kontrolli suurema piirkonna üle, muutusid selle rünnakud jultunumaks. Sama tegi ka valitsus korraldades üha laiemaid ja vägivaldsemaid rünnakuid

---

⁷⁴ D. Silverman. The Arab Military in the Arab Spring: Agent of Continuity or Change? A Comparative Analysis of Tunisia, Egypt, Syria and Libya (2012). – APSA 2012 Annual Meeting Paper, p 34.

⁷⁵ F. D. Kerckhove. The Syrian Crisis: What It Means For The World; Is There A Role For Canada? – SPP Research Paper Communiqué, Vol 4, Issue 5, December 2012, p 2.

⁷⁶ R. Janik. China, Russia, And The Failure Of The Responsibility To Protect In Syria: Does The Fear Of Regime Change Offer A Serviceable Explanation. – Studia UBB. Europaea LVIII, 1, 2013, pp 64-65.

aladele, mida kontrollis opositsioon.⁷⁷ See aga vihastas omakorda rahvast, kes juba niigi nõudis reforme ning seetõttu tõi see endaga kaasa veelgi enam proteste ning relvastatud mässe.

Rahvarahutuste alguspäevadel tegi president Assad mitmeid järeleandmiseid, nagu näiteks poliitvangide vabastamised, kuid protestijad tahtsid viivitamatut Assadi tagasiastumist ning tema valitsuse asendamist uue valitsusega. Protestid jätkusid ning valitsus jätkas nende mahasurumist. Kui protestid läksid intensiivsemaks ning levisid järgmistesse linnadesse, tõusis ka vägivalda kasutamine Süüria julgeolekuorganite poolt. 8. aprillil 2011. aastal avasid Süüria julgeolekuorganid tule demonstreerijate vastu mitmes Süüria linnas, tappes vähemalt kolmkümmend viis inimest.⁷⁸ Vägivald jätkus ning 22. aprillil tulistasid julgeolekuorganid Süüria lõunaosas Daraa linnas valimatult protesteerijaid, tappes seitsekümmend kaks isikut⁷⁹. Selline käitumine mõisteti hukka rahvusvahelise kogukonna poolt.

Süüria kritiseerimine tekitas teistele Lähis-Ida riikidele raskuseid, kuna rahvusvaheline kogukond eeldas neilt samasugust hukkamõistu, kuid mitmetel nendest on jätkuvalt sama probleem – liiga vähe demokraatiat. Naaberriigi olukorda kommenteerides ei tahtnud valitsused oma kodumaal kirgi üles kütta. Nad ei toetanud tegelikult opositsiooni, vaid lihtsalt kritiseerisid diktaatorlikke valitsusi. Aga isegi see oli Lähis-Idas täiesti uus asi.⁸⁰

Vaatamata rahvusvahelisele pahameelele, mis järgnes tapmistele, käivitas Süüria valitsus uusi operatsioone, et vaigistada protestijaid, luues suurenumbrilised väed, mis olid varustatud tankidega ning soomusrüüdega. Uued väed saadeti protestijate keskustesse. Riigi mitmes piirkonnas kehtestas valitsus sidevahendite katkestusi, seisates nii telefoni- kui ka internetiteenused. Daraa linnas lülitasid julgeolekuorganid välja ka linna vee- ja elektrivarustuse.⁸¹

2011. aasta mais kehtestas Euroopa Liit sanktsioonid, et mõjutada Süüria konflikti osapooli rahu saavutamaks. Sanktsioonid hõlmasid reisimiskeeldu ning varade külmutamist. Need olid

---

⁷⁷ From 'Days of Rage' to Raging Conflict – Two Years of Turmoil In Syria (2013). – Amnesty International. Arvutivõrgus: <https://www.amnesty.org/en/news/days-rage-raging-conflict-two-years-turmoil-syria-2013-03-15> (27.03.2014).

⁷⁸ Syrian Civil War. – Encyclopedia Britannica. Arvutivõrgus: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1781371/Syrian-Civil-War> (16.01.2014).

⁷⁹ Timeline: Syria's bloodiest days. – BBC Middle East News. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-18255521> (27.03.2014).

⁸⁰ A. Zand, K. Koivunen. Süüria kevad? – Diplomaatia nr 97, september 2011.

⁸¹ Syrian Civil War. Viide 78.

suunatud Süüria tosina kõrge ametniku vastu, keda arvati tegutsevat valitsuse tegevuse koordineerijatena. Lisaks sellele kohaldati relvaembargo üle kogu riigi.⁸² Kuid Euroopa Liidu ega muude rahvusvaheliste organisatsioonide tegevus ei lepitanud kodusõja pooli ning kodusõda jätkus. Küll aga oli Euroopa Liidu sanktsioonidest ning rahvusvahelise kogukonna hinnangutest piisavalt abi, et muuta Süüria opositsiooni.

Kaheksateist kuud pärast ülestõusu algust Süürias, tegi Süüria opositsioon endas ümberkorralduse. See oli tingitud umbusaldusest ja probleemidest Süürias tegutsevate mässuliste ja Türgis loodud poliitiliste katuseorganisatsioonide vahel. Dohas peetud koosolekul novembri algul 2012. aastal saavutasid Süüria opositsioonigrupid kokkuleppe, mille kohaselt moodustasid 62-liikmelise Süüria Revolutsiooni ja Opositsiooni Rahvusliku Koalitsioonijõu, lühidalt Rahvuskoalitsiooni või Süüria Rahvusliku Koalitsiooni. Rahvuskoalitsioon asendas Süüria Rahvuslikku Nõukogu, mis oli varasemalt olnud domineeriv opositsiooni katuseorganisatsioon, kuid mis lõpuks oli ebaefektiivne, kurnatud sisetülidest ning vähesel toetusel. Seni Süüria opositsiooni peamiseks esindajaks peetud Süüria Rahvusnõukogu koosnes peamiselt välissüürlastest, kes kriitikute sõnul kodumaa arenguga kursis ei olnud ning ei esindanud kõiki opositsioonigruppe.⁸³

Konflikti jätkudes kasutasid mõlemad pooled erinevaid strateegiaid, et teistpoolt üle kavaldada, näiteks ajutise rahu pakkumist, mis osutus hiljem varjatud rünnakuks. 2012. aasta teisel poolel jõudis konflikt surnud seisu – ei valitsus ega mässulised ei olnud nõus alla andma ning rünnakud jätkusid ilma suuremate muudatusteta jõu vahekorras. Kuigi rahvusvaheline kogukond on poolte käitumised hukkamõistnud ning kehtestanud erinevaid sanktsioone, ei ole käesoleva magistritöö kirjutamise ajaks lahendust silmapiiril.

Süüria kodusõja jooksul on selgeks saanud, et kolmandad riigid on valinud pooled. Nii valitsus kui ka opositsioon on saanud suuri toetusi nii relvade (väidetavalt vaid logistika poole pealt) kui ka rahalise poole pealt. Assadi toetavad peamiselt Venemaa ning Iraan. Rahvuskoalitsioon on leidnud toetajad Katari ning Saudi-Araabia näol.⁸⁴

---

⁸² The Council of the European Union Decision 2011/273/CFSP of 9 May 2011.

⁸³ E. Hannon, H. Russell. From Peaceful Demonstrations to Armed Conflict: Considering Humanitarian Intervention in the Case of Syria. – Al-Marsad. The Arab Center for Human Rights in the Golan Heights (2013), p 41.

⁸⁴ T. Ruys. Of Arms, Funding and Non-Lethal Assistance – Third State Intervention In the Syrian Civil War. (Nov 15, 2013) – 13 Chinese JIL 13 (2014), para 2.

2013. aasta detsember näitas, et Assadi juhitud valitsuse võim on kindlustumas. Valitsusväed on mitmel rindel peale tunginud ning vallutanud mässulistelt tagasi mitmeid külasid ja linnu. Mässuliste seas valitseb segadus ning Al-Qaedaga seotud rühmitused on Põhja-Süürias jõuliselt laiendanud nende kontrolli all olevat territooriumi. Keemiarelvade hävitamisega tegelevate inspektorite töö on olnud edukas ning Süüria on minetanud võime keemiarelvu toota ja lahinguvalmis seada. Seega jääb mulje, et 21. augustil 2013 toimunud keemiarünnak Damaskuses ja lääneriikide soovimatus astuda sõjalisi samme Assadi vastu on nõrgestanud mässulisi ning võimaldanud Süüria valitsusel keemiarelvast loobumise teel suurendada oma legitiimsust lääneriikide silmis.⁸⁵

Käesoleva aasta jaanuari lõpus nõustusid vastaspooled kohtuma ning alustama rahukõnelusi. Vastasleeride vahel valitsevad sedavõrd suured erimeelsused, et keeruline oli isegi läbirääkimiste päevakorras üksmeelele jõuda⁸⁶. Konflikti osapooled ja nende otsesed toetajad-relvastajad ei ole ilmutanud valmidust otsida sisulisi kompromisse. Isegi mässuliste toetajad paistavad olevat tegelikult ühel meelel vaid selles, et Assad peab lahkuma.⁸⁷ Käesoleva magistratöö kirjutamise ajaks ei saavutatud kõnelustega loodetud rahu, kuid vähemalt on see väike samm edasi konflikti lahendamiseks.

2.2. Tunnustamise eeldused

De jure tunnustuse andmist selgitavad doktriinid, millega on püütud luua kriteeriumeid, millal riigid peaksid tunnustama ja millal mitte. *De facto* tunnustuse andmise üle otsustamine on vabam. Kuna *de facto* tunnustuse andmiseks kriteeriumid puuduvad, *de jure* tunnustuse puhul tõlgendavad riigid subjektiivselt doktriine vastavalt olukorrale ning samuti puuduvad reeglid tunnustuse sõnastuse osas, on praktikas keeruline eristada, mida riik tunnustamise all silmas peab ning millal võib lugeda tunnustus antuks.

Et *de jure* tunnustus oleks rahvusvahelise õigusega kooskõlas, tuleks tunnustada opositsioonigruppi, kes jääks valitsusena püsima. Lisaks peaks seda toetama suurem osa elanikkonnast ja sel peaks olema tõhus kontroll enamiku riigi territooriumi üle. Kuna Süüria Rahvusnõukogu ei olnud esinduslik, sest esindas ainult osa rahvastikust, siis *de jure* tunnustuse andmisest sel puhul rääkida ei saanud. Ka *de facto* tunnustuse andmisesse suhtusid

---

⁸⁵ E. Männik. Lõhestunud Süüria enne rahukonverentsi. – Diplomaatia nr 124, detsember 2013.

⁸⁶ Süüria vaenupoole alustasid otsekõnelusi. – Postimees. Arvutivõrgus:

<http://www.postimees.ee/2674402/suuria-vaenupoole-alustasid-otsekõnelusi> (26.01.2014).

⁸⁷ E. Männik. Sõda ja rahu Süürias. – Diplomaatia nr 118/119, juuni 2013.

riigid ettevaatlikult. Süüria Rahvusnõukogu tunnustati peamiselt kui süürlaste, kes otsivad rahulikku demokraatlikku muudatust, seaduslikku esindajat, kuid mitte Süüria rahva esindajat⁸⁸. Kuna Rahvuskoalitsioon täidab kriteeriumeid paremini, räägitakse selle puhul rahva esindaja tunnustamisest. Seega on tunnustuse andmise juures täpsel sõnastusel määrav tähtsus.

Tunnustamise avaldus koostatakse suure hoolega, sest sõnastusest sõltub, kas sellel on poliitilised või juriidilised tagajärjed. Vältimaks segadust *de facto* ja *de jure* tunnustuse vahel ning juriidilisi tagajärgi, on Süüria puhul *de facto* tunnustuse andmisel ja opositsioonile toetuse avaldamisel mitmel puhul välditud termini „tunnustus“ kasutamist. Näiteks Hispaania „toetab“ Rahvuskoalitsiooni⁸⁹ ja Bulgaaria nimetab Rahvuskoalitsiooni „dialogi partneriks“⁹⁰, kuid sisuliselt on nende mõlema puhul tegu *de facto* tunnustamisega. Korrektselt termini kasutamise vältimise põhjuseks võib olla ka see, et riigid on nõus tunnustama vaid teisi riike või ei ole Rahvuskoalitsioon täitnud kõiki tingimusi, et saavutada rahvusvaheline tunnustus Süüria rahva ainsaks esindajaks olemises⁹¹.

Tähtsaim kui kasutatud termin, on siiski staatus mis omastatakse opositsioonigrupile. Süüria opositsioonigruppi on tunnustatud:

- 1) Süüria rahva seaduslikuks esindajaks või esindajateks taotlejat⁹²,
- 2) Süüria rahva seaduslikku esindajat või esindajaid⁹³,
- 3) ainus või üks ja ainus Süüria rahva seaduslik esindaja⁹⁴.

---

⁸⁸ Clinton meets with Syria opposition. – The Washington Post. Middle East. Arvutivõrgus: http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/clinton-meets-with-syria-opposition/2011/12/06/gIQApzQ9ZO_story.html (30.03.2014).

⁸⁹ Spain Considers the SNC the Representative of the Syrian People (25.11.2011) – LCCS. Arvutivõrgus: <http://www.lccsyria.org/2807> (28.03.2014).

⁹⁰ UN Human Rights Council strongly condemns abuses by Syrian authorities (03.12.2011). – The Sofia Echo. Arvutivõrgus: http://www.sofiaecho.com/2011/12/03/1218158_un-human-rights-council-strongly-condemns-abuses-by-syrian-authorities (28.03.2014).

⁹¹ C. Mallar jt. A Strategy for Syria Under International Law: How to End the Asad Dictatorship While Restoring Nonviolence to the Syrian Revolution. – Harvard International Law Journal (March 2012). Vol 53, Online, pp 147-148.

⁹² EU does not recognize Syrian opposition as „sole legitimate representative of Syrian people“. – Voice of Russia. Arvutivõrgus: http://voiceofrussia.com/2012_11_20/EU-does-not-recognize-Syrian-opposition-as-sole-legitimate-representative-of-Syrian-people/ (06.01.2014);

Välisminister Urmas Paet Soome, Rootsi, Taani, Norra, Islandi, Läti, Leedu ja Eesti nimel: tunnustame Süüria opositsioonijõudude rahvuskoalitsiooni Süüria rahva legitiimsete esindajatena. – Eesti välisministeerium. Arvutivõrgus: <http://www.vm.ee/?q=node/16086> (01.02.2014).

⁹³ Council Conclusions on Syria. – Council of the European Union. Arvutivõrgus: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/134149.pdf (06.01.2014).

⁹⁴ Statement of the Ministry of Foreign Affairs on the recognition of Syrian National Coalition. – Hungarian Ministry of Foreign Affairs. Arvutivõrgus: <http://www.kormany.hu/en/ministry-of-foreign-affairs/news/statement-of-the-ministry-of-foreign-affairs-on-the-recognition-of-the-syrian-national-coalition> (06.01.2014);

Kõigi loetletud staatuste puhul räägitakse Süüria Rahvuskoalitsioonist kui rahva esindajast. See tähendab, et tunnustav riik suhtleb opositsioonigrupi kaudu otse riigi rahvaga ja jätab vahele Süüria valitsuse.

See, et rahva seaduslikuks esindajaks taotlejaks olemine on suuresti erinev Süüria rahva seaduslikuks esindajaks olemisest, tehti selgeks Euroopa Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja Catherine Ashton poolt, kes lükkas ümber väited, et Euroopa Liit on tunnustanud Rahvuskoalitsiooni kui Süüria rahva seaduslikku esindajat. Ashton teatas, et Euroopa Liidu pooltel tunnustuse andmisel valiti teadlikult sõnastus, mis oli saavutatud kõigi liikmesriikide kompromissi kaudu, tunnustades Rahvuskoalitsiooni kui Süüria rahva seaduslikuks esindajaks taotlejat.⁹⁵ Selleks, et gruppi tunnustataks kui rahva seaduslikuks esindajaks taotlejat, peab see väljendama õiget taotlust tunnustust andvate riikide seas, kuigi ei ole kindlalt selgeks tehtud, milline selline õige taotlus olema peaks. Tunnuseid kirjeldati Lääne Euroopa tunnustavate riikide poolt. Eesti välisminister Urmas Paet'i vahendusel on Süüria rahva seaduslikuks esindajaks taotlejal eesmärgiks vabadus, demokraatia ning sotsiaalne õiglus⁹⁶.

Määramata või määratud arvuga esindajate olemasolu on sõnastuse valimisel samuti tahtlik⁹⁷. Kui Ühendkuningriik tunnustas Süüria Rahvusnõukogu kui üht mitmest Süüria rahva seaduslikust esindajast, siis selgitati, et lisaks Rahvusnõukogule on veel esindajaid ning sellepärast ei saa tunnustada seda kui Süüria rahva ainsat seaduslikku esindajat⁹⁸. Määramata hulka ja mitmust kasutatakse, et näidata, et tunnustav riik on valmis kontaktide säilitamiseks teiste opositsioonigruppidega.

Kuna opositsioonigrupid täidavad tunnustuse saamise kriteeriume erineval määral ning riigid saavad tunnustuse sõnastusega mängida, siis tekib küsimus, kas erinevate riikide poolt antud tunnustusi saab üldse koos vaadata – on neil sarnane kaal rahvusvahelistes suhetes ja õiguses. Käesoleva töö autori arvates on riikide *de jure* tunnustused ühtlase väärtusega, kuid Süüria

---

France Recognizes Syria's Opposition – Will the West Follow Suit? – World Time. Arvutivõrgus: <http://world.time.com/2012/11/14/france-recognizes-syrias-opposition-will-the-west-follow-suit/> (30.01.2014).

⁹⁵ EU does not recognize Syrian opposition as „sole legitimate representative of Syrian people“. Viide 92.

⁹⁶ Välisminister Urmas Paet Soome, Rootsi, Taani, Norra, Islandi, Läti, Leedu ja Eesti nimel: tunnustame Süüria opositsioonijõudude rahvuskoalitsiooni Süüria rahva legitiimsete esindajatena. Viide 92.

⁹⁷ Daily Press Briefing (8 Nov 2012). – U.S Department of State. Arvutivõrgus: <http://www.state.gov/r/pa/prs/dpb/2012/11/200347.htm> (12.01.2014).

⁹⁸ Foreign Secretary: „We have to intensify the pressure“ on Syria. – UK Government.

Foreign & Commonwealth Office. Arvutivõrgus: <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-we-have-to-intensify-the-pressure-on-syria--2> (12.01.2014).

puhul saab rääkida peamiselt *de facto* tunnustustest. 7. jaanuaril 2013 teatas Türgi peaminister, et Süüria Rahvuskoalitsiooni on tunnustanud üle saja riigi üle kogu maailma⁹⁹. Magistritöö autori arvates ei ole need tunnustused kõik ühel ja samal tasemel. Need kõik on küll *de facto* tunnustused, kuid neil on erinev sõnastus ja tunnustuse määr. Osad neist tunnustavad Rahvuskoalitsiooni näiteks kui rahva esindajat, osad esindajaks taotlejat, osad kui läbirääkimispartnerit. Lisaks on erinev ka tunnustuse ulatus. Mõni tunnustus annab kaasa privileege, näiteks õiguse avada diplomaatilise kontori või loa korraldada oma territooriumil Süüria opositsiooni koosolekut. Seetõttu ei ole erinevad *de facto* tunnustused ühesuguse kaaluga rahvusvahelistes suhetes ja õiguses. Teisest küljest ei peagi need seda olema ning tunnustuste tõlgendamisel ja rahvusvahelistes suhetes tuleb olla teadlik asjaolust, et *de facto* tunnustus on midagi, mis jätab igale riigile võimaluse tõlgendada teadaannet viisil, mis sobib vastavasse poliitilisse olukorda.

Lisaks erinevate terminite kasutamisele võib tunnustus olla ka lihtsalt ebaselgelt sõnastatud ning seetõttu võib sealt lugeda välja rohkem kui selles tegelikult mõeldud on. Näiteks Prantsusmaa president teatas, et tunnustas Süüria Rahvuskoalitsiooni kui ainsat Süüria rahva seaduslikku esindajat ning seega ka demokraatliku Süüria ajutise valitsusena¹⁰⁰. Seda võis tõlgendada kui Prantsusmaa tunnustust Rahvuskoalitsioonile kui Süüria tuleviku valitsusele. Kuigi tegelikult mõtles Prantsusmaa selle all lihtsalt opositsioonigrupi kui Süüria rahva ainsa seadusliku esindaja tunnustamist¹⁰¹ ning tulevikus loodava valitsusega ei olnud sel midagi pistmist.

Sarnaselt Prantsusmaa tunnustusega mõisteti valesti ka Saksamaa välisministri teadet, et Rahvuskoalitsioon esindab Süüria rahva seaduslikke huve ning ta soovib, et seda tunnustaks ka Euroopa Liit¹⁰². Teadaannet tõlgendati kui Saksamaa poolset Rahvuskoalitsiooni tunnustamist, kuid tegelikkuses seda ei öeldud¹⁰³. Saksamaa välisminister viitas Süüria rahva seaduslikele huvidele, mitte kui Süüria rahva esindajale. Kokkuvõttes peab iga tunnustus olema tõlgendatud eraldi ning kooskõlas terminite tavapärase kasutuse ja poliitilise ning faktilise taustaga.

---

⁹⁹ Assad is misleading, says Turkish pm. Arvutivõrgus: <http://www.aa.com.tr/en/turkey/119128--g> (12.01.2014).

¹⁰⁰ France Recognizes Syria's Opposition – Will the West Follow Suit? Viide 94.

¹⁰¹ Syria – Vote on a UN General Assembly resolution (November 27, 2012). – France Diplomatie. Arvutivõrgus: <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/syria-295/the-un-and-syria/article/syria-vote-on-a-un-general> (20.01.2014).

¹⁰² Germany expels Syrian embassy staff (10.12.2012). – DW. Arvutivõrgus: <http://www.dw.de/germany-expels-syrian-embassy-staff/a-16442210> (28.03.2014).

¹⁰³ S. Talmon. Recognition of Opposition Group as the Legitimate Representative of a People. – Bonn Research Papers on Public International Law, paper no 1/2013, p 11.

Kuigi Süüria puhul on *de facto* tunnustamise all mõeldud erinevaid staatusi ja privileege ning tunnustuse sõnastus varieerub suurel määral, ei ole seda tunnustust Süüria opositsioonigrupile antud siiski ilma teatud eelduste täitmiseta. Riikide praktika Süüria puhul näitab, et opositsioonigrupi tunnustamiseks rahva seadusliku esindajana, peaksid olema täidetud järgmised kriteeriumid¹⁰⁴:

- 1) võimulolev valitsus peab olema kaotanud oma legitiimsuse;
- 2) opositsioonigrupp peab olema esinduslik;
- 3) opositsioonigrupp peab olema piisava liikmete arvuga;
- 4) opositsioonigrupp peab olema mõistlikul määral jätkusuutlik;
- 5) opositsioonigrupi eesmärgiks peab olema vabadus ja sotsiaalne õiglus;
- 6) opositsioonigrupp peab üritama kehtestada demokraatiat vaatamata praktilistele raskustele;
- 7) rahvas peab protesteerima koos opositsioonigrupiga valitsuse vastu ehk näitama, et opositsioonigrupil on nende toetus ja võimuloleval valitsusel mitte;
- 8) opositsioonigrupp peab viima vägivalla kasutamise minimaalsele tasemele.

Rahvusvahelises õiguses puudub konkreetne norm, mis määratleb, millal kaotab valitsus legitiimsuse. Siiski ollakse üksmeelel, et valitsus, kes pöördub oma rahva vastu ja kasutab selleks liigset jõudu, kaotab legitiimsuse. Süüria puhul on mitmed riigid üksmeelel, et Assadi valitsus on kaotanud oma legitiimsuse ja peaks võimult lahkuma¹⁰⁵. Legitiimsuse kaotamist ei tohi segi ajada legaalsusega rahvusvahelises õiguses selle staatuse ning esindatavuse mõttes. Fakt, et valitsus on kaotanud oma legitiimsuse, ei tähenda, et see automaatselt kaotaks

---

¹⁰⁴ Välisminister Urmas Paet Soome, Rootsi, Taani, Norra, Islandi, Läti, Leedu ja Eesti nimel: tunnustame Süüria opositsioonijõudude rahvuskoalitsiooni Süüria rahva legitiimsete esindajatena. Viide 92; C. Mallar jt. Viide 91, p 148; S. Talmon. Viide 103, p 19.

¹⁰⁵ Continuing Violence in Syria (01.08.2011). – U.S Department of State. Arvutivõrgus: <http://www.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2011/08/169436.htm> (28.03.2014).

UK, Germany and France call for President Assad to stand down (18.08.2011). – UK Government. Foreign & Commonwealth Office. Arvutivõrgus: <https://www.gov.uk/government/news/uk-germany-and-france-call-for-president-assad-to-stand-down> (28.03.2014).

B. Ki-moon. New York, 7 June 2012 – Secretary-General's remarks to the General Assembly on the situation in Syria. – United Nations Statements. Arvutivõrgus: <http://www.un.org/sg/statements/index.asp?nid=6109> (28.01.2014).

K. Annan. My departing advice on how to save Syria. Arvutivõrgus: <http://www.ft.com/cms/s/2/b00b6ed4-dbc9-11e1-8d78-00144feab49a.html#axzz2sRc9PIOH> (28.01.2014).

valitsuse staatuse, sest selle kaotamine toimub ainult läbi tunnustuse tagasivõtu, kuid tunnustuse tagasivõttu esineb harva¹⁰⁶.

Opositsioonigrupi esinduslikkuse kohta puudub samuti kindel norm. Üldjuhul peetakse selle all silmas ühiskonnakihtide mitmekesisust. Ameerika Ühendriikide välisministeeriumi hinnangul peavad Süüria opositsioonigrupil olema rahva seadusliku esindaja tunnustuse saamiseks täidetud järgmised esinduslikkuse tingimused: esindatud peavad olema kõik etnilised grupid, kõik geograafilised harud Süürias, naised ning inimesi nii eksiilist kui ka Süüriast endast¹⁰⁷. Seevastu Kanada leiab, et nimetatud tingimused ei ole piisavad tagamaks opositsioonigrupi esinduslikkust¹⁰⁸.

Käesoleva magistritöö autori arvates ei ole mõttekas eelpool väljatoodud kriteeriumite puhul eraldi kriteeriumina nimetada piisava liikmete arvu kriteeriumit. Pigem täiendab see esinduslikkuse kriteeriumit. Seda seetõttu, et opositsioonigrupp ongi esinduslik vaid siis, kui seal on erinevatest ühiskonnakihtidest piisavalt liikmeid. Ei saa tuua välja kindlat normi, milline oleks liikmete miinimumarv, vaid opositsioonigrupp peab moodustama piisavalt suure jõu, millega tuleb arvestada.

Opositsioonigrupp on jätkusuutlikum, kui sel on kindlad väärtused, huvid ning eesmärgid (peale valitsuse ümberlükkamise), milles kõik liikmed on ühel meelel¹⁰⁹. Seda teemat puudutas ka Saksamaa välisminister ning Sloveenia leides, et opositsiooni jätkusuutlikus on vajalik seetõttu, et tegu ei ole vaid valitsuse ümberlükkamisega, vaid ka seetõttu, et Süürias oleks võimalik teha uus algus demokraatliku riigina. See vajab kindlat poliitilist, organisatsioonilist ning institutsionaalset struktuuri nii grupi juhtkonnas kui ka põhjakihtides.¹¹⁰

Eelpool toodud kriteeriumid on olnud Süüria Rahvuskoalitsiooni puhul eelduseks *de facto* tunnustuse saamiseks. Vaatamata sellele, et Assadi valitsus on mitmete riikide arvates kaotanud legitiimsuse, on Süüria Rahvuskoalitsioonil *de jure* tunnustuseni on veel pikk tee,

---

¹⁰⁶ J. D'Aspremont. Legitimacy of Governments In The Age of Democracy. – New York University Journal of International Law and Politics, Vol 38, 2006, pp 914-915.

¹⁰⁷ Daily Press Briefing (8 Nov 2012). Viide 97.

¹⁰⁸ Adress by Minister Baird To Friends of The Syrian People Meeting (Dec 12.2012) – Government of Canada. Foreign Affairs, Trade and Development Canada. Arvutivõrgus: <http://www.international.gc.ca/media/aff/speeches-discours/2012/12/12a.aspx?lang=eng> (29.03.2014).

¹⁰⁹ S. Talmon. Viide 103, pp 21-22.

¹¹⁰ Slovenian Government recognises Libyan National Transitional Council. Arvutivõrgus: <http://www.mzz.gov.si/nc/en/newsroom/news/article/3247/29269/> (28.01.2014).

sest sel puudub efektiivne kontroll riigi territooriumi üle¹¹¹, mis on efektiivse kontrolli doktriini kohaselt üks *de jure* tunnustamise kriteeriumitest.

Käesoleva magistritöö autori arvates on küsitav, kas ja mil määral Süüria nimetatud *de facto* tunnustamise eeldused täitis. Kahtlusi tekitab just esinduslikkuse kriteeriumi täidetud. Lisaks kasutab opositsioonigrupp vägivalda. Kui need tingimused täidetud ei olnud, on autori arvates ka *de facto* tunnustamine (rääkimata *de jure* tunnustamisest) rahvusvahelise õiguse mõttes pigem piiripealne olukord, sest tunnustamine on arvamuse avaldamine teise riigi siseasjade kohta. Diplomaatiliste suhete loomisega või ka ainult nendeks läbirääkimiste pidamisega ehk *de facto* tunnustamisega juba näidatakse, et rahvusvahelisel tasandil on tekkinud riigis mitu gruppi (ühe võimaloleva valitsuse asemel), kes pakuvad rahvusvahelisele kogukonnale huvi ajal, mil rahvusvaheline kogukond peaks eemale hoidma.

Ka rahvusvahelise uurimiskomisjoni raport viitab asjaolule, et Rahvuskoalitsioon ei esindanud piisavalt etnilisi ja religioosseid grupe Süürias. Rahvusvaheline sõltumatu uurimiskomisjon leidis, et konflikt Süürias on muutunud liiga usurühmituste vaheliseks. Kui Süüria sunni kogukond on üldiselt valitsusvastase iseloomuga, siis alaviidid, Armeenia õigeusklikud, kristlased ning drusedid on peamiselt iseseisvad ning see tekitab kokkupõrkeid territooriumi kontrolli üle nii valitsuse kui ka valitsusvastase grupiga. Seega üle veerandi Süüria rahvastikust, mis on üle kuue miljoni inimese, ei toeta Rahvuskoalitsiooni.¹¹² Lisaks ei tunnusta Rahvuskoalitsiooni kolmteist Süüria opositsioonigruppi, kes võitlevad Assadi valitsuse vastu¹¹³. Ka Ühendkuningriik leidis 2012. aasta lõpuks, kui nii mõnedki riigid olid opositsioonigruppi *de facto* tunnustanud, et Rahvuskoalitsioon ei ole jätkuvalt täitnud kõiki esinduslikkuse nõudeid ning neil puudub Süüria rahva täielik toetus¹¹⁴. Lisaks kritiseeritakse seda, et Rahvuskoalitsioon loodi valimisteta, kuid käitub kui Süüria ainus esindaja ning see ikkagi ei hõlma kõiki opositsioonigruppe, näiteks ei kuulu sinna Demokraatliku Muutuse Rahvuslik Organ (*National Coordination Body for Democratic Change*)¹¹⁵. Arvestades

---

¹¹¹ K. Anderson. Legality of Intervention in Syria Response to Chemical Weapon Attacks. – American Society of International Law, Vol 17, Issue 21.

¹¹² Syria 2012 International Religious Freedom Report. Arvutivõrgus: <http://www.state.gov/documents/organization/208624.pdf> (28.01.2014).

¹¹³ Syrian militants do not recognize National Coalition. Arvutivõrgus: <http://vestnikkavkaza.net/news/politics/33921.html> (28.01.2014).

¹¹⁴ House of Commons. Tuesday 20 November 2012. – UK Parliament. Arvutivõrgus: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201213/cmhansrd/cm121120/debtext/121120-0001.htm> (28.01.2014).

¹¹⁵ E. Hannon, H. Russell. Viide 83, pp 42-43.

selleks hetkeks tekkinud olukorda, oli opositsioonigrupi tunnustamine kui Süüria rahva ainsa seadusliku esindajana, vägagi küsitav¹¹⁶.

20. jaanuaril 2014. aastal teatas Süüria Rahvusnõukogu (mis moodustas suure osa Rahvuskoalitsiooni liikmetest), et astub Rahvuskoalitsioonist välja, kuna viimane on rikkunud lubadust mitte astuda läbirääkimistesse enne, kui Assad on võimult lahkunud.¹¹⁷ Seega kaotas Rahvuskoalitsioon kolmandiku oma liikmetest ja küsitavus esinduslikkuse kriteeriumi täitmisest suurenes veelgi.

Mitmete riikide arvates on Assadi valitsus kaotanud oma legitiimsuse. Kahjuks ei ole Süürias tekkinud opositsioonigruppi, mis täidaks kahtlusetu tunnustamiseks vajalikud eeldused. See on ka üks põhjus, miks tunnustavad riigid on oma *de facto* tunnustuste sõnastusi häguseks ja kahetimõistetavaks genereerinud. Olukord oleks muidugi selgem, kui eksisteeriksid kindlad normid ja standardid, millal tunnustust anda võib, kuid see oleks omakorda liigne sekkumine riikide valikuvabadusse, kellega riik suhteid sõlmida soovib. Igal riigil on õigus valida kas anda *de facto* tunnustus või mitte, sest ükski riik ei ole kohustatud omama mõne teise riigi või valitsusega poliitilisi suhteid. Fakt on aga see, et Süüria peamist opositsioonigruppi on mitmete riikide poolt tunnustatud ja sel on omad tagajärjed.

2.3. Tunnustamine ja selle tagajärjed

Vaatamata sellele, et Süüria kodusõda sai alguse märtsis 2011. aastal, ei ole olukord magistritöö kirjutamise ajaks veel lahendust leidnud. Opositsioonigrupp sai esimesed tunnustused 2011. aasta lõpus, kuid kahtlused tunnustamise eelduste täidetuses püsivad töö kirjutamise ajani. Opositsioonigrupi ja valitsuse positsioon suhetes rahvusvahelise kogukonnaga on segane ja tõstatub küsimus sellises olukorras antud tunnustuse väärtuses, tagajärgedes ja kooskõlas rahvusvahelise õigusega.

Rahvusnõukogu tunnustas *de jure* Liibüa (19.10.2011)¹¹⁸ ja *de facto* Prantsusmaa (21.11.2011)¹¹⁹, Hispaania (23.11.2011)¹²⁰, Itaalia (25.11.2011)¹²¹, Bulgaaria (02.12.2011)¹²²,

---

¹¹⁶ S. Talmon. Viide 103, p 23.

¹¹⁷ What is the Geneva II Conference on Syria? (22.01.2014) – BBC News. Middle East. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-24628442> (29.03.2014).

¹¹⁸ Libya NTC says recognizes Syrian National Council. – Khaleej Times. Arvutivõrgus: http://www.khaleejtimes.com/displayarticle.asp?xfile=data/international/2011/October/international_October385.xml&section=international&col= (24.01.2014).

¹¹⁹ France recognises Syrian council proposes military intervention. – EU Observer. Arvutivõrgus: <http://euobserver.com/defence/114380> (30.03.2014).

Ameerika Ühendriigid (05.12.2011)¹²³, Türgi (14.12.2011)¹²⁴, Tuneesia (19.12.2011)¹²⁵, Ühendkuningriik (24.02.2012)¹²⁶ ning nii mitmedki teised riigid. Paljud neist andsid opositsioonile tunnustuse, kui olid leidnud, et Assadi valitsus on legitiimsuse kaotanud.

2012. aasta sügisel loodi Rahvuskoalitsioon, mille puhul tunnustamise eeldused on paremini täidetud, kui Rahvusnõukogu puhul, ja mil on ühtne eesmärk. Rahvuskoalitsioon lähtub kolmest printsiibist. Esiteks on see militaarsekkumise vastu, teiseks igasuguse religioosse õhutuse vastu ning kolmandaks vägivalda ning revolutsiooni militariseerimise vastu¹²⁷. Süüria Rahvuskoalitsiooni tunnustamisega võeti automaatselt ära tunnustus Rahvusnõukogult.

Rahvuskoalitsiooni tunnustasid *de facto* esimesena 12.11.2012 Pärsia Lahe Araabia riikide Koostöönõukogu kuus liikmesriiki (Saudi-Araabia, Katar, Bahrein, Ühendatud Araabia Ühendemiraadid, Kuiveit ja Omaan)¹²⁸. Euroopa Liidust tunnustas seda esimesena Prantsusmaa (13.11.2012). Samal päeval kannustas Süüria Rahvuskoalitsiooni juht teisi Euroopa riike Prantsusmaast eeskju võtma ning tunnustama Rahvuskoalitsiooni kui Süüria rahva ainsat seaduslikku esindajat.¹²⁹

Järgnesid tunnustused järgmistelt riikidelt: Türgi (15.11.2012)¹³⁰; Itaalia (19.11.2012)¹³¹; Ühendkuningriik (20.11.2012)¹³²; Horvaatia (26.11.2012)¹³³; Hispaania (29.11.2012)¹³⁴;

---

¹²⁰ Spain Considers the SNC the Representative of the Syrian People. Viide 89.

¹²¹ Syria: Terzi, Italy support for organised opposition. – Ansamed. Arvutivõrgus: http://www.ansa.it/ansamed/en/news/sections/ministry/2011/11/25/visualizza_new.html_14006144.html (30.03.2014).

¹²² UN Human Rights Council strongly condemns abuses by Syrian authorities. Viide 90.

¹²³ Clinton meets with Syria opposition. Viide 88.

¹²⁴ Syria's opposition opens office in Turkey. – Al Jazeera. Arvutivõrgus: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/12/201112149810909861.html> (30.03.2014).

¹²⁵ Tunisian Government to Recognize Syrian Political Opposition. – TunisiaLive. Arvutivõrgus: <http://www.tunisia-live.net/2011/12/19/tunisian-government-to-recognize-syrian-political-opposition/> (30.03.2014).

¹²⁶ UK Recognizes Syrian Opposition. – International Business Times. Arvutivõrgus: <http://www.ibtimes.com/uk-recognizes-syrian-opposition-415952> (30.03.2014).

¹²⁷ E. Hannon, H. Russell. Viide 83, p 43.

¹²⁸ Syria Crisis: Gulf states recognise Syria opposition. – BBC News. Middle East. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-20295857> (30.03.2014).

¹²⁹ Syria: France backs anti-Assad coalition. – BBC News. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-20319787> (20.01.2014).

¹³⁰ Turks Grant Recognition to Coalition of Syrians. – New York Times. Arvutivõrgus: http://www.nytimes.com/2012/11/16/world/middleeast/turkey-recognizes-new-syrian-rebel-group-as-legitimate-leader-of-syria.html?_r=0 (24.01.2014).

¹³¹ Syria: 'coalition is valid', says Monti. – Ansamed. Arvutivõrgus: http://www.ansamed.info/ansamed/en/news/nations/syria/2012/11/19/Syria-coalition-valid-says-Monti_7820520.html (24.01.2014).

¹³² Syria conflict: UK recognises opposition says William Hague. – BBC News. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-20406562> (30.03.2014).

¹³³ S. Talmon. Viide 103. Annex II.

Taani (09.12.2012)¹³⁵ ja Norra (09.12.2012)¹³⁶; Benelux riigid (10.12.2012)¹³⁷ ja Saksamaa (10.12.2012)¹³⁸; Ameerika Ühendriigid (11.12.2012)¹³⁹; Balti riigid, Põhjamaad, Island ja Austraalia (12.12.2012); Albaania (14.12.2012); Ungari (15.12.2012); Sloveenia (03.01.2013)¹⁴⁰ ja Malta (22.03.2013)¹⁴¹. Sealjuures osad tunnustused on antud ka ühiselt ja osad organisatsioonide kaudu. Näiteks tunnustas Süüria opositsiooni nii Euroopa Liit (10.12.2012)¹⁴² kui Araabia Liiga (26.03.2013)¹⁴³.

Kollektiivse tunnustuse puhul on probleemiks see, et kõik tunnustavad riigid ei pruugi tunnustuse ulatuse ja sisu osas üksmeelel olla. 12. detsembril 2012. aastal kogunes Süüria sõprade grupp Marrakechis, Marokos, kus osalesid saja kolmekümne riigi esindajad (seal hulgas Rahvuskoalitsioon ning mitme rahvusvahelise organisatsiooni ametnikud). Koosoleku tulemusel tunnustasid riigid Rahvuskoalitsiooni kui Süüria rahva seaduslikku esindajat ning pakkusid viimasele oma tuge.¹⁴⁴ Kommentaatorid leidsid, et sellist tunnustust tuleb võtta kui kollektiivset tunnustuse andmist. Kanada välisminister ütles kohtumisel, et Kanada ei ole veel võtnud vastu otsust Rahvuskoalitsiooni tunnustamise osas ning lisas, et kohtumisel osalenud riikidest on veel mõni, kes ei ole seda teinud.¹⁴⁵ Otsus ei võetud vastu konsensusena ning teadaannet ei tehtud mitte kõigi riikide nimel vaid osalejate poolt, mistõttu ei olnud see juriidiliselt siduv.

---

¹³⁴ Hispaania tunnustas Süüria opositsiooni. – Postimees. Arvutivõrgus:

<http://www.postimees.ee/1057784/hispaania-tunnustas-su.uria-opositsiooni> (06.01.2014).

¹³⁵ Denmark strengthens relations to the Syrian opposition Coalition. – Ministry of Foreign Affairs of Denmark. Arvutivõrgus: <http://um.dk/en/news/newsdisplaypage/?newsid=89c880b8-1233-4521-b173-d1a89d52216a> (06.01.2014).

¹³⁶ The National Coalition Represents the Syrian people. – Norway Ministry of Foreign Affairs. Arvutivõrgus: http://www.regjeringen.no/en/archive/Stoltenbergs-2nd-Government/Ministry-of-Foreign-Affairs/Nyheter-og-pressemeldinger/pressemeldinger/2012/pm_coalition.html?id=709541 (06.01.2014).

¹³⁷ Representative of Syrian coalition welcome in Benelux. – Government of the Netherlands. Arvutivõrgus: <http://www.government.nl/news/2012/12/12/representative-of-syrian-coalition-welcome-in-benelux.html> (06.01.2014).

¹³⁸ S. Talmon. Viide 103. Annex II.

¹³⁹ Obama Recognizes Syrian Opposition Group. – ABC News. Arvutivõrgus:

<http://abcnews.go.com/Politics/OTUS/exclusive-president-obama-recognizes-syrian-opposition-group/story?id=17936599> (06.01.2014).

¹⁴⁰ S. Talmon. Viide 103. Annex II.

¹⁴¹ Malta recognises Syrian opposition. – EUBusiness. Arvutivõrgus:

<http://www.theguardian.com/world/2013/mar/26/syrian-opposition-appeals-nato-support> (30.03.2014).

¹⁴² Council Conclusions on Syria. Viide 93.

¹⁴³ Syrian opposition takes Arab League seat. – The Guardian. Arvutivõrgus:

<http://www.theguardian.com/world/2013/mar/26/syrian-opposition-appeals-nato-support> (30.03.2014).

¹⁴⁴ S. Talmon. Viide 103, p 5.

¹⁴⁵ Canada holds off recognizing Syrian opposition, Baird says. – CBCNews. Arvutivõrgus:

<http://www.cbc.ca/news/world/canada-holds-off-recognizing-syrian-opposition-baird-says-1.1136853> (06.01.2014).

Sellel kohtumisel osales Eesti välisminister Urmas Paet, kes ütles, et Põhjamaad ja Balti riigid tunnustavad Rahvuskoalitsiooni kui Süüria rahva seaduslikku esindajat ning teatas, et kestev vägivald ning sellest tulenevad kannatused ja inimkaotused on vastuvõetamatud¹⁴⁶. Läti teatas eraldi pressiväljaandes, et Balti riigid ning Põhjamaad tunnustavad Rahvuskoalitsiooni kui üht Süüria rahva seaduslikku esindajat, selle asemel, et öelda ainsat Süüria rahva seaduslikku esindajat. Soome teatas, et tema jaoks ei ole muutunud Süüria opositsiooni tähendus ning Soome jaoks tähendas Rahvuskoalitsioon Süüria rahva seaduslikku esindajat, kes võis olla ka partneriks läbirääkimistel, kuid samuti oli Rahvuskoalitsioon Soome jaoks vaid üks mitmest Süüria rahva esindajatest ning mitte ainus. Sama positsiooni võtsid ka Tuneesia, Kanada ning Kreeka, kes osalesid kõik ka Süüria sõprade grupi kohtumisel.¹⁴⁷

Kuigi Euroopa Liit tunnustas Süüria opositsiooni alles detsembris, korraldati esimene teemakohane koosolek juba kuu aega varem. Sel koosolekul ei saavutanud liikmesriigid samuti üksmeelt vastaval teemal. Nõukogu kokkuvõttes leiti, et Euroopa Liit peab Rahvuskoalitsiooni Süüria rahva esindajaks taotlejaks ning ootab nende töö jätkamist, kaasa arvatud inimõiguste ja demokraatia printsiibi järgimist, mis hõlmaks kogu Süüria opositsiooni ja kogu Süüria ühiskonda¹⁴⁸. Tunnustuse andmise takistuseks sai asjaolu, et liikmesriigid kahtlesid tunnustuse eelduste täidetuse üle – eriti opositsioonigrupi esinduslikkuse ja demokraatlike põhimõtete üle. Teisest küljest võib opositsioonigrupi esindajaks taotlejaks nimetamist lugeda *de facto* tunnustuseks, sest nenditakse fakti, et võimuloleva valitsuse kõrval on tõsiseltvõetav opositsioon. Euroopa Liidu praktika seda siiski veel tunnustuseks ei loe.

Ka Euroopa Liidu detsembris antud tunnustuse puhul on näha, et tegelikkuses ei olnud kõik liikmesriigid valmis tunnustama täielikult Süüria opositsiooni. See väljendub sõnastuses, mille kohaselt otsustas Euroopa Liit tunnustada Süüria Rahvuskoalitsiooni kui Süüria rahva seaduslikku esindajat¹⁴⁹ ja mitte kui ainsat seaduslikku esindajat. Seetõttu leidsid osad Euroopa Liidu liikmesriigid, et on vajalik lisaks anda endapoolne tunnustus Euroopa Liidust eraldi. Samal päeval täpsustasid näiteks Beneluxi riigid, et nemad tunnustavad Süüria

---

¹⁴⁶ Välisminister Urmas Paet Soome, Rootsi, Taani, Norra, Islandi, Läti, Leedu ja Eesti nimel: tunnustame Süüria opositsioonijõudude rahvuskoalitsiooni Süüria rahva legitiimsete esindajatena. Viide 92.

¹⁴⁷ S. Talmon. Viide 103, p 6.

¹⁴⁸ 3199th Council meeting. Press release 19. November 2012. – Council of the European Union. Arvutivõrgus: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/133604.pdf (02.04.2014).

¹⁴⁹ 3209th Council meeting. Council Conclusions on Syria. – Council of the European Union. Arvutivõrgus: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/134149.pdf (06.01.2014).

Rahvuskoalitsiooni ikkagi kui Süüria rahva ainsat seaduslikku esindajat sellisel üleminekuajal, mis juhib riigi vabaduse ja demokraatia suunas¹⁵⁰.

Riigid, kes tunnustasid Süüria Rahvuskoalitsiooni, andsid selgelt mõista, et tegemist on poliitilise *de facto* ning mitte juriidilise *de jure* tunnustamisega. Süüria Rahvuskoalitsiooni juht aga leidis, et poliitilise tunnustuse saamisel on koalitsioonil võimalik tegutseda kui valitsus ning selle kaudu omandada relvasid ja lahendada nendega probleeme¹⁵¹. Sellise väitega omastas Süüria Rahvuskoalitsiooni juht poliitilisele tunnustusele valed tagajärjed ja ajas segamini juriidilise ja poliitilise tunnustamise. Opositsioonigrupi tunnustamine *de facto* jätab puutumata võimaloleva valitsuse staatuse ning sellega ei saavuta opositsioonigrupp riigi ega rahva esindamise õigust.

Seetõttu on opositsioonigrupi poliitilisel tunnustamisel ning sellega kaasneval võimaloleva valitsuse *de facto* tunnustuse tagasivõtmisel või tunnustamisest keeldumisel tegelikkuses ainult piiratud praktiline mõju. Riik, kelle võimalolevat valitsust ei ole poliitiliselt tunnustatud, jääb jätkuvalt rahvusvaheliste suhete subjektiks ka tunnustust andva riigi osas ning leping või rahvusvahelised õigused ja kohustused jäävad kehtima nende kahe riigi vahel. Seega riik, kes on opositsioonigrupi tunnustanud *de facto*, võib jätkuvalt nõuda riigilt oma kohustuse täitmist ning seetõttu saata ka diplomaatilisi teadaandeid võimal oleval valitsusele. Näiteks Türgi, kes tunnustas Süüria Rahvuskoalitsiooni, saatis jätkuvalt diplomaatilisi protesti teadaandeid Assadi valitsusele, mis oli seotud Süüria ja Türgi vahelisel piiril asuvate linnade pommitamisega¹⁵². Opositsioonigrupi *de facto* tunnustamisega ei kao automaatselt võimaloleva valitsuse *de jure* tunnustus.

Olenevalt tunnustuse sõnastusest on poliitilise tunnustamise tagajärjed Süüria opositsioonigrupile järgmised. Ameerika Ühendriikide pressiesindaja selgitas, et poliitiline tunnustus Ameerika Ühendriikide poolt näitab, milline on peamine grupp, millega riik soovib suhteid arendada ning võimaldab anda nõu poliitilisele grupile, kellega nad koostööd teevad¹⁵³. Sellisel tunnustusel on peamiselt sümbolne väärtus. Taani valitsus selgitas, et Rahvuskoalitsiooni tunnustamisega Süüria rahva seadusliku esindajana soovis valitsus

---

¹⁵⁰ Representative of Syrian coalition welcome in Benelux. Viide 137.

¹⁵¹ Syria: France backs anti-Assad coalition. Viide 129.

¹⁵² Turkey issues diplomatic note to Syria over shelling near border. – Today's Zaman. Arvutivõrgus: <http://www.todayszaman.com/news-297994-turkey-issues-diplomatic-note-to-syria-over-shelling-near-border.html> (20.01.2014).

¹⁵³ Daily Press Briefing (12 Dec 2012). – U.S. Department of State. Arvutivõrgus: <http://www.state.gov/r/pa/prs/dpb/2012/12/201930.htm> (20.01.2014).

suurendada suhteid Rahvuskoalitsiooniga ning anda sellele suurem roll Süüria üleminekufaasis¹⁵⁴. Tunnustus annab opositsioonigrupile läbirääkija staatuse. Poliitilist tunnustust seotakse üldjuhul praktilise toetuse (sealhulgas materiaalse ja finantsilise toetuse) suurendamisega, kuid see ei tohi olla seotud relvade või sõjaväelise abiga varustamisega. Ühendkuningriigi valitsus tegi selgeks, et Süüria Rahvuskoalitsiooni tunnustamine ei muuda automaatselt selle riigi poliitikat relvadega varustamises osas¹⁵⁵. Prantsusmaa teatas, et Süüria Rahvuskoalitsiooni relvadega varustamise küsimust vaadatakse alles siis, kui viimane on saanud Süüria seaduslikuks valitsuseks¹⁵⁶. Opositsioonigrupi relvadega varustamine võib ohustada riigi rahvuslikku julgeolekut.

Poliitilise tunnustamisega ei kaasne õiguslikke tagajärgi. Et rahva esindajaks tunnustamisega kaasneks õiguslikud tagajärjed peaks tegemist olema, kas koloniaal- või võõrvõimu all oleva rahva esindajaga või uue riigi loomisel selle riigi rahva esindajaga¹⁵⁷. Süüria puhul on tegemist ühe rahvaga – süürlased, kes elavad Süüria territooriumil ja kuigi Assadi valitsuse puhul on tegemist diktatuuriga, mis soodustab alaviitide vähemust, ei põhine see rassi, usu või värvi alusel diskrimineerimisel¹⁵⁸. Ei vähemusgruppidel, pärismaalastel ega paljudel teistel riigi rahvagruppidel ei ole õiguseid rahvusvahelises õiguses enda riigi, valitsuse või mõne muu riigi vastu, sest muidu oleksid üksikisikud rahvusvahelise õiguse subjektid. Seega võib öelda, et Rahvuskoalitsioonile rahva esindajana antud tunnustuste all ei mõelda juriidilist tunnustamist ning sel ei ole õiguslikke tagajärgi. Seega küsimus, kas Rahvuskoalitsioon kui Süüria rahva seaduslik esindaja võiks küsida välisriikidelt sõjalist sekkumist Süüria kodusõtta, et toetada isikute võitlust sisemiseks enesemääramiseks valitsuse vastu, ei saa tõusetuda.¹⁵⁹ Poliitiline tunnustamine ei loo õiguslikke kohustusi ei tunnustavale riigile ega ka tunnustamist vajavale grupile. See on ka põhjus, miks võib tunnustamise igal ajal ühepoolselt tühistada poliitilistel põhjustel.

Mõned riigid, kes tunnustasid Süüria Rahvuskoalitsiooni *de facto*, kutsusid üles viimast määrama poliitilised esindajad ning avama esindajate kontoreid nende territooriumil¹⁶⁰. 2013.

---

¹⁵⁴ Denmark strengthens relations to the Syrian opposition Coalition. Viide 135.

¹⁵⁵ House of Commons. Tuesday 20 November 2012. Viide 114.

¹⁵⁶ Syria: France backs anti-Assad coalition. Viide 129.

¹⁵⁷ S. Talmon. Viide 103, pp 14-15.

¹⁵⁸ D. Akande. Self Determination And The Syrian Conflict – Recognition Of Syrian Opposition As Sole Legitimate Representative Of The Syrian People: What Does This Mean And What Implications Does It Have? – Blog of the European Journal of International Law. Arvutivõrgus: <http://www.ejiltalk.org/self-determination-and-the-syrian-conflict-recognition-of-syrian-opposition-as-sole-legitimate-representative-of-the-syrian-people-what-does-this-mean-and-what-implications-does-it-have/> (28.01.2014).

¹⁵⁹ S. Talmon. Viide 103, pp 17-18.

¹⁶⁰ Representative of Syrian coalition welcome in Benelux. Viide 137.

aasta veebruariks oli Rahvuskoalitsioon avanud esindajate kontoreid muuhulgas Ühendkuningriigis, Prantsusmaal, Kataris, Türgis ning Ameerika Ühendriikides¹⁶¹. Sellistel kontoritel ei ole diplomaatilise esinduse staatust ega ka valitsuste vahelisi suhteid.

Seega opositsioonigrupi *de facto* tunnustamine ei kohusta tunnustavat riiki peatama diplomaatilisi suhteid võimuloleva valitsusega, kuid see välistab normaalsed poliitilised suhted ja toob tahes tahtmata kaasa seniste suhete vähendamise tehnilisele tasandile. Rahvuskoalitsioonile ei antud *de facto* tunnustamisega juurdepääsu Süüria diplomaatilistele missioonidele ja varadele, sest riigid, kes tunnustasid poliitiliselt Rahvuskoalitsiooni, ei lõpetanud automaatselt suhteid Süüria võimuloleva valitsusega ning ka diplomaatilistel missioonidel jätkasid Assadi valitud diplomaadid¹⁶². Seega omab Assadi valitsus jätkuvalt kontrolli Süüria saatkondade üle riikides, mis on andnud endapoolse poliitilise tunnustuse Süüria opositsioonile. Kui 13. veebruaril 2013 andis Katar Süüria saatkonna Dohas üle Rahvuskoalitsioonile ning nõustus Rahvuskoalitsiooni poolt määratud esindajaga kui Süüria saadikuna, siis need teod viitavad Rahvuskoalitsiooni *de jure* tunnustamisele kui Süüria valitsus¹⁶³.

Kui tunnustavad riigid kahtlevad opositsioonigrupi tunnustamise eelduste täidetuses ja on oht ennatlikuks tunnustamiseks, antakse sageli tingimuslik tunnustus. Seda kasutati ka Süüria puhul. Näiteks Ühendkuningriigid palusid Süüria Rahvuskoalitsioonilt, et nad näitaksid tõelist pühendumist inimõiguste ning rahvusvahelise humanitaarõiguse tagamisele, kaasa arvatud kõigi usukogukondade kaitsele ning takistuse ja ohutu juurdepääsu humanitaarabile¹⁶⁴. Kanada välisminister John Baird teatas Rahvuskoalitsioonile, et viimane peab ametliku tunnustuse saamiseks ekstremismi kõrvaldama ning vähemused omaks võtma¹⁶⁵.

De facto poliitilisele tunnustamisele võib järgneda *de jure* tunnustamine. Kuna viimatinimetatul on õiguslikud tagajärjed, siis kaaluvad riigid opositsioonigrupi poolset tunnustamise eelduste täitmist ja tunnustuse andmist põhjalikult. Valitsuse staatuse peamiseks kriteeriumiks rahvusvahelises õiguses on riigi valitsuse efektiivne kontroll riigi territooriumi

---

¹⁶¹ Syria Opposition Wants U.N. Seat. – Naharnet. Arvutivõrgus: <http://www.naharnet.com/stories/en/70955> (31.01.2014).

¹⁶² S. Talmon. Viide 103, p 25.

¹⁶³ Qatar hands Syrian embassy to opposition National Coalition. – Gulf Times. Arvutivõrgus: <http://www.gulf-times.com/qatar/178/details/342144/> (30.01.2014).

¹⁶⁴ Daily Press Briefing (12 Dec 2012). Viide 153.

¹⁶⁵ Canada tells Syrian opposition it won't be recognized until it rejects extremism despite U.S. acceptance. – National Post. Arvutivõrgus: <http://news.nationalpost.com/2012/12/11/canada-tells-syrian-opposition-it-wont-be-recognized-until-it-rejects-extremism-source/> (20.01.2014).

või vähemalt suure osa territooriumi üle. Riigi territooriumi efektiivseks kontrolliks on reeglina vajalik ka kontroll riigi pealinna üle. Ameerika Ühendriikide pressiesindaja teatas, et nad ei tunnusta Süüria Rahvuskoalitsiooni enne *de jure*, kui opositsioonigrupp on saavutanud füüsilise kontrolli territooriumi üle, sest juriidiline tunnustamine on otseselt seotud mässuliste grupi tunnustamisega valitseva võimuna ning mitte kui läbirääkimispoolena või rahva seadusliku esindajana¹⁶⁶. Seega eelnevalt toodu põhjal võib öelda, et Süüria opositsioonigruppi ongi tunnustatud vaid *de facto* tunnustamise mõttes (väljaarvatud Liibüa ja Katar, mille puhul sarnaneb antud tunnustus rohkem *de jure* tunnustusele).

Poliitilised teadaanded ning meedia avaldused, et Süüria opositsiooni on tunnustanud üle saja riigi, kui Süüria rahva ainsat seaduslikku esindajat, ei ole tegelikult tõesed. Tunnustustel on erinev sisu, erinev sõnastus, erinevad tagajärjed ja privileegid – erinev väärtus. Eelneva alusel saab öelda, et rahvusvahelises kogukonnas ei ole üksmeelt selles osas, kes võiks olla Süüria rahva ainsaks seaduslikuks esindajaks. Süüria opositsioonigruppi on tunnustatud *de facto* ja selle tagajärjeks loetakse opositsioonigrupiga läbirääkimiste pidamist, kuid *de jure* tunnustuse andmisega viivitatakse. *De jure* tunnustusest Süüria opositsioonigrupile saab rääkida vaid Liibüa ja Katari puhul, kuid arvestades eelduste mittetäidetust on tegu ilmselt pigem ennatliku tunnustamisega. Ennatlikku tunnustamist loetakse rahvusvahelise õiguse vastaseks. Kui Süüria opositsioonigruppi on tunnustatud peamiselt *de facto*, aga tunnustamise tagajärjena abistatakse opositsioonigruppi vähemalt nõuga (kui mitte jõuga) ning tegelikult sekkutakse teataval määral Süüria siseasjadesse, kas sellisel juhul saab öelda, et Süüria tunnustamine on rahvusvahelise õigusega kooskõlas?

2.4. Tunnustamise kooskõla rahvusvahelise õigusega

Süüria opositsioonile on antud peamiselt *de facto* tunnustusi. Selle tagajärjed võivad olla väga erinevad ning need sõltuvad sellest, mis ulatusega tunnustus antud on ning kuidas riigid selle andmise järgselt opositsioonigrupiga suhtlema hakkavad. Kui tegu on *de facto* tunnustamisega, mille järgselt hakatakse opositsioonigruppi toetama kas nõuannetega, majanduslikult või jõuga, tekib küsimus rahvusvahelise õigusega kooskõla üle ning seda siseasjadesse sekkumise keelu suhtes.

---

¹⁶⁶ Daily Press Briefing (12 Dec 2012). Viide 153.

ÜRO Peaassamblee poolt vastu võetud sõbralike suhete deklaratsiooni kohaselt ei ole riikidel mingit õigust teise riigi sise- või välisasjadesse sekkumiseks, kas otseselt või kaudselt¹⁶⁷. Siseasjadesse sekkumise keeldu peetakse rahvusvahelise õiguse üldprintsipiiks. Siinkohal sõltub tunnustuse kooskõla rahvusvahelise õigusega riigi käitumisest pärast tunnustuse andmist, sest igal riigil on õigus anda *de facto* tunnustust, kuna ükski riik ei ole kohustatud omama teise riigi ning selle valitsusega diplomaatilisi suhteid. *De facto* tunnustus ei sea kahtluse alla valitsuse õiguslikku staatust kui riigi suveräänsete õiguste hoidjat ning nende kasutamist rahvusvahelises õigussüsteemis¹⁶⁸. See jätab puutumata võimuloleva valitsuse staatuse ning sellega ei saavuta opositsioon riigi esindamise õigust. Seega ei ole *de facto* tunnustuse andmine iseenesest vastuolus riigi siseasjadesse sekkumise keeluga. Probleem *de facto* tunnustamisega tekib siis, kui riigid pakuvad opositsioonigrupile tuge, mis väljendubki nõuannetes, majanduslikus abis ning sõjaväelises toetuses.

De facto tunnustamise andmisel nõuannetega toetamist võib pidada rahvusvahelise õiguse mõttes kaheldavaks ja ebasõbralikuks teoks, kuid mitte õigusvastaseks. Tegemist on toetusega ja toetuse vajadus tekkis olukorras, kus mõisteti konflikti teise poole ehk võimul oleva valitsuse tegevus hukka. Kui riik tunnustab opositsiooni *de facto*, siis ei saa tunnustaja ja opositsioonigrupi omavahelist suhtlust lugeda rahvusvahelist õigust rikkuvaks. Nõuanded võivad mingil määral õhutada revolutsiooni jätkumist või süvenemist, kuid ei mõjuta opositsiooni tugevust valitsuse kukutamisel. *De facto* tunnustuse andmine, millele ei järgne majanduslikku ega sõjalist toetust, on vaid diplomaatilise seisukoha näitamine, mis on tunnustava riigi valikuvabadus. Olukord muutub, kui tunnustuse andmisega lisandub kas majanduslik või sõjaline toetus.

Siseasjadesse sekkumise keeldu, kui on tegemist sõjalise toetusega, on analüüsinud Rahvusvaheline Kohus kohtuasjas *Nicaragua v. United States of America* 27. juunil 1986. aastal. Kaasuses otsiti muuhulgas vastust küsimusele, kas mässajate toetamine Ameerika Ühendriikide poolt on kooskõlas rahvusvahelise õigusega. Kohus leidis, et ei ole olemas rahvusvahelise õiguse normi, mis lubaks toetada teise riigi opositsioonigruppi ning sellise normi loomiseks, peaks tegema rahvusvahelise õiguse printsiipides fundamentaalseid muudatusi.¹⁶⁹ Kohtu järelduse põhjal võib öelda, et hetkest, millal opositsioonigruppi asutakse

---

¹⁶⁷ Deklaratsioon rahvusvahelise õiguse printsiipidest seoses riikide sõbralike suhete ja koostööga vastavalt Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirjale. Viide 36.

¹⁶⁸ S. Talmon. Viide 103, p 28.

¹⁶⁹ Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (*Nicaragua v. United States of America*). ICJ Reports 27. June 1986, pp 109-110.

sõjaliselt toetama, on igal juhul tegu riigi siseasjadesse sekkumise keelu rikkumisega, sõltumata antud või andmata tunnustusest.

Süüria valitsuse mitmete õigusrikkumiste tõttu on mitmed Euroopa riigid seisukohal, et opositsiooni tuleks toetada relvadega. Riigid, kes toetavad relvadega opositsiooni, on kokkuvõttes vastutavad selle eest, mida opositsioon nende relvadega teeb¹⁷⁰. Kuigi Süüria puhul toodi põhjenduseks, et valitsus oli kaotanud legitiimsuse, ei anna see alust sõjaliseks toetuseks¹⁷¹. Samas on teada, et riigid on Süüria opositsiooni korduvalt sõjaliselt toetanud. Meedia teadaannete põhjal võib öelda, et Saudi-Araabia, Katar ning Bahrein varustasid Süüria opositsiooni relvadega¹⁷². Üldjuhul rikutakse selliseid norme varjatult, kuid Süüria opositsiooni puhul on leitud, et *de facto* tunnustuse järgselt on selleks õigustus. Magistritöö autori arvates ei anna *de facto* tunnustus mingit õigustust relvadega toetamise osas – tegemist on kodusõjaga ning kumbki pool sellest ei tohiks saada kõrvalist abi.

Kui on selge, et relvadega toetamine *de facto* tunnustuse järgselt on vastuolus rahvusvahelise õigusega, siis on küsimus majandusliku toetuse õiguspärasuses. Pärast *de facto* tunnustuse andmist on mitmed riigid pidanud õigustatuks toetada opositsiooni majanduslikult ning seda kas finantsiliselt või muu materiaalse abiga. *De facto* tunnustamine ei anna mingit alust ka selliseks teoks. Ainukesed lubatud toetused pärast *de facto* tunnustuse andmist on nõuanded ja humanitaarabi, mida saab anda ka opositsioonile, kuna tunnustades opositsiooni *de facto*, tunnustab riik, et vähemalt sellel riigi territooriumi osal on saavutanud kontrolli opositsioon ning sel juhul on mõistlik anda humanitaarabi läbi opositsioonigrupi. Muu abi, nagu näiteks kuulivestidega ning soomussõidukitega opositsiooni varustamine, mida teeb Ühendkuningriik¹⁷³, on vastuolus riigi siseasjadesse sekkumise keeluga¹⁷⁴ ning *de facto* tunnustus ei anna sellele mingit alust.

Kuigi *de facto* tunnustuse andmine ei ole sekkumiskeelu printsiibiga vastuolus, võib tegemist olla tunnustust andva riigi muu rahvusvahelise kohustuse rikkumisega. 12. detsembril 2012

---

¹⁷⁰ A. Nollkaemper. Shared Responsibility Trap: Supplying Weapons to the Syrian Opposition. – Blog of the European Journal of International Law. Arvutivõrgus: [http://www.ejiltalk.org/a-shared-responsibility-trap-supplying-weapons-to-the-syrian-opposition/\(10.02.2014\)](http://www.ejiltalk.org/a-shared-responsibility-trap-supplying-weapons-to-the-syrian-opposition/(10.02.2014)).

¹⁷¹ M. N. Schmitt. Legitimacy versus Legality Redux: Arming the Syrian Rebels (12.08.2013) – 7 Journal of National Security Law and Policy (2014), p159.

¹⁷² GCC to recognize Free Syrian Army. – Saudi Gazette. Arvutivõrgus: <http://www.saudigazette.com.sa/index.cfm?method=home.regcon&contentID=20120207117076> (28.01.2014).

¹⁷³ UK to send armoured vehicles to Syrian opposition (06.03.2013) – BBC News. UK Politics. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-21684105> (31.03.2014).

¹⁷⁴ C. Henderson. The Provision of Arms and 'Non-Lethal' Assistance to Governmental and Opposition Forces. – UNSW Law Journal 2013, Vol 36, Issue 2, p 650.

teatas Venemaa välisminister Lavrov, et Rahvuskoalitsiooni tunnustamisega Süüria rahva seadusliku esindajana, käitusid Ameerika Ühendriigid otseselt vastuolus Süüria Tegevusgrupi poolt Genfis 30. juunil 2012 vastu võetud kokkuleppega¹⁷⁵. Selle kohaselt lubasid riigid teha intensiivselt koostööd, et hõlbustada Süürias toimuvat poliitilise ülemineku protsessi, mis vastaks Süüria rahva õiguspärasele ootusele ning võimaldaks neil iseseisvalt ning demokraatlikult määrata oma riigi tulevik¹⁷⁶. Rahvuskoalitsiooni tunnustamine Süüria rahva ainsa seadusliku esindajana on poliitilise ülemineku hõlbustamisega vastuolus. Seda võimendab ka asjaolu, et Rahvuskoalitsioon teatas, et ei ole nõus astuma ametisoleva valitsusega dialoogi ega pidama läbirääkimisi. Seega riigid, kes tunnustasid opositsioonigrupi, ei looda mitte poliitilise lahenduse saabumist, vaid panevad panused relvastatud võidule.¹⁷⁷ Seetõttu võib Rahvuskoalitsiooni poliitilist tunnustamist pidada Genfis sõlmitud kokkuleppe sõnastuse ja mõttega vastuolus olevaks¹⁷⁸. Kuid Genfis vastuvõetud kokkulepe ei ole õiguslikult siduv leping, kuna selles toodu on poliitiline ning mitte õiguslik kohustus.

Süüria Rahvuskoalitsiooni on tunnustatud ka *de jure*. *De jure* on Rahvuskoalitsiooni tunnustanud Liibüa, kes avaldas sõnaselge *de jure* tunnustuse juba Süüria Rahvusnõukogule kui Süüria ainsale valitsusele¹⁷⁹, ja Katar, kes vabastas Süüria riigi saatkonna Assadi valitsuse poolt määratud diplomaatidest ning andis need Süüria Rahvuskoalitsiooni poolt määratud diplomaatidele¹⁸⁰. Ennatlik *de jure* tunnustamine on kindlasti vastuolus rahvusvahelise õigusega, kuna õiguslikud tagajärjed, nagu riigi esindamine, kohaldatakse opositsioonile, kes ei täida veel tunnustamise kriteeriumeid. Süüria puhul puudub opositsioonil efektiivne kontroll ning *de jure* tunnustus on ennatlik ajani, mil opositsioon saavutab efektiivse kontrolli¹⁸¹. Seega ennatlik *de jure* tunnustus on rahvusvahelise õigusega vastuolus.

---

¹⁷⁵ Speech and responses of the Minister of Foreign Affairs of Russia S. V. Lavrov to the media questions at the joint press conference following the talks with Deputy Prime Minister / Minister of Foreign and European Affairs of the Slovak Republic M. Lajcak, Moscow, December 12, 2012. – The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. Arvutivõrgus: http://www.mid.ru/bdomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/fa494079568ab62144257ada004e7170!OpenDocument (28.01.2014).

¹⁷⁶ Action Group for Syria. Final Communiqué. 30.06.2012. Arvutivõrgus: <http://www.un.org/News/dh/infocus/Syria/FinalCommuniqueActionGroupforSyria.pdf> (31.01.2014).

¹⁷⁷ S. Talmon. Viide 103, pp 29-30, 32.

¹⁷⁸ FM Sergey Lavrov on Geneva Communiqué endorsement in UN Security Council. – The Embassy of the Russian Federation to United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. Arvutivõrgus: <http://www.rusemb.org.uk/foreignpolicy/406> (31.01.2014).

¹⁷⁹ Libya NTC says recognizes Syrian National Council. Viide 118.

¹⁸⁰ Qatar hands Syrian embassy to opposition National Coalition. Viide 163.

¹⁸¹ D. Akande. Would it be Lawful for European (or other) States to Provide Arms to the Syrian Opposition?. – Blog of the European Journal of International Law. Arvutivõrgus: <http://www.ejiltalk.org/would-it-be-lawful-for-european-or-other-states-to-provide-arms-to-the-syrian-opposition/> (10.02.2014).

Käesoleva töö autor on seisukohal, et hinnata Rahvuskoalitsiooni *de facto* tunnustuse kooskõla rahvusvahelise õigusega, tuleb hinnata iga riigi poolt antud tunnustust eraldi, et aru saada, mis ulatusega tunnustus anti. Kui mõeldi olukorda, kus *de facto* tunnustuse järgselt hakatakse opositsiooni toetama relvadega, on kahtlemata tegemist riigi siseasjadesse sekkumise keelu rikkumisega ning võimalik, et ka jõu kasutamise keelu rikkumisega. Ka majandusliku abi puhul pärast Rahvuskoalitsiooni *de facto* tunnustamist on tegu riigi siseasjadesse sekkumise keelu rikkumisega. Kui aga tunnustusega lihtsalt väljendati seisukohta, et rahvusvahelise kogukonna jaoks eksisteerib opositsioonigrupp, siis rahvusvahelise õigusega kooskõla suhtes on tegu piiripealse juhtumiga. Opositsioonigrupile rahvusvaheliselt tähelepanu juhtimine või nõuannetega toetamine ei ole hea mõte, kuid samas õiguslike tagajärgede puudumisel ei ole tegu ka siseasjadesse sekkumise keelu rikkumisega. Seega tegu on ebasõbraliku, kuid õiguspärase teoga. Kuna aga tegu on pigem vastuolulise küsimusega, siis peaksid riigid *de facto* tunnustuse järgselt põhjalikult kaaluma oma edasist käitumist. Seda enam, et olukorras, kus on juba antud toetus, ei taha riigid hiljem olla sunnitud seda tagasi võtma ehk siis neil on suurem motiiv veel rohkem sekkuda riigi siseasjadesse, et kindlustada neile sobiv lahendus. Käesoleva töö autor leiab, et sellisel juhul tuleks võtta rahvusvahelisel kogukonnal selge positsioon, mida valitsuse *de facto* tunnustusega mõeldakse.

3. OPOSITSIOONI TUNNUSTAMINE LIIBÜAS

3.1. Liibüa kodusõda

Kui Süüria puhul ei ole konflikt veel lahendust leidnud, siis Liibüas jõuti lahenduseni juba ligi kuue kuuga. Kodusõda lõppes sellega, et valitsus kukutati ning opositsioon tuli võimule. Kodusõja kiire lõpu juures on ka rahvusvahelisel kogukonnal oma roll. Liibüa puhul toimus kõik kiiremini ning riigid võtsid julgemalt seisukohti tunnustamise osas, kuid pärast sõjalist sekkumist Liibüasse, ei ole rahvusvaheline kogukond enam kindel, kas nad on valmis veel sõjaliselt sekkuma ja Süüriasse tungima. Kui võrrelda Liibüat ja Süüriat, siis võimuvahetuse erinevused seisnevad mitmetes asjaoludes.

Esimeseks erinevuseks võib tuua riikide erinevused – Liibüas elab 6 miljonit inimest, Süürias 24 miljonit. Liibüa majandus on kapitali rohkuse tõttu paremas seisukorras, kui seda on Süüria majandus, kuna Liibüa puhul on tegemist suurima naftatootmise riigiga Aafrikas. Liibüa puhul on tegu ühtse rahvaga, samas kui Süürias on koos väga palju erinevast religioonist inimesi.¹⁸² Seega võib arvata, et ka opositsioon oli Liibüas ühtsem ning tavakodanike jaoks ei olnud Liibüas olukord nii halb kui Süürias.

Liibüa sai iseseisvaks teise maailmasõja järgselt ning esialgu tuli võimule kuningas Idris. Kolonel Muammar Gaddafi kukutas võrdlemisi konservatiivse monarhi Idrise võimult aastal 1969. Võttes eeskujuks Nasseri rahvusliku riigipöörde Egiptuses, võttis 1969. aastal noor ohvitser Muammar Gaddafi riigi üle kontrolli, samal ajal kui vananev Idris oli raviprotseduuridel Türgis. Gaddafi püsis võimul kuni kodusõjani. Ta oli armutu diktaator, kes aretas Araabia rahvuslik-sotsialistlikku ideoloogiat ja oli kurikuulus teisitimõtlejate toore allasurumise ning agressiivse välispoliitika tõttu. Tema välispoliitika hõlmas naabritele kallale tungesid ning terroristide toetamist. Riigi ja valitsuse kaitse püsis tema valitsemisajal tugev. Julgeolekuteenused olidki tema režiimi peamised alustalad (vaatamata sõjaliste riigipöörete katsetele aastatel 1969, 1970, 1975 ja 1993).¹⁸³

Nii Süürias kui Liibüas valitses riiki sisuliselt üks diktaator, kuid Süüria puhul oli siiski ka moodustatud valitsusel mingi sõnaõigus. Erinevalt Süüriast juhtis Liibüas kõike üksainus isik,

---

¹⁸² Dan. E. Stigal. Viide 73, p 11.

¹⁸³ D. Silverman. Viide 74, pp 29-30.

Gaddafi¹⁸⁴. Mõlemad diktaatorid olid paranoilised ja moodustasid valitsuse ning sõjaväe tippjuhid oma lähikondlastest. Gaddafi läks kaugemale ja muutis ülestõusude ennetamiseks talle kuuletuvate tippjuhtide ametikohti. Selline tegevus mõjus halvasti sõjaväele, mis oli ka peamine põhjus, miks Liibüa sõjavägi lagunes niivõrd kiiresti kodusõja ajal.

Liibüas algasid protestid 2011. aasta jaanuari lõpus ja veebruaris ning neile vastati kohese vägivaldse mahasurumisega Gaddafi režiimi poolt¹⁸⁵. Liibüa kodusõja alguseks peetakse 15. veebruari 2011, mil toimusid valitsuse vastased protestid inimõiguste advokaadi arreteerimise tõttu. Advokaat esindas enam kui 1 000 vangi sugulasi, keda hoiti kinni julgeolekuorganite poolt. Protestijad soovisid Gaddafi tagasiastumist ning poliitvangide vabastamist. Protestide mahasurumiseks kasutasid Liibüa julgeolekuorganid veekahureid ning kummikuule, mis põhjustasid mitmeid kergemaid vigastusi. Protestijate vastu korraldati valitsuse poolt valitsusmeelne kampaania, mida näidati riiklikus televisioonis.¹⁸⁶

Nii Süüria kui Liibüa kodusõja puhul kasutas valitsus üha suurenevat jõudu intensiivistuvate protestide vastu. Mõlemas riigis kasutas valitsus protestide mahasurumiseks relvi ning blokeeris sidevahendeid üle kogu riigi ja mõlema riigi puhul võttis Euroopa Liit kasutusele vastavad sanktsioonid¹⁸⁷. Nagu Assad nii süüdistas ka Gaddafi mässus välisriikide poolt suunatud terroriste ning leidis, et protesteerijad olid hallutsinogeenide mõju all¹⁸⁸. Erinevalt Süüriast oli Liibüas mitmeid ülejooksikuid mässuliste poolele nii sõjaväest kui ka valitsusest endast ja see aitas kaasa tugeva opositsiooni moodustumisele. Opositsioon oli ühtsem ning kui Süüria opositsioonil kulus 18 kuud, et kohandada opositsioon rahvusvahelisele kogukonnale sobivamaks, siis Liibüas kulus selleks vaid kaks kuud.

2011. aasta märtsis muutis Liibüa opositsioon, mis peamiselt koosnes tsiviilisikutest ning Gaddafi ülejooksikutest, enda struktuuri. Moodustati Rahvuslik Üleminekunõukogu, mis peagi kuulutas ennast Liibüa rahva legitiimseks esindusorganiks. Rahvuslik Üleminekunõukogu koosnes peamiselt kahest grupist: selle esindajad välismaal ning esindajad kohalikes nõukogudes juba vabastatud aladel, peamiselt põhja-ida aladel. Eelmise

---

¹⁸⁴ A. Zand, K. Koivunen. Viide 80.

¹⁸⁵ M. Payandeh. The United Nations, Military Intervention, and Regime Change in Libya. – Virginia Journal of International Law, vol 52, p 372.

¹⁸⁶ Libya Revolt of 2011. – Britannica Encyclopedia. Arvutivõrgus: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1766291/Libya-Revolt-of-2011> (10.01.2014).

¹⁸⁷ The Council of the European Union Decision 2011/137/CFSP, 28. February 2011.

¹⁸⁸ Qaddafi blames unrest on al-Qaeda (24.02.2011). – Aljazeera. Arvutivõrgus: <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/02/2011224143054988104.html> (28.03.2014). Gaddafi says protesters are on hallucinogenic drugs (24.02.2011). – Reuters. Arvutivõrgus: <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/02/2011224143054988104.html> (28.03.2014).

režiimi ülejooksikud lõid Rahvusliku Üleminekunõukogu juhtrolli, kaasates Vabade Ohvitseride grupi liikmed, kes korraldasid Gaddafi riigipöörde aastal 1969, reformistid ja tehokraadid, kes olid lühidalt olnud juhtivatel ametikohtadel Gaddafi valitsuses. Paljud opositsiooni võitlejad, kes liitusid Rahvusliku Üleminekunõukoguga, olid aristokraatide pereliikmed, kes olid domineerinud Liibüas monarhia ajastul (1951-1969) ning haritud eliit nagu advokaadid, ülikooli professorid ning pagendatud ettevõtete juhid läänest.¹⁸⁹

Nagu Süürias, jõudis konflikt ka Liibüas ühel hetkel surnud seisu, kus nii opositsioonil kui ka valitsusel oli kontrolli all olevaid territooriumeid, kuid uute vallutamiseks mehi ega varustust polnud. Samas jätkusid kahe grupi vahel rünnakud ning tsiviilohvrite arv kasvas. Liibüa elanike kaitseks võttis ÜRO Julgeolekunõukogu 26. veebruaril 2011 vastu resolutsiooni 1970 (2011), millega kehtestas relvaembargo ning nõudis vägivalla lõppemist¹⁹⁰. Kuid resolutsioon ei takistanud Gaddafi ning seetõttu võttis Julgeolekunõukogu 17. märtsil 2011 vastu resolutsiooni 1973 (2011), mis muuhulgas hõlmas ka lennukelu kehtestamist Liibüa õhuruumis ning õigust kasutada elanike kaitsmiseks kõiki võimalikke vahendeid¹⁹¹. Seda resolutsiooni peetakse sõjalist sekkumist õigustavaks loaks¹⁹², mille järgselt Ameerika Ühendriigid, Ühendkuningriik ja Prantsusmaa hakkasid kasutama jõudu ning pommitama Gaddafi sõjajätkuseid¹⁹³. Juba 20. märtsil teatas Ameerika Ühendriikide staabiülemate ühendkomitee esimees, et lennukelutsoon on kehtestatud, liitlaste lennukid kontrollivad täielikult Liibüa õhuruumi ning Gaddafi vägede pealetung on peatatud¹⁹⁴. Sellega kinnitati, et Liibüa kodusõda on pälvinud rahvusvahelise kogukonna tähelepanu ning osavõtu.

Erinevalt Süüriast astus Liibüa konflikti puhul olulisi samme Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioon (NATO), kes hakkas juhtima sõjaväelisi operatsioone Liibüas, et kindlustada sanktsioonide kohaldamised. Juunis andis Rahvusvaheline Kriminaalkoht välja loa Gaddafi arresterimiseks, nende rünnakute tõttu, mis oli korraldatud Liibüa tsiviilelanike vastu ülestõusu ajal¹⁹⁵.

---

¹⁸⁹ S. Power. The Role of the National Council in the Economic Reconstruction of Libya – Some Legal Challenges. – Socio-Legal Studies Review. Vol 1, 2012, pp 117-118.

¹⁹⁰ Security Council Resolution 1970 (2011). 26. February 2011. – United Nations.

¹⁹¹ Security Council Resolution 1973 (2011), 17. March 2011. – United Nations.

¹⁹² M. N. Schmitt. Wings over Libya: The No-Fly Zone in Legal Perspective. – The Yale Journal of International Law Online, p 56.

¹⁹³ M. C. Bassiouni. Viide 70, p 148.

¹⁹⁴ E. Männik. Konflikt Liibüas – Diplomaatia nr 93, mai 2011.

¹⁹⁵ International Criminal Court. Warrant of Arrest for Muammar Mohammed Abu Minyar Gaddafi. 27. June 2011. No: ICC-01/11.

NATO rünnakutest toetust saanud, asusid ka mässulised rünnakule ning peatselt muutus jõuvahekord nende kasuks. 2011. aasta augustis võtsid mässulised enda kontrolli alla Tripoli äärelinnad ning peatselt Gaddafi varjupaiga. Mässulised heiskasid juubelduste saatel laagris oma lipu ning hävitasid Gaddafi sümbolid. Septembri alguseks olid mässulised oma võimu Tripolis kindlustanud ning Rahvuslik Üleminekunõukogu viis oma peakontori pealinna. Gaddafi, kes oli võimult kõrvaldatud, oli jätkuvalt peidus. Mässulised üritasid Gaddafi-meelsetega läbirääkimisi pidada ja kui need ei toimunud, siis kasutati ka jõudu. 20. oktoobril leiti Gaddafi mässuliste poolt ning ta suri tabamisel saadud vigastustesse.¹⁹⁶ Käesoleva töö autor leiab, et õigem oleks olnud „mitte laskuda samale tasemele“ ning võtta kinni Gaddafi elusalt. Sellisel juhul oleks tema üle kohut peetud, kas Rahvusvahelises Kriminaalkohtus või siseriiklikus kohtus Liibüas.

Riikide varasem praktika on näidanud, et kui opositsioon saavutab kontrolli pealinna üle, siis on rahvusvahelisel kogukonnal lihtsam anda opositsioonile tunnustust¹⁹⁷. Liibüa opositsioon sai mitmed *de facto* tunnustused juba enne pealinna hõivamist, kuid pärast seda aktiveerus tunnustamine taas.

Pärast kodusõja lõppu osutus raskemaiks ülesandeks julgeoleku tugevdamine riigis ning demokraatia ja õiguskorra tagamine. Suurte relvastatud jõudude olemasolu ning nende piiratud kuuletumine Rahvusliku Üleminekunõukogu otsustele tõi kaasa mitmeid ohvritega kokkupõrkeid. Riigi ülesehitamiseks vajaliku poliitilise protsessi käivitamist takistab ka suhteliselt piiratud usaldus Rahvusliku Üleminekunõukogu vastu.¹⁹⁸ Kuigi Liibüa revolutsioonist on käesoleva magistritöö kirjutamise ajaks möödunud üle kahe aasta, ei ole ikka veel suudetud Liibüas vastu võtta uut põhiseadust. Riik on jätkuvalt relvadega üleujutatud ning vägivald on muutunud tavaliseks. Ainuüksi 2013. aasta jooksul tapeti Ida-Liibüas kaheksakümmend kõrgetel kohtadel sõjaväelast või poliitilise elu figuuri.¹⁹⁹ Seega võib öelda, et Liibüas kontrolli saavutanud ning rahvusvaheliselt tunnustatud valitsus ei ole siiani täitnud kõiki tunnustuse kriteeriumeid. Rahva toetust puudutava kriteeriumi täitmine on endiselt küsitav. Uus valitsus (mis loodi Rahvusliku Üleminekunõukogu järgselt) peab päev-päevalt tegelema protestidega ning uue kodusõja tekkimisvõimalustega.

---

¹⁹⁶ Libya Revolt of 2011. Viide 186.

¹⁹⁷ B. R. Roth. Viide 11, p 182.

¹⁹⁸ E. Männik. Kolm kuud peale kodusõja lõppu. – Diplomaatia nr 101/102, veebruar 2012.

¹⁹⁹ Is Libya on the brink of a new civil war? – Al Jazeera. Arvutivõrgus:

<http://www.aljazeera.com/programmes/insidestory/2013/10/libya-brink-new-civil-war-2013102183055736865.html> (06.01.2014).

Käesoleva töö autori arvates aitas sellisele olukorrale, kus valitsusel ei ole isegi kaks aastat pärast kodusõja lõppu täielikku rahva toetust, kaasa rahvusvahelise kogukonna sekkumine riigi siseasjadesse. Rahvusvaheline kogukond ei ole üksmeelel, kas sõjaline sekkumine tegi pigem kasu või kahju. Kodusõjajärgse olukorra tõttu Liibüas võib arvata, et sõjaväelise sekkumise heakskiitmine jääb erandiks ning olukord Süürias, kus rahvusvaheline kogukond on lahkavamusel, mida edasi teha ja konkreetseid samme ette ei võeta, on edaspidi pigem reegliks²⁰⁰.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et Liibüa ja Süüria kodusõjad ning rahvusvahelise kogukonna käitumine nende ajal on vägagi erinevad. Kui Liibüa kodusõda sai lahenduse kiiremini kui aasta, siis Süüria kodusõda algas samal ajal, kuid kestab käesoleva magistritöö kirjutamise ajani. Mõlemas riigis oli kodusõja ja rahvusvahelise kogukonna eesmärgiks kõrvaldada võimult senine valitsus. Liibüas oli tegu ühtse opositsiooniga, Süürias aga mitte (seda näitab ka Süüria Rahvusnõukogu lahkulöömine Rahvuskoalitsioonist) ning seetõttu on Süüria opositsioonigrupi tunnustamine rahvusvahelise kogukonna poolt keerulisem. Liibüa puhul andis ÜRO välja resolutsiooni, millega kutsus üles riike Liibüa rahvast kaitsma ning mille alusel sai Liibüa opositsioon jõudu asuda edasistele rünnakutele. Süüria puhul seda tehtud pole, mis omakorda tuleneb sellest, et Süüria valitsusel on kindlameelsed toetajad, nagu Venemaa ja Iraan, kes blokeerivad ÜRO tegusemist. Tugevate liitlasriikide vastuseis Assadi kõrvaldamiseks võimult on üks põhjustest, miks rahvusvaheline kogukond kaalub opositsioonigrupile tunnustuse andmist Süürias pikemalt kui Liibüas.

3.2. Tunnustamise eeldused

Vaatamata sellele, et mitmete riikide arvates on Süürias Assadi valitsus kaotanud oma legitiimsuse ja opositsioonigrupil on mitmeid *de facto* tunnustusi, ei ole Süüria opositsioonigrupp käesoleva magistritöö kirjutamise ajani täitnud kõiki tunnustamise kriteeriumeid. Kuna Liibüa puhul sai kodusõda Süüriaga võrreldes kiire lõpu ja opositsioonigrupi tunnustati juba vahetult pärast kodusõja algust, võiks eeldada, et Liibüa opositsioonigrupp täitis kriteeriumid, mis on teoreetilise kirjanduse põhjal vajalikud tunnustuse saamiseks.

---

²⁰⁰ A. Garwood-Gowers. The Responsibility to Protect and the Arab Spring: Libya as the Exception, Syria as the Norm? – UNSW Law Journal, Vol 36, Issue 2, p 596.

Opositsioonigrupi tunnustamiseks *de jure* peab sel olema eeldusi jääda valitsusena püsima, tõhus kontroll territooriumi üle ja seda peab toetama suurem osa elanikkonnast. *De facto* tunnustus antakse riikide praktika põhjal (sealhulgas ka Süüria näite puhul) mõnevõrra leebemalt. Rahvusliku Üleminekunõukogu tunnustamiseks Liibüa rahva seadusliku esindajana oleks pidanud Rahvuslikul Üleminekunõukogul olema ühtne tegevusrinne Gaddafi valitsuse vastu ja Liibüa rahva toetus, see pidi olema jätkusuutlik, esinduslik ning viima vägivalda kasutamise minimaalsele tasemele.

Lisaks pidi Gaddafi valitsus olema kaotanud oma legitiimsuse. See asjaolu, et valitsus võib kaotada oma legitiimsuse ja sellega koos ka õiguse valitseda, kuna on toime pannud inimsusevastaseid kuritegusid oma rahva vastu, üksi ei tähenda, et teised tingimused võiksid olla täitmata. Kui Saksamaa teatas, et Liibüa valitsus on nende jaoks kaotanud legitiimsuse, siis ei olnud tegemist tunnustuse andmisega Liibüa opositsioonigrupile²⁰¹. Nagu ka Süüria puhul leidsid mitmed riigid, nende seas näiteks Maldivid²⁰², Bulgaaria²⁰³ ning G8 riigid (Ameerika Ühendriigid, Itaalia, Jaapan, Kanada, Prantsusmaa, Saksamaa, Venemaa, Ühendkuningriik)²⁰⁴, et võimalolev valitsus on kaotanud oma legitiimsuse. Erinevalt Süüriast jõuti sellisele järeldusele üpris kiiresti. 4. märtsil 2011 teatas Ameerika Ühendriikide pressiesindaja, et fakt, et Liibüa valitsus on oma rahva vastu kasutanud surmavat jõudu, on Gaddafi valitsuselt võtnud legitiimsuse²⁰⁵. Isegi Liibüa senine liitlane Venemaa leidis, et Gaddafi on oma tegude tõttu kaotanud legitiimsuse²⁰⁶.

Seega oli täidetud tingimus, et võimalolev valitsus oli kaotanud legitiimsuse, kuid ülejäänute nii *de facto* kui *de jure* eelduste täitmine oli kaheldav. Rahvuslikul Üleminekunõukogul ei olnud kogu Liibüa rahva toetust²⁰⁷. Selle kinnituseks on ka tagantjärele asjaolu, et käesoleva magistratöö kirjutamise ajaks on Liibüa kodusõjast ja Gaddafi surmast möödunud üle kahe

---

²⁰¹ J. Essen. Viide 12, p 42.

²⁰² Maldives Recognises Libyan National Council as sole representative of the Libyan people (03.04.2011). – Republic of Maldives. Ministry of Foreign Affairs. Arvutivõrgus: <http://www.foreign.gov.mv/new/tpl/news/article/65/> (06.04.2014).

²⁰³ Bulgaria will reopen its consulate in Benghazi (29.03.2014). – Republic of Bulgaria Ministry of Foreign Affairs. Arvutivõrgus: <http://www.mfa.bg/embassies/libya/events/en/1287/52/42/index.html> (06.04.2014).

²⁰⁴ G8: Libya's Gaddafi 'should go', say world leaders. – BBC News. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13572830> (06.04.2014).

²⁰⁵ Daily Press Briefing (4 March 2011). – U.S. Department of State. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13572830> (06.04.2014).

²⁰⁶ Russia's Medvedev Says Gaddafi Must Go. – Forbes. Arvutivõrgus: <http://www.forbes.com/sites/kenrapoza/2011/05/27/russias-medvedev-says-gadaffi-must-go/> (02.02.2014).

²⁰⁷ J. B. Bellinger. Legal Questions in U.S. Nod to Libya's Opposition. – Council on Foreign Relations. Arvutivõrgus: http://www.cfr.org/libya/legal-questions-us-nod-libyas-opposition/p25489?cid=rss-africa-legal-questions-in-u.s.-nod-to-071811&utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+region%2Fafrika+%28CFR.org+++Regions+++Africa+%28sub-Saharan%29%29 (06.04.2014).

aasta, kuid senini on Liibüas mitmeid lahendamata probleeme ja valitsuse vastaseid proteste korraldavaid inimgrupe.

Peamiseks kriteeriumiks rahvusvahelises õiguses mässuliste grupi *de jure* tunnustamisel riigi valitsusena on selle grupi efektiivne kontroll riigi territooriumi üle. Rahvuslikul Üleminekunõukogul oli osaline kontroll territooriumi üle²⁰⁸. Kuni Rahvusliku Üleminekunõukogu kontroll oli piiratud vaid ida-poolsete aladega Liibüas, samal ajal kui pealinn Tripoli ja läänepoolsed alad olid endiselt Gaddafi võimu all²⁰⁹, võis Rahvuslikku Üleminekunõukogu tunnustada vaid kui kohalikku selle territooriumi *de facto* valitsust, mida see kontrollib²¹⁰. Rahvuslik Üleminekunõukogu sai aga enne pealinna hõivamist (21.08.2011)²¹¹ nii *de facto* kui *de jure* tunnustusi. Seega puudus opositsioonigrupil sel ajal tõhus kontroll territooriumi üle. Ka pärast kodusõja lõppu jäi osa Liibüa territooriumist endiste Gaddafi toetajate mõju alla. Näiteks veel jaanuaris 2012. aastal oli pealinna külje all asuv Bani Walid endiste Gaddafi toetajate mõju all²¹² ja ka 2013. aasta kevadel oli Tripolis mitmeid neile kuuluvaid garnisone²¹³.

Kui opositsioonigrupil on vaid osaline kontroll territooriumi üle, siis tekib küsimus, mida tunnustatakse. Kas Rahvuslikku Üleminekunõukogu tunnustati kui Liibüa valitsust või kui valitsust territooriumil, mida ta kontrollis. Lisaks tekib mitmeid õiguslikke küsimusi, näiteks, kas osaliselt territooriumi kontrollival opositsioonigrupil on riigi kohustused, sealhulgas kohustus kaitsta diplomaate ja ajakirjanikke ning kas ülejäänud territooriumi valdav valitsus vabastatakse neist kohustustest²¹⁴. Kui tunnustada valitsust territooriumil, mida ta kontrollib, siis oleks tegu pigem uue riigi tunnustamisega ja mitte opositsioonigrupi valitsusena tunnustamisega.

Ka Süüria puhul puudus opositsioonigrupil tõhus kontroll territooriumi üle. Selle puudumine ei tõusetunud aga nii teravalt päevakorda, sest Süüria puhul on tegemist peamiselt *de facto* tunnustustega. Kuna nii Liibüa kui Süüria puhul anti tunnustusi teiste kriteeriumite põhjal

---

²⁰⁸ S. Power. Viide 189, p 123.

²⁰⁹ J. Greene. Legal Experts Debate Whether Libyan Rebel Group Constitutes a Government. – The National Law Journal.

²¹⁰ S. Talmon. Recognition of the Libyan National Transitional Council. – Oxford Legal Studies Research Paper No 38/2011, p 5.

²¹¹ Libya, Syria and Middle East unrest – Sunday 21 August 2011. – The Guardian. Arvutivõrgus: <http://www.theguardian.com/global/middle-east-live/2011/aug/21/libya-syria-israel-middle-east-unrest> (06.04.2014).

²¹² S. Power. Viide 189, p 120.

²¹³ M. C. Bassiouni. Viide 70, p 148.

²¹⁴ J. Greene. Viide 209.

ning mõlemas riigis oli opositsioonigrupil vaid osaline kontroll territooriumi üle, siis nende näidete varal võib öelda, et tegu on kas *de facto* tunnustuse puhul ebaolulise kriteeriumiga või *de jure* tunnustuse puhul ennatlike tunnustustega. Rahvusvaheline kogukond võiks Süüria ja Liibüa näidete tõttu tõhusa territooriumi kontrolli kriteeriumi ümber hinnata ja üle vaadata *de facto* tunnustuse õigusliku positsiooni.

Tunnustuste, eriti *de facto* tunnustuste, segane iseloom loob soodsa pinnase konfliktideks. Tunnustamine loob opositsioonigrupile võimaluse olla osa rahvusvahelisest kogukonnast. Kui *de facto* tunnustuse puhul ei jõuta üksmeelele, mis kriteeriumitele tunnustatav peab vastama, siis jääb *de facto* tunnustus ka edaspidi tekkinud olukorra, et on olemas opositsioonigrupp, kinnitamiseks. Õiguslikke tagajärgi kaasneda ei saa.

Ameerika Ühendriigid vaatasid Liibüa tunnustamise juures üle ja läksid vastuollu oma senise praktikaga, mille kohaselt olid nad varem lähtunud efektiivse kontrolli printsiibist. 13. mail 2011. aastal tunnustasid Ameerika Ühendriigid Liibüa Rahvuslikku Üleminekunõukogu kui legitiimset ning usaldusväärset läbirääkijat²¹⁵. Seda tunnustust võib pidada Ameerika Ühendriikide poolseks *de facto* tunnustuse andmiseks ajal, mil Liibüa opositsioonigrupil riigi territooriumi üle efektiivset kontrolli veel polnud. Sellise tunnustusega näitasid Ameerika Ühendriigid omapoolset toetust opositsioonigrupile nende püüdlustes, kuid tegu ei olnud *de jure* tunnustusega²¹⁶.

Rahvusliku Üleminekunõukogu eesmärk oli juhtida Liibüat läbi vahepealse perioodi, mis algas pärast Gaddafi režiimi lõppu, viia läbi vabad valimised ja võtta vastu põhiseadus. Lisaks lubas Rahvuslik Üleminekunõukogu mängida olulist rolli rahvusvahelise rahu ja turvalisuse tagamisel.²¹⁷ Seega olid Rahvusliku Üleminekunõukogu eesmärgid inimõigustesõbralikud ja sarnanevad Süüria opositsioonigrupi eesmärkidega, mille eesmärgiks oli vabadus, sotsiaalne õiglus ja demokraatia kehtestamine.

Nagu ka Süüria puhul nii ka Liibüas ei olnud käesoleva magistritöö autori arvates täidetud kriteerium, mille puhul opositsioonigrupi tunnustamiseks peaks see kasutama vägivalda minimaalselt. Selles osas sarnanes opositsioonigruppide tegevus Gaddafi ja Assadi valitsuse

---

²¹⁵ Top U.S. diplomat visits Libyan rebels in Misrata in show of support for rebellion against Gaddafi. – Dailymail. Arvutivõrgus: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1390094/U-S-diplomat-visits-Libyan-rebels-Misrata-support-rebellion-Gaddafi.html> (07.04.2014).

²¹⁶ Transition and Reform in Libya. May 19, 2011. – U.S. Department of State. Arvutivõrgus: <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2011/05/163817.htm> (07.04.2011).

²¹⁷ Interim Transitional National Council of Libya. Arvutivõrgus: <http://www.temehu.com/ntc.htm> (06.04.2014).

omaga. Gaddafi valitsuse ja opositsioonigrupi vahel olid relvastatud kokkupõrked alates veebruarist 2011. aastal. Kuna opositsioonigrupi tegevus korraldades struktureeritud rünnakuid Liibüa sõjaväe vastu oli õigusvastane, võib Rahvuslikku Üleminekunõukogu süüdistada sõjakuritegudes²¹⁸. Vaatamata sellele, et Gaddafi valitsust süüdistatakse piinamistes ja tahtlikes tapmistes, süüdistatakse ka tema vastaseid rüüstamistes ja põhjendamatus vägivallas nii inimeste kui vara vastu²¹⁹.

Teisest küljest läks Gaddafi siiski esimesena jõu kasutamise üle piiri. Gaddafi nimetas kodusõja alguses toimunud proteste rahutusteks ja kui need seda olid, siis läks ta jõu (helikopterite ja sõjalennukite) kasutamisega liiale²²⁰. Rahvuslik Üleminekunõukogu ei tahtnud käituda nagu Gaddafi ning palus koostada õiguslikud juhised selle kohta, kuidas nende jõud peaksid käituma relvastatud konflikti ajal. Arvestades, et juhised valmisid 17. maiks 2011. aastal²²¹, kuid teateid mõlema poole vägivaldse tegevuse kohta tuli ka hiljem²²² ning Gaddafi peeti kinni ja suri opositsioonigrupi tegevuse läbi arreteerimise käigus, siis leiab magistratöö autor, et Rahvuslik Üleminekunõukogu ei täitnud tunnustamise ühte eeldust (minimaalse vägivalla tingimust) ja rahvusvaheline kogukond oleks pidanud ka sellele asjaolule rohkem tähelepanu pöörama ning tunnustamise juures sellega arvestama.

Kronoloogiliselt eelnesid Liibüa opositsioonigrupi tunnustamised Süüria omadele. Liibüa kriisiga tekkis riikidel raskuseid tunnustuse andmisel - nad ei tahtnud minna vastuollu oma senise praktikaga, milleks oli vaid uute riikide tunnustamine, kuid olukord ning sündmused nõudsid seda. Liibüa tunnustamisel loodud sõnastusi kasutati hiljem ka Süüria tunnustamisel. Kui Süüria puhul tegid riigid tunnustuste sõnastustes vahet rahva esindajal, esindajaks taotlejal ja ainsal seaduslikul rahva esindajal, siis sarnaselt mängiti sõnastusega ka Liibüa opositsioonigrupi tunnustamisel. Üldjuhul tehti vahet, kas riik tunnustas Rahvuslikku Üleminekunõukogu kui Liibüa rahva esindajat või Liibüa riigi esindajat. Liibüa riigi esindajaks tunnustamine näitas, et tunnustus andis opositsioonigrupile mõnevõrra riigi

---

²¹⁸ O. Corten, V. Koutroulis. The Illegality of Military Support to Rebels in the Libyan War: Aspects of *jus contra bellum* and *jus in bello*. – Journal of Conflict and Security Law, Vol 18, Issue 1, p 87.

²¹⁹I. Scobbie. Operationalising the Law of Armed Conflict for Dissident Forces in Libya. – Blog of the European Journal of International Law. Arvutivõrgus: <http://www.ejiltalk.org/operationalising-the-law-of-armed-conflict-for-dissident-forces-in-libya/> (06.04.2014).

²²⁰ S. Halabi. Traditions of Belligerent Recognition: The Libyan Intervention in Historical and Theoretical Context. – American University International Law Review, Vol 27, 2012, p 385.

²²¹I. Scobbie. Viide 219.

²²² Libya: Opposition Forces Should Protect Civilians and Hospitals. – Human Rights Watch. Arvutivõrgus: <http://www.hrw.org/en/news/2011/07/13/libya-opposition-forces-should-protect-civilians-and-hospitals> (07.04.2014).

Libya rights abuses: Evidence assessed. – BBC News. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14723137> (07.04.2014).

esindamise pädevust. Esimesed *de facto* tunnustamised käsitlesid Rahvuslikku Üleminekunõukogu siiski rahva seadusliku esindajana. Lisaks tunnustati Rahvuslikku Üleminekunõukogu kui Liibüa rahva seaduslikku ning usaldusväärset eestkõnelejat, seaduslikku ning poliitilist kõnelejat või kui lubatud kõnelejat, ametlike läbirääkimiste vastaspoolt, dialoogipartnerit, arutelupartnerit ja usaldusväärset Liibüa rahva häält²²³. Kuna riikide praktika lubab tunnustuse sõnastusega varieerida laias ulatuses, võib tekkida olukord, kus teised riigid eeldavad, et tunnustus on antud, aga tunnustava riigi valitsus seda nii ei näe. Rahvuslikku Üleminekunõukogu tunnustati *de facto* peamiselt läbirääkijana ja sellega näidati erineval viisil poliitilist toetust, kuid seejärel järgnesid kiirelt juba *de jure* tunnustused, mis on oma olemuselt kindlamad ja mida üldiselt kaheti ei mõisteta.

Vaatamata sellele, et *de facto* tunnustamisel sõnastusega mängiti, oli tegu siiski opositsioonigrupi poliitilise tunnustamisega ajal, mil tunnustamise eeldused täidetud polnud. Veelgi enam – ka kiirelt järgnenud *de jure* tunnustamise ajal ei olnud täidetud efektiivse kontrolli kriteerium ja kahelda võib ka suurema osa elanikkonna toetuses, opositsioonigrupi ühtses tegevusrindes, esinduslikkuses ja vägivalla kasutamise miinimumi viimises. Tekib küsimus, miks tunnustati Rahvuslikku Üleminekunõukogu nõnda rutakalt.

Liibüa opositsioonigrupi tunnustamisega kiirustamisel oli mitmeid põhjuseid. Sam Halabi toob põhjustena välja mitmepoolsed huvid globaalse energiaringluse sujuvuseks, tingimuste loomise pluralistliku Liibüa Vabariigi moodustamiseks ja kogu regiooni stabiilsemaks muutmise aidates Gaddafi võimult kõrvaldada²²⁴. Liibüas on Aafrika suurimad teadaolevad naftavarud, mis moodustavad kolm protsenti maailma naftareservidest (võrdluseks saab tuua Süüria, kus on vaid 0,1 protsenti maailma naftavarudest)²²⁵. Oluline osa neist reservidest jäi territooriumile, mille opositsioonigrupp esimesena hõivas. Lisaks on Liibüa Euroopa, eriti Itaalia, jaoks oluline gaasi eksportija²²⁶. Kodusõda Liibüas tõstis koheselt hindasid energiaturul²²⁷ ning pikk ja kurnav kodusõda oli oht energiaturu stabiilsusele. Esimeste seas andsid Liibüa opositsioonigrupile tunnustuse just suuremad energiaimportijad ning vastutasuks avasid mässulised oma kontrolli all olevaid alasid rahvusvaheliseks

---

²²³ S. Talmon. Viide 210, pp 5-6.

²²⁴ S. Halabi. Viide 220, p 372.

²²⁵ BP Statistical Review of World Energy June 201, p 6. Arvutivõrgus:

http://www.bp.com/content/dam/bp/pdf/statistical-review/statistical_review_of_world_energy_2013.pdf (06.04.2014).

²²⁶ BP Statistical Review of World Energy June 201. Viide 225, p 30.

²²⁷ Arab protests pose energy threat. – BBC News. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.co.uk/news/business-12534961> (06.04.2014).

kaubanduseks²²⁸. Seega võib öelda, et muu hulgas majanduslikud huvid kaalusid üle tunnustamise kriteeriumid.

Riikidel, kes tunnustasid Liibüa opositsioonigrupi, oli põhjust loota, et see tegevus aitab tagada stabiilsema olukorra nii Aafrikas kui rahvusvahelisel tasandil²²⁹. Gaddafi valitsus oli mitmel korral oma võimuperioodi jooksul kasutanud vägivalda nii tsiviilisikute vastu²³⁰ kui provotseerinud teisi riike, toetanud terroriste ning lisaks töötanud salajase tuumarelvade programmi kallal²³¹. Magistritöö kirjutamise ajaks ei ole veel selge, kas võimule pääsenud opositsioon õigustab talle selles valdkonnas pandud ootusi, kuid Gaddafi valitsuse oht rahvusvahelisele stabiilsusele oli kindlasti üks põhjustest, mis sundis riike opositsioonigrupi tunnustamisega kiirustama.

Lisaks eelnevale võib lugeda tunnustamisega kiirustamise põhjuseks asjaolu, et opositsioonigrupp vajab ligipääsu varadele. Tekkis küsimus, milliseid strateegilisi samme Rahvuslik Üleminekunõukogu varadega teha saaks. 2011. aasta resolutsioonis otsustas ÜRO Julgeolekunõukogu, et kõigil liikmetel on kohustus külmutada tulud ja muud finantsilised varad, mis on Gaddafi perekonna omad või kontrolli all, ning väljendas kavatsust kindlustada, et külmutatud varad oleksid hiljem Liibüa rahva kasuks kasutatavad²³². Selliste varade rahvale kättesaadavaks tegemine toimub läbi rahva seadusliku esindaja – Rahvusliku Üleminekunõukogu²³³. Rahvuslik Üleminekunõukogu lootis, et Ameerika Ühendriikide tunnustuse kaudu oleks võimalik võtta kasutusele külmutatud varad ning maksta ära grupile tekkinud võlad²³⁴.

Prantsusmaa presidendi tunnustus Liibüa opositsioonigrupile 10.märtsil 2011.a. üllatas nii rahvusvahelist kogukonda kui Prantsusmaa enda poliitikuid ja diplomaate. Üheks põhjuseks seesuguse ootamatu tunnustuse andmisel võis olla Sarkozy, kes oli sel ajal Prantsusmaa president, soov teenida järgmistel valimistel poolthääli näidates, et suudab võtta juhi rolli

---

²²⁸ S. Halabi. Viide 220, p 380.

²²⁹ S. Halabi. Viide 220, p 386.

²³⁰ M. A. Tunks. Diplomats or Defendants? Defining the Future of Head-of-State Immunity. – Duke Law Journal (2002), Vol 52, Issue 3/4, p 663;
P. Thielbörger. The Status and Future of International Law after the Libya Intervention. – Goettingen Journal of International Law, Vol 4, Issue 1, 2012, p 17.

²³¹ O. F. Kittrie. Averting Catastrophe: Why the Nuclear Nonproliferation Treaty is Losing Its Deterrence Capacity and How to Restore It. – Michigan Journal of International Law, Vol 28, 2007, p 410;
M. C. Bassiouni. Viide 70, pp 146-147.

²³² Security Council Resolution 1970 (2011). Viide 190.

²³³ Security Council Resolution 1973 (2011). Viide 191.

²³⁴ Libya rebels want U.S. recognition to help pay bills. – Los Angeles Times. Arvutivõrgus:
<http://articles.latimes.com/2011/jun/06/world/la-fg-libya-ambassador-20110606> (28.01.2014).

rahvusvahelistes suhetes, eriti pärast seda, kui Prantsusmaale heideti ette, et see ei olnud varasemalt võtnud seisukohta ühegi Araabia kevade ülestõusude kohta.²³⁵

Riikide praktika Liibüa ja Süüria puhul näitas, et rahvusvaheline kogukond ei ole siiani suutnud paika panna praktilisi kriteeriumeid valitsuste tunnustamiseks. On selge, et Liibüa opositsiooni tunnustamise puhul ei lähtunud riigid eeldustest, mis rahvusvaheline kogukond oli varasema tunnustamise praktika läbi kokku leppinud. Põhjuseid rutaka tunnustamise jaoks võib leida mitmeid, kuid millised on selle tagajärjed? Vanema praktika kohaselt, mil peamine eeldus oli efektiivne kontroll territooriumil, oleks tegu ennatlike tunnustamistega, mis ei ole rahvusvahelise õigusega kooskõlas.

3.3. Tunnustamine ja selle tagajärjed

Liibüa opositsioonigrupp sai esimesed tunnustused vaid kuu aega pärast kodusõja algust. Vaatamata sellele, et ka Liibüa opositsioonigrupp ei täitnud kõiki tunnustamiseks vajalikke kriteeriumeid, tunnustati seda tunduvalt kiiremini kui Süüria opositsioonigruppi. Esimesed tunnustused Liibüa opositsioonigrupile olid *de facto* tunnustused. Kui Süüria puhul jäidki *de facto* tunnustused peamiselt vaid poliitilisteks tunnustusteks, siis Liibüa puhul järgnesid peagi sujuvalt *de jure* tunnustused.

Rahvuslikku Üleminekunõukogu tunnustas *de facto* esimesena Prantsusmaa (10.03.2011)²³⁶. Järgnesid tunnustused järgmistelt riikidelt: Katar (28.03.2011)²³⁷, Maldiivid (03.04.2011)²³⁸, Itaalia (04.04.2011)²³⁹, Kuveit (13.04.2011)²⁴⁰, Gambia (22.04.2011)²⁴¹, Ühendkuningriik

---

²³⁵ Sarkozy's Libyan surprise. – Newsbook. Arvutivõrgus:

http://www.economist.com/blogs/newsbook/2011/03/france_and_libya (06.04.2014).

²³⁶ France Becomes First Country to Recognize Libyan Rebels. – The New York Times. Arvutivõrgus:

http://www.nytimes.com/2011/03/11/world/europe/11france.html?_r=0 (28.01.2014).

²³⁷ Qatar recognises Libyan Rebel Council (28.03.2011) – The Wall Street Journal. Arvutivõrgus:

<http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052748704559904576228341860730126?mg=reno64-wsj&url=http%3A%2F%2Fonline.wsj.com%2Farticle%2FSB10001424052748704559904576228341860730126.html> (02.04.2014).

²³⁸ Maldives Recognises Libyan National Council as sole representative of the Libyan people. Viide 202.

²³⁹ Focus-Libya: Frattini, the NTC is Italy's only interlocutor – Farnesina. Ministero degli Affari Esteri.

Arvutivõrgus:

http://www.esteri.it/MAE/EN/Sala Stampa/ArchivioNotizie/Approfondimenti/2011/04/20110404_FocusLibia_frattini_Cnt.htm (02.04.2014).

²⁴⁰ Kuwait recognizes Libyan rebels. – The Voice of Russia. Arvutivõrgus:

<http://voiceofrussia.com/2011/04/22/49293259/> (02.04.2014).

²⁴¹ Gambia: Government Recognises Libya's Transitional National Council. – All Africa. Arvutivõrgus:

<http://allafrica.com/stories/201104270710.html> (02.04.2014).

(12.05.2011)²⁴², Senegal (20.05.2011)²⁴³, Jordaania (24.05.2011)²⁴⁴, Malta (01.06.2011)²⁴⁵, Hispaania (08.06.2011)²⁴⁶, Austraalia (10.06.2011)²⁴⁷ ja mitmed teised riigid.

Kui Süüria puhul ei leidnud Euroopa Liidu riigid kollektiivse tunnustuse andmiseks konsensust ja korraldati eelnevalt mitmeid koosolekuid, siis Liibüa puhul andis Euroopa Liit kollektiivse tunnustuse kergemalt. Euroopa Liit tunnustas Rahvuslikku Üleminekunõukogu *de facto* andes teada Poola välisministri Radoslaw Sikorski vahendusel 11. mail 2011, et Rahvuslik Üleminekunõukogu on õige läbirääkimispartner. Seda kinnitas ka Euroopa Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja Catherine Ashton.²⁴⁸

Vaatamata sellele, kuidas *de facto* tunnustust sõnastati, ei olnud sel õiguslikke tagajärgi. Küll aga andis see opositsioonigrupile mitmeid eeliseid²⁴⁹:

- 1) sellega kinnitas rahvusvaheline kogukond, et on olemas arvestatav opositsioonigrupp, mitte lihtsalt Gaddafi valitsuse vastu protestijad;
- 2) see võimaldas avaldada poliitilist toetust Liibüa opositsioonigrupile;
- 3) see võimaldas Rahvuslikul Üleminekunõukogul olla rahva esindaja, luues võimaluse avada diplomaatilisi kontoreid ning määrata ametnikke;
- 4) üldiselt hõlmas see ka teiste riikide rahalisi toetusi Rahvuslikule Üleminekunõukogule.

Nii Süüria Rahvusnõukogu kui Liibüa Rahvuslikku Üleminekunõukogu tunnustas esimesena *de facto* Prantsusmaa. Sama riik tunnustas ühena esimestest Süüria Rahvuskoalitsiooni. Liibüa opositsioonigrupi esimeseks *de jure* tunnustuse andjaks oli samuti Prantsusmaa

---

²⁴² Britain recognises Libyan rebels and expels Gaddafi's London embassy staff. – The Guardian. Arvutivõrgus: <http://www.theguardian.com/world/2011/jul/27/libya-transitional-council-london-embassy-hague> (02.02.2014).

²⁴³ Senegal's Wade: rebels should lead Libya transition. – Reuters Africa. Arvutivõrgus: <http://af.reuters.com/article/topNews/idAFJJOE74J0B820110520> (02.04.2014).

²⁴⁴ Jordan sees interim council as representative of Libyan people. – CNN International. Arvutivõrgus: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/05/24/libya.jordan.council/> (02.04.2014).

²⁴⁵ Malta to open Office in Benghazi – Libyan embassy will not be closed. – Times of Malta. Arvutivõrgus: <http://www.timesofmalta.com/articles/view/20110602/local/malta-to-open-office-in-benghazi.368577> (02.04.2014).

²⁴⁶ Update 1 – Spain recognises Libyan rebel council – minister. – Reuters. Arvutivõrgus: <http://www.reuters.com/article/2011/06/08/libya-spain-idAFLDE7571E720110608> (02.04.2014).

²⁴⁷ Australia and Malta recognise Libyan TNC as legitimate interlocutor. – Maltese Community Council of Victoria, Inc. Arvutivõrgus: <http://www.mccv.org.au/australia-and-malta-recognise-libyan-tnc-as-sole-interlocutor/> (02.04.2014).

²⁴⁸ Foreign Minister Radoslaw Sikorski vistis Benghazi. – Republic of Poland Ministry of Foreign Affairs. Arvutivõrgus: http://www.mfa.gov.pl/en/news/sikorski_visit_benghazi (08.04.2014).

²⁴⁹ A. F. Tripone, P. R. Williams. Military Intervention and Diplomatic Engagement in Libya: A Collage of Policy, Force and Law. – Case Studies in Complex Operations, National Defence University (2012), pp 21-22; S. Talmon. Viide 210, p 2

(07.06.2011)²⁵⁰. Käesoleva magistritöö autor on arvamisel, et tunnustuse andmisega kiirustamist selle ja teiste Euroopa Liidu riikide puhul mõjutas rohkem asjaolu, et Liibüa on suur naftaeksportija kui muud põhjused. Rahutuste ajaks katkes naftavarustus Euroopaga²⁵¹ ning kui kodusõda oleks kestnud kauem ja opositsiooni poleks tunnustatud ning sellega uusi naftalepinguid sõlmitud, oleks Euroopa riikide majandus tugevalt kannatada saanud, kuna Euroopa kasutab energiaallikana väga palju naftat.

15. juulil 2011. aastal teatas Liibüa kontaktgrupp, mis koosnes erinevate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonide esindajatest, et edaspidi kohtleb kontaktgrupp Liibüa Rahvuslikku Üleminekunõukogu kui Liibüa valitsust ning sellega võeti Gaddafi valitsuselt *de jure* tunnustus tagasi²⁵². Sellest sammukese edasi läksid Ameerika Ühendriigid, kes teatasid samal päeval, et tunnustavad Liibüa Rahvuslikku Üleminekunõukogu kui Liibüa riigi valitsust²⁵³. Pärast sellise avalduse tegemist, ei saanud Ameerika Ühendriigid lubada endale Liibüa opositsioonigrupi läbikukkumist ning andsid teada, et nad on valmis astuma samme, et kindlustada Rahvusliku Üleminekunõukogu eesmärkide täitmine²⁵⁴. Sarnane olukord oli ka Süüria opositsiooni tunnustamisega, kui Ühendkuningriigi peaministri David Cameroni andis teada, et Ühendkuningriik teeb Rahvuskoalitsiooniga koostööd, et saavutada võimalikult kiire poliitiline üleminek Süürias²⁵⁵. Erinevus seisneb selles, et Süüria puhul oli tegu *de facto* tunnustamisega ja sel puhul on tunnustusest võimalik hiljem taganeda. Liibüa puhul *de jure* tunnustusest lihtsalt taganeda ei saa ning lisaks on Ameerika Ühendriigid juba sõjalise võimekuse poolest rahvusvahelistes suhetes mõjukamad kui Ühendkuningriik ning seega tõi Ameerika Ühendriikide tunnustus koos järgnevate sammudega kaasa kiire lahenduse Liibüa konfliktile. Kuna aga ei ole selge, kas seesugune sekkumine oli kooskõlas rahvusvahelise õigusega ning probleemid Liibüas ei ole veel lahenenud, tundub, et ka Ameerika Ühendriigid ei soovi enam nii tugevaid väljautlemisi teha ja olukord Süürias venib endiselt.

---

²⁵⁰ Libya/National Transitional Council – Statement by Alain Juppé, Ministre d'Etat, Minister of Foreign and European Affairs.- Embassy of France in London. Arvutivõrgus: <http://www.ambafrance-uk.org/National-Transitional-Council-now> (02.04.2014).

²⁵¹ Disruption to Libyan oil supply highlights need for EU energy diversification. – DW. Arvutivõrgus: <http://www.dw.de/disruption-to-libyan-oil-supply-highlights-need-for-eu-energy-diversification/a-14880058> (10.04.2014).

²⁵² Fourth Meeting of the Libya Contact Group. Istanbul, 15 July 2011. Chair's Statement. Arvutivõrgus: http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_07/20110926_110715-Libya-Contact-Group-Istanbul.pdf (02.04.2014).

²⁵³ Remarks on Libya and Syria. July 15, 2011. – U.S. Department of State. Arvutivõrgus: <http://www.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2011/07/168656.htm> (07.04.2014).

²⁵⁴ U.S. recognizes Libyan rebels' authority. – CNN News. Arvutivõrgus: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/07/15/libya.us.recognition/> (08.04.2014).

²⁵⁵ Nothing is off the table: Cameron urges more aid for Syria rebels. – The Independent. Arvutivõrgus: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/nothing-is-off-the-table-cameron-urges-more-aid-for-syria-rebels-8417683.html> (02.02.2014).

Liibüa kontaktgrupi poolt öeldut võib tõlgendada kui kollektiivset *de jure* tunnustuse andmist Liibüa opositsioonigrupile. Midagi sellist Süüria sõprade grupp ette võtta ei julgenud. Mitmed riigid, kes kuulusid Liibüa kontaktgruppi, otsustasid anda enda tunnustuse ka eraldi. Seda tegi näiteks Ühendkuningriik (27.07.2011)²⁵⁶, kuigi oli 13.05.2011 teatanud, et Ühendkuningriigi praktika ei ole muutunud ning viimane tunnustab vaid riike ning mitte valitsusi²⁵⁷. Liibüa kontaktgrupi sõnastus (et opositsioonigrupi koheldakse kui *de jure* tunnustusega valitsust) ei olnud sõnaselge *de jure* tunnustuse andmine, mis näitas, et riikide seas ei olnud konsensust tunnustamise osas. Lisaks on riikidel tõrge anda tunnustamispädevust organisatsioonile – selliseid poliitilisi otsuseid tahetakse teha riigi enda valitsuse poolt.

Kuigi mitmed riigid tunnustasid Liibüa opositsioonigrupi üsna varakult pärast kodusõja algust, oli ka riike, kes ootasid, kuni Rahvuslik Üleminekunõukogu oli saavutanud kontrolli pealinna Tripoli üle. Näiteks Malta²⁵⁸ ja Norra²⁵⁹, kes tunnustasid Liibüa opositsiooni *de jure* 23.08.2011. Käesoleva magistritöö autor on seisukohal, et vaatamata keerulisele olukorrale Liibüas ja Gaddafi kuritegudele tsiviilelanike vastu, oli tegu siiski Liibüa siseasjaga ning ka teised riigid oleksid pidanud ootama, kuni Rahvuslik Üleminekunõukogu saavutab vähemalt kontrolli pealinna kui mitte kogu territooriumi üle. Ennatlike tunnustuste, mis käivad kooskõlas ennatliku sekkumisega, tagajärjel suudeti küll Gaddafi suhteliselt kiirelt (võrreldes Assadi olukorraga Süürias) võimult kõrvaldada, kuid opositsioonigrupp ei olnud piisavalt tugev, et Liibüast oleks saanud ühtne riik. Kui kaks-kolm aastat pärast kodusõda ei ole endine opositsioonigrupp saavutanud efektiivset kontrolli kogu territooriumil, siis on see magistritöö autori arvates otsene viide asjaolule, et tunnustati ebaküpset opositsioonigrupi.

Eesti oli riikide seas, kes andis ka omapoolse tunnustuse lisaks kollektiivsele tunnustusele ja seda nii *de facto* kui ka *de jure* tunnustuse puhul. Eesti tunnustas Liibüa opositsiooni *de facto*

---

²⁵⁶ Libyan Charge d'Affaires to be expelled from UK. – Government of UK. Foreign & Commonwealth Office. Arvutivõrgus: <https://www.gov.uk/government/news/libyan-charge-d-affaires-to-be-expelled-from-uk> (08.04.2014).

²⁵⁷ Foreign Secretary William Hague has Updated Parliament following the visit of the Chairman of the Libyan National Council. – Government of UK. Foreign & Commonwealth Office. Arvutivõrgus: <https://www.gov.uk/government/news/supporting-the-libyan-national-transitional-council> (08.04.2014).

²⁵⁸ Malta recognises transitional council as Libyan government. – Times of Malta. Arvutivõrgus: <http://www.timesofmalta.com/articles/view/20110823/local/pm.381549> (02.04.2014).

²⁵⁹ Norway recognises the National Transition Council in Libya as the legitimate governing authority. – Norway Ministry of Foreign Affairs. Arvutivõrgus: http://www.regjeringen.no/en/archive/Stoltenbergs-2nd-Government/Ministry-of-Foreign-Affairs/Nyheter-og-pressemeldinger/pressemeldinger/2011/libya_ntc.html?id=652749 (08.04.2014).

18.07.2011 ning *de jure* 26.08.2011²⁶⁰. Selleks ajaks, kui Eesti oli valmis tunnustama Liibüa opositsioonigrupi *de facto*, olid mitmed riigid (sealhulgas näiteks Prantsusmaa ning Liibüa sõprade grupi liikmed) tunnustanud seda *de jure*. Eesti andis tunnustuse ajal, mil oli iga hetkega üha tõenäolisem opositsioonigrupi võimuletulek. Magistritöö autori arvates käitus Eesti korrektsemalt kui mitmed teised riigid, sest efektiivse kontrolli kriteerium ei olnud küll veel täidetud, kuid *de jure* tunnustamise ajaks oli Gaddafi valitsus kaotamas kontrolli pealinna üle.

Võib öelda, et riigi senine valitsus on lõplikult ümber lükatud, kui ÜRO on riigi esindajaks nimetanud opositsioonigrupi. Seega võib Gaddafi valitsuse lõpuks lugeda 16.09.2011, kui ÜRO Üldkoosolek andis 114 poolthäälega ning 17 vastuhäälega ÜRO Liibüa riigi esindaja koha Liibüa Rahvusliku Üleminekunõukogule²⁶¹. Seega võib sellest kuupäevast alates lugeda opositsiooni tunnustamise teema Liibüa puhul lõpetatuks, sest edaspidi sai tunnustada juba võimalolevat valitsust.

Liibüa kodusõja puhul sekkus rahvusvaheline kogukond repressiivse poliitilise režiimi eemaldamisesse. Traditsiooniliselt on ainult tunnustatud valitsustel, kes on eelnevalt täitnud ka tunnustamise kriteeriumid, õigus anda nõusolek sekkumiseks ja õigus kollektiivseks enesekaitseks ÜRO harta artikkel 51 kohaselt. Rahvusliku Üleminekunõukogu puhul tegi rahvusvaheline kogukond erandi. Kuigi opositsioonigrupp ei olnud täitnud tunnustamise kriteeriumeid, kontrollis see siiski osa territooriumist ning oli võtnud omaks kuigi palju demokraatia ja humanitaarõiguse põhimõtteid. Rahvusvaheline kogukond andis Rahvusliku Üleminekunõukogule tunnustusega võime omada rahvusvahelisi suhteid ja anda kolmandatele riikidele nõusolek sõjaliseks sekkumiseks Liibüa tsiviilelanike kaitseks.²⁶² Iseasi, kas tsiviilelanike kaitse eesmärk oli ainus eesmärk tunnustamiseks ja sekkumiseks.

Olenemata sellest, kas *de jure* tunnustus anti kollektiivselt või mitte ja millal see anti, on Liibüa Rahvuslikku Üleminekunõukogu *de jure* tunnustamise õiguslikuks tagajärjeks:

- 1) tunnustuse tagasivõtt Gaddafi valitsuselt, millega kaasneb negatiivse kõrvalmõjuna asjaolu, et Gaddafi ning tema valitsuse liikmed on automaatselt vabastatud rahvusvahelistest kohustustest;

---

²⁶⁰ Estonia supports launching of democratic changes in Libya. – Eesti välisministeerium. Arvutivõrgus: <http://www.vm.ee/?q=en/node/12347> (16.01.2014).

²⁶¹ GA/111137. Session 66. Plenary 2nd Meeting. 16. September 2011. Arvutivõrgus: <http://www.un.org/News/Press/docs/2011/ga11137.doc.htm> (02.04.2014).

²⁶² C. Powell. Libya: A Multilateral Constitutional Moment? – American Journal of International Law, Vol 106, 2012, pp 300-301.

- 2) Rahvuslik Üleminekunõukogu vastutus kogu riigi territooriumi eest (ka nende alade eest, mille üle sel efektiivne kontroll puudub);
- 3) Rahvuslikul Üleminekunõukogu õigus määrata diplomaatilise staatusega saadikuid ning tunnustava riigi kohustus vabastada Gaddafi määratud esindajad Liibüa saatkonnast ning saatkond üle anda Rahvuslikule Üleminekunõukogule²⁶³;
- 4) Rahvusliku Üleminekunõukogu ehk valitsuse õigus otsustada riigi loodusvarade (muuhulgas nafta ja gaas) omandiõiguse üle, samuti tunnustanud riigi õigus seda Rahvuslikult Üleminekunõukogult osta²⁶⁴;
- 5) Rahvusliku Üleminekunõukogu õigus kasutada eelnevalt külmutatud Liibüa välismaal asuvaid varasid²⁶⁵;
- 6) Rahvusliku Üleminekunõukogu õigus sõlmida riigi jaoks siduvaid lepinguid;
- 7) õigus esindada Liibüat rahvusvahelistes organisatsioonides, nagu seda on ÜRO²⁶⁶;
- 8) esindada Liibüa riiki teiste riikide kohtutes;
- 9) õigus paluda sekkumist kolmandatelt riikidelt siseriikliku vastupanuga tegelemiseks.

Liibüa Rahvusliku Üleminekunõukogu *de jure* tunnustuse tagajärgi on arutatud ka Ühendkuningriigi kohtus. 26. augustil 2011 tegi Ühendkuningriigi Kuninga Kohtu divisjon (*Queen's Bench Division*) otsuse kohtuasjas *British Arab Commercial Bank plc v The National Transitional Council of the State of Libya*. Kohtuasjas otsis kommertsbank vastust küsimusele, kas Rahvusliku Üleminekunõukogu saatkonna poolt kehtestatud juhiseid üliõpilaste toetuste osas võis täita. Kohus leidis, et Rahvuslik Üleminekunõukogu on Liibüa riigi esindaja ning Gaddafi valitsusel ei ole *locus standi* õigust selles kohtus ning seetõttu kehtivad Rahvusliku Üleminekunõukogu saatkonna juhised kommerts pangale.²⁶⁷ Selline otsus on järjekordne kinnitus, et Rahvuslik Üleminekunõukogu oli saavutatud riigis võimu. Ühendkuningriik oli andnud Rahvuslikule Üleminekunõukogule *de jure* tunnustuse, mille

²⁶³ A. F. Triponek, P. R. Williams. Viide 249, p 23.

²⁶⁴ S. Talmon. Viide 210, p 2.

²⁶⁵ D. Akande. Recognition of Libyan National Transitional Council as Government of Libya – Blog of European Journal of International Law. pp 1-2. Arvutivõrgus: <http://www.ejiltalk.org/recognition-of-libyan-national-transitional-council-as-government-of-libya/> (16.01.2014).

²⁶⁶ D. Akande. Which Entity is the Government of Libya and Why does it Matter? – Blog of the European Journal of International Law. Arvutivõrgus: <http://www.ejiltalk.org/which-entity-is-the-government-of-libya-and-why-does-it-matter/> (02.02.2014).

²⁶⁷ *British Arab Commercial Bank PLC v. The National Transitional Council of the State of Libya*. 26.08.2011. (2011) EWHC 2274, para 32.

tagajärjena oli vaid Rahvuslikul Üleminekunõukogul õigus esindada Liibüa riiki Ühendkuningriigi kohtutes ning anda Liibüa riigile siduvaid juhiseid.

Katie Johnston pakub oma artiklis muuhulgas välja, et Liibüa Rahvusliku Üleminekunõukogu *de jure* tunnustamise tagajärjel muutus relvastatud rahvusvaheline konflikt siseriiklikuks relvastatud konfliktiks ja seetõttu ei tohiks alates 15. juulist 2011. aastal kohaldada konflikti osapooltele Genfi konventsiooni esimest lisaprotokollit²⁶⁸. Protokollit²⁶⁹ saab rakendada ohvrite kaitseks perioodil, mil tegu oli rahvusvahelise relvakonfliktiga ehk alates ajast, mil NATO väed sekkusid kuni *de jure* tunnustamiseni. Seega muutis tunnustamine Gaddafi pooldajad tunnustatud valitsuse vastu võitlejateks siseriiklikus konfliktis ja tabamise korral esitatakse neile süüdistus Liibüa seaduste järgi ning sõjavangide privileege neile rakendada ei saa.

Lisaks õiguslikele tagajärgedele on ka *de jure* tunnustamisel muid tagajärgi. Magistritöö autor on arvamusel, et rutaka *de jure* tunnustuse saamise tagajärjeks oli ka Rahvusliku Üleminekunõukogu liigne enesekindlus või motivatsiooni langus. Selle all peab magistritöö autor silmas seda, et kuna Rahvuslikku Üleminekunõukogu tunnustati valitsusena enne tunnustamise kriteeriumite, nagu efektiivse kontrolli kriteerium, täitmist, siis vähenes opositsioonigrupil motivatsioon neid kriteeriumeid edaspidi täita. Seda kinnitab ka fakt, et magistritöö kirjutamise ajani ei ole Liibüa valitsusel efektiivset kontrolli territooriumi üle ega rahva täielikku toetust. Võib olla, et üritades tunnustust saada, panustas opositsioonigrupp rohkem territooriumi hõivamisele ning pärast kodusõja lõppu on läinud fookus muudele praktilistele küsimustele ning see on ka võimalik põhjus riigi senikestvate ebastabiilsusele.

Teisest küljest võib tunnustuse mõju olla ka vastupidine. Rahvuslikul Üleminekunõukogul oli enne Ameerika Ühendriikide poolset tunnustuse saamist tõsised finantsilised probleemid²⁷⁰. Kui muidu poleks Rahvuslikul Üleminekunõukogul jätkunud ressursse, et Gaddafi valitsus kukutada, siis Ameerika Ühendriikide käest saadud külmutatud vara ning uute naftalepingute pinnalt selline võimalus tekkis. See omakorda muudab opositsioonigrupi tänuликuks Ameerika Ühendriikidele ning tulevikus ka altimaks nendega suhtlemisel ning oma poliitika

---

²⁶⁸ K. A. Johnston. Transformations of Conflict Status in Libya. – Journal of Conflict and Security Law, Vol 17, Issue 1, pp 81-84, 114-115.

²⁶⁹ 12. augusti 1949 Genfi konventsioonide 8. juuni 1977 (I) lisaprotokoll rahvusvaheliste relvakonfliktide ohvrite kaitse kohta. – RT II 1999, 21, 121.

²⁷⁰ S. Quinton. Libya's Fog of Frozen Assets. – National Journal. Arvutivõrgus: <http://www.nationaljournal.com/nationalsecurity/libya-s-fog-of-frozen-assets-20110825> (09.04.2014).

vormimisel, vastupidiselt riikidele, kes keeldusid Rahvusliku Üleminekunõukogu tunnustamisest või pooldasid Gaddafi võimul olemist.

Kuna *de jure* tunnustamisel on õiguslikud tagajärjed, tõstatub küsimus, kuidas tagada seda, et kolmandad riigid ei muudaks tunnustatavat valitsust oma marionettvalitsuseks. Praktikas tähendab see seda, et tuleb teostada järelvalvet tunnustavate riikide heade kavatsuste üle ja üheks võimaluseks on kollektiivne tunnustamine.²⁷¹ Liibüa puhul oligi tegemist kollektiivse tunnustamisega ja seetõttu ei muutunud Rahvuslik Üleminekunõukogu mõne üksiku riigi marionetiks.

Süüria puhul on selge, et antud *de jure* tunnustused ei ole kooskõlas rahvusvahelise õigusega ning *de facto* tunnustused ei ole küll õigusvastased, aga tegu on piiripealse olukorraga ja *de facto* tunnustustele järgnenud tegevus on kohati vastuolus rahvusvahelise õigusega. Süüria ja Liibüa kodusõdades ning opositsioonigruppide tegevuses on küll palju sarnast, sealhulgas ka kriteeriumite, mis peaksid eelnema tunnustamisele, mittetäitmine, kuid ometi tunnustasid riigid Rahvuslikku Üleminekunõukogu *de jure*. Tekib küsimus, kas need tunnustused Liibüa opositsioonigrupile on kooskõlas rahvusvahelise õigusega.

3.4. Tunnustamise kooskõla rahvusvahelise õigusega

Ei Süüria ega ka Liibüa opositsioonigrupp täitnud kõiki tunnustamise kriteeriumeid. Kui Süüria opositsioonigrupile oli antud peamiselt *de facto* tunnustusi, siis Liibüa opositsioonigrupp sai alguses *de facto* tunnustused ja paari kuu pärast anti juba *de jure* tunnustused. Isegi kui *de facto* tunnustus olukorras, kus opositsioonigrupil ei ole efektiivset kontrolli territooriumi üle ja rahva enamuse toetust, on vaid kahtlev toetuse avaldus, on tegu ebasõbraliku teo ja piiripealse olukorraga rahvusvahelise õiguse mõttes. Seda enam on põhjust arvata, et Liibüa Rahvuslikule Üleminekunõukogule antud *de jure* tunnustused olid ennatlikud ning seega ei olnud rahvusvahelise õigusega kooskõlas. Sel juhul ei olnud õiguspärased ka *de jure* tunnustamise tagajärjena tehtud sammud, näiteks Rahvuslikule Üleminekunõukogule antud ligipääs külmutatud varadele, mis aitasid opositsioonigrupil võimule pääseda.

Liibüa Rahvuslikku Üleminekunõukogu tunnustasid juba kodusõja alguses mitmed riigid *de facto*. Tekib küsimus, kas see omab tähendust rahvusvahelise õiguse seisukohast.

---

²⁷¹ K. A. Johnston. Viide 268, pp 114-115.

Rahvusvahelise õiguse poolest ei ole vahet, millise režiimiga on tegu. Niikaua kuni valitsus on võimul, ükskõik kui vastumeelne see on, peaks riigid taluma selle valitsuse esindajaid ning suhtlema valitsusega.²⁷² See aga ei välista *de facto* tunnustuse andmist opositsioonigrupile, kuna *de facto* tunnustus ei mõjuta valitsuse õiguslikku staatust. Sama leiti ka *The Aratzazu Mendi*²⁷³ kaasuses, kus asuti seisukohale, et riigil võib olla üheaegselt nii *de facto* kui ka *de jure* valitsus, kuid *de jure* valitsusel on ainsana riigi valitsuse õigused ning kohustused.

Rahvuslikku Üleminekunõukogu *de facto* tunnustamisega tekkis Liibüas üheaegselt *de facto* ja *de jure* valitsus. Riigid, kes tunnustasid Rahvuslikku Üleminekunõukogu kui Liibüa rahva seaduslikku eestkõnelejat, saatsid Benghazi ehk opositsiooni pealinna eriesindajaid, diplomaatilisi esindajaid, diplomaatilisi käskjalgu või erisaadikuid ning asutasid seal alalised sidekontorid. Kuigi neil esindajatel võis olla diplomaatiline funktsioon, ei olnud neil formaalset diplomaatilise esindaja staatust (selleks on vaja *de jure* tunnustamist). See võib selgitada, miks Ühendkuningriik ja teised riigid andsid Rahvuslikule Üleminekunõukogule ainult mõned haldus-soodustused või vähemtähtsad privileegid, näiteks parkimiskohad.²⁷⁴ Kuni riigid ei olnud tunnustanud Rahvuslikku Üleminekunõukogu kui Liibüa riigi valitsust, ei olnud neil võimalik lubada Rahvusliku Üleminekunõukogu esindajatel avada kontoreid olemasolevas Liibüa riigi saatkonnas, ilma, et nad rikuksid nende kohustusi Liibüa suhtes, mis tulenevad Diplomaatiliste suhete Viini konventsiooni artiklist 22²⁷⁵. Kuni opositsiooni esindajatele ei antud *de facto* tunnustamise tagajärjel diplomaatilise esindaja staatust, seni ei tekkinud vastuolu rahvusvahelise õigusega.

Käesoleva magistritöö autor on seisukohal, et opositsioonigrupi toetamine, mis kaasneb *de facto* tunnustamisega, ei ole rahvusvahelise õigusega vastuolus, sest *de facto* tunnustamisel ei ole õiguslikke tagajärgi. Siiski on tegu ebasõbraliku teoga²⁷⁶. Dapo Akande leiab aga, et opositsioonigrupi toetamine selle tunnustamise kaudu on pigem vastuolus rahvusvahelise õigusega ning seda põhjusel, et nõustamisega aidatakse opositsioonigrupil valitseda, mis läheb vastuollu mittesekkumise keelu eesmärgiga²⁷⁷. Nagu ka erinevad autorid olid eriarvamusel, olid seda Liibüa tunnustamise osas ka riigid. Mõned leidsid, et tunnustamine

---

²⁷² S. Talmon. The Difference between Rhetoric and Reality: Why an Illegitimate Regime May Still be a Government in the Eyes of International Law. – Blog of the European Journal of International Law. Arvutivõrgus: <http://www.ejiltalk.org/the-difference-between-rhetoric-and-reality-why-an-illegitimate-regime-may-still-be-a-government-in-the-eyes-of-international-law/> (07.02.2014).

²⁷³ Government of Republic of Spain v. S. S. Arantzazu Mendi and Others. Viide 61.

²⁷⁴ S. Talmon. Viide 210, pp 6-7.

²⁷⁵ Diplomaatiliste suhete Viini konventsioon. - RT II 2006, 16.

²⁷⁶ S. Talmon. Viide 210, pp 6-7.

²⁷⁷ D. Akande. Viide 266.

kui toetus ei ole vastuolus mittesekkumise printsiibiga ning teised, et on ning seega on vastuolus ka rahvusvahelise õigusega.

Kui *de facto* ei sea kahtluse alla valitsuse õiguslikku staatust, siis *de jure* tunnustamise andmisel on olukord teistsugune. *De jure* tunnustus on kindlam, sellest on raskem taganeda ning see tuleks anda pärast põhjalikku kaalumist. *De jure* tunnustuse andmisel peaks olema täidetud kõik tunnustamise kriteeriumid, nagu efektiivne kontroll, jätkusuutlikkus, rahva laiapõhjaline toetus, esindatus ja võimulolev valitsus peab olema kaotanud oma legitiimsuse. Kui rääkida efektiivse kontrolli kriteeriumist, siis see ei peaks mitte ainult saavutatud olema, vaid see peaks olema ka kindlalt püsijääv²⁷⁸. Kriteeriumite mittetäidetud võib kaasa tuua ennatliku tunnustamise ja rahvusvahelise õiguse vastase sekkumise riigi siseasjadesse²⁷⁹. Liibüa opositsioonigrupp kriteeriumeid ei täitnud. Seetõttu on mitmed autorid²⁸⁰ seisukohal, et Liibüa Rahvuslikule Üleminekunõukogule antud *de jure* tunnustused ajal, mil oli olemas veel Gaddafi valitsus, kes kontrollis osa riigi territooriumist, olid ennatlikud ning seetõttu vastuolus rahvusvahelise õigusega, kuna rikkusid riigi siseasjadesse sekkumise keeldu²⁸¹. Samal seisukohal on ka käesoleva töö autor, leides, et kui ennatliku *de facto* tunnustuse puhul on tegu pigem ebasõbraliku teoga, siis ennatlik *de jure* tunnustus on vastuolus rahvusvahelise õigusega, kuna rikub riigi siseasjadesse sekkumise keeldu.

Ka Susan Power leiab, et on põhjust kahelda, kas Rahvusliku Üleminekunõukogu tunnustamine oli rahvusvahelise õigusega kooskõlas ning kui tunnustused on ennatlikult antud, siis võib tunnustanud riike pidada vastutavaks majanduslike kahjude eest, mida Rahvuslik Üleminekunõukogu Liibüale tekitanud on²⁸². Käesoleva töö autor leiab, et kui opositsioonigrupp on tulnud võimule ennatliku tunnustamise järgselt ja on põhjust kahelda, kas ta toimetab oma riigi rahva heaks (näiteks teeb rahvale kahjulikke majandustehinguid – tasub oma vanu võlgasid selle asemel, et suunata raha riigi ülesehitamisesse või humanitaarabiks või muude sarnasesse valdkonda), siis oleks teoreetiliselt põhjust kolmandatel riikidel või uuel opositsioonigrupil ennatlik tunnustamine vaidlustada. Ennatlik *de jure* tunnustamine on igal juhul rahvusvahelise õigusega vastuolus, seda enam kui seda kinnitavad ka kahjulikud majandustehingud.

---

²⁷⁸ M. Dickson. Nigeria's Recognition of the Transitional National Council of Libya: Exploration and Critical Assessment. – British Journal of Arts and Social Sciences Vol 14, Issue 1 (2013), pp 70,76.

²⁷⁹ B. R. Roth. Viide 11, pp 182-184.

²⁸⁰ J. B. Bellinger. Viide 207;

B. R. Roth. Viide 11, pp 182-184.

²⁸¹ Deklaratsioon rahvusvahelise õiguse printsiipidest seoses riikide sõbralike suhete ja koostööga vastavalt Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirjale. Viide 36.

²⁸² S. Power. Viide 189, p 123.

Kuigi riikide praktika on varasemalt lubanud ennatlikku tunnustamist juhul, kui kriteeriumid on täitmata, aga riigi hinnangul on need hiljem saavutatavad, siis Liibüa ei ole neid kriteeriumeid täitnud käesoleva magistritöö kirjutamise ajani. Seega et vältida ennatliku tunnustuse andmist ja et tunnustamine oleks rahvusvahelise õigusega kooskõlas, oleksid riigid pidanud kaaluma hoopis tingimuslikku tunnustamist. Ennatlik tunnustamine ja sekkumise lubamine aitas küll Gaddafit kõrvaldada, kuid tõi kaasa ebastabiilse olukorra jätkumise. Käesoleva magistritöö autor arvab, et tunnustamine ja kolmandate riikide sekkumine tõi kaasa kodusõja tulemuse muutuse. Liibüas oli väga keeruline olukord ja nii Gaddafi kui opositsioonigrupi tegevuse õiguspärasuses on suuri küsimärke ning ei ole autori võimuses öelda, milline valitsus on Liibüas halvem ja milline parem, kuid õigusvastane sekkumine teise riigi siseasjadesse ei ole korrektne. Teisest küljest ei ole ka pikalt kestev kodusõda (nagu Süürias) riigile ega rahvale hea, kuid tunnustada tuleks vaid opositsioonigrupi, kel on tõepoolest eeldused valitsusena püsima jäämiseks ja olukorra parandamiseks.

Kui *de facto* tunnustamise järgselt ei saa küsimus sõjalise toetamise lubatavuse kohta üldse üles kerkidagi, siis tegelikkuses ei muutu palju ka *de jure* tunnustamise tagajärjel. Õigus sõjalist abi paluda tekib riigi võimuloleval valitsusel siis, kui opositsioon on saanud illegaalselt abi teistelt riikidelt ning ka sel juhul tekib õigus vaid enesekaitseks. Kuid seda ei toimunud ametlikult Liibüas, kuna Gaddafi valitsust (kes selleks hetkeks oli opositsiooni staatuses) ei toetatud avalikult sõjaliselt. Pärast tunnustust jäävad kehtima sõbralike suhete deklaratsioonis toodud tingimused, mille kohaselt ei tohi sekkuda riigi siseasjadesse. Teisest küljest sekkuti autori arvates asjadesse juba ka tunnustuse andmisega.

Kodusõja ajal külmutati ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidega 1970, 1973 Liibüa võimudele kuuluvad varad. Alates märtsist 2011. aastal käis Rahvuslik Üleminekunõukogu rahvusvahelisele kogukonnale peale, et varad vabastataks, sest see aitaks saavutada efektiivset kontrolli territooriumi üle ja tsiviilelanikud vajasisid toitu, arstiabi ning elementaarseid avalikke teenuseid. Rahvuslik Üleminekunõukogu ja tunnustavad riigid olid arvamusel, et opositsiooni *de jure* tunnustus lubab varad vabastada. Nii Prantsusmaa, Itaalia kui Türgi andsid opositsioonigrupile tunnustuse ja võtsid augustis 2011. aastal ette samme Liibüa varade vabastamiseks.²⁸³ Näiteks Ühendkuningriik vabastas Liibüa varad külmutuse alt ning tagas Rahvuslikule Üleminekunõukogule juurdepääsu nendeni. Tegemist oli 91 miljoni naelaga,

---

²⁸³ E. J. Criddle. Humanitarian Financial Intervention. – European Journal of International Law, Vol 24, Issue 2, p 611.

mis kuulusid Liibüa kontrollitavate ettevõtete varade hulka.²⁸⁴ Käesoleva magistritöö autor nõustub siinkohal Evan Criddle'ga, kes kahtleb, kas tunnustamine on piisav alus varade vabastamiseks. Julgeolekunõukogu resolutsioon kehtis endiselt ja kui vabastatud varad läksid Rahvusliku Üleminekunõukogu, kes ei olnud sel hetkel kogu rahva esindaja, sest ei omanud efektiivset kontrolli territooriumi üle, võlgade katteks, siis ei olnud varade kasutamine kooskõlas resolutsiooniga. Tegelikult tuleks iga vara puhul tuleb eraldi vaadata, kas tunnustamise tagajärjel tekib õigus seda vara kasutada enne, kui on saadud Julgeolekunõukogu poolt luba.²⁸⁵ Iga vabastamise alla kuuluva vara puhul tuleb kindlaks teha, kas see on hõlmatud Julgeolekunõukogu resolutsioonides ning kas see on täitnud enda sunnivahendi eesmärgi ning kas seda võib vabastada. Kui efektiivse kontrolli kriteerium täidetud ei ole ja tegu on ennatliku tunnustamisega, siis ei ole tunnustamise tagajärjel varade vabastamine kooskõlas rahvusvahelise õigusega.

Igasugune *de jure* tunnustus ajal, mil opositsioon ei olnud täitnud kõiki tunnustuse kriteeriumeid, oli vastuolus rahvusvahelise õigusega. Seega Rahvusliku Üleminekunõukogu tunnustamine oli rahvusvahelise õigusega vastuolus. Pärast Gaddafi valitsuse kukutamist ei ole enam kedagi, kes esitaks kohtusse nõude tunnustamise õigusvastasuse kohta. Tekib küsimus, kas ennatliku tunnustuse andmisel kui rahvusvahelise õiguse vastasel teol on ka mingid tagajärjed tunnustanud riikidele ja Liibüa uuele valitsusele.

Liibüa opositsioonigrupi *de jure* tunnustamise õigusega kooskõla üle vaieldakse siiani, mis on ka põhjuseks, miks pärast Liibüa kodusõda on riigid tunnustuse andmisel ettevaatlikumad. Seda on näha ka Süüria puhul. Kui välisriigid julgeksid sekkuda juba aastaid kestvasse Süüria kodusõtta samapalju kui Liibüa omasse, oleks konflikt arvatavasti ammu lahendatud. Liibüa Rahvusliku Üleminekunõukogu tunnustamine on ehe näide, kuidas opositsiooni tunnustamise kriteeriumid olid teisejärgulised, kui välisriikidel oli oht jääda ilma mõnest varalisest hüvest nagu näiteks naftast ja gaasist. Rahva heaolu, mida kaitsma mindi, tundus olevat pigem teisejärguline. Oleks see olnud peamine põhjus, oleks autori arvates riigid näinud sama põhjust ka Süüria puhul, tunnustanud seda kiiremini ja sekkunud Süüria keemiarünnaku järgselt. Süüria peamisel opositsioonigrupil on tunnustamise kriteeriumid sama palju täidetud, kui seda oli Liibüa opositsioonigrupil, kuid ometigi seda ei tunnustata *de jure*. Kui öelda, et ennatliku tunnustuse puhul on eeldus, et opositsioonigrupp suudab tunnustuse järgselt need

---

²⁸⁴ D. Akande. Can Libya Sue the UK on Recognition of the National Transitional Council. – Blog of the European Journal of International Law. Arvutivõrgus: <http://www.ejiltalk.org/can-libya-sue-the-uk-on-recognition-of-the-national-transitional-council/> (02.02.2014).

²⁸⁵ E. J. Criddle. Viide 283, pp 610-612.

kriteeriumid ikkagi täita, siis Liibüa puhul see paika ei pidanud ning ennatlik tunnustamine oli vastuolus rahvusvahelise õigusega. Kuna aga ei ole enam kedagi, kes seda oleks nõus vaidlustama, ei tulene sellest riikidele ka mingeid tagajärgi.

KOKKUVÕTE

Tunnustamine on komplitseeritud teema, kuna hõlmab nii poliitilisi kui õiguslikke tagajärgi. Kui vaadata tunnustuse andmise juhtumeid, siis on selgelt näha, et tunnustuse andmine sõltub eelkõige poliitilisest kaalutusest. Võib öelda, et tunnustamine on staatust iseloomustav vabatahtlik poliitiline teadaanne, mis võib olla õiguslike tagajärgedega.

Üldiselt on erinevad autorid üksmeelel, et opositsioonigruppi saab valitsusena tunnustada kas *de facto* või *de jure*. Sealjuures ollakse terminite „*de facto*“, „*de jure*“ ja „tunnustus“ kasutamisel vägagi ettevaatlikud ning tihtilugu kasutatakse muid termineid, kuid olenemata sõnastusest, on oluline teadaande sisu. *De facto* tunnustust kasutatakse selleks, et väljendada oma moraalset poolehoidu olukorrale, mida ei ole võimalik veel tunnustada *de jure*. Riikide praktika põhjal võib öelda, et *de facto* tunnustuse andmisel välditakse terminit „tunnustus“, kuna seda võidakse tõlgendada kui *de jure* tunnustuse andmist. *De jure* tunnustamine on tugevam tunnustamine ja näitab, et tunnustava riigi arvates on opositsioonil valitsusena püsima jäämise eeldused. *De facto* tunnustamine loob opositsioonigrupile ebamäärase positsiooni, kuid on oluline, sest rahvusvahelisel areenil on vajalik määrata, kellega riik on valmis läbirääkimisi pidama ja kellele poolehoidu avaldab. *De facto* tunnustamist tuleks tõlgendada kui viidet rahvusvaheliselt olulisele grupile.

Rahvusvaheline kogukond on leppinud kokku, et tunnustada on võimalik siis, kui on täidetud tunnustamise kriteeriumid, sest nendele vastaval opositsioonigrupil on lootust jääda valitsusena püsima. Efektive kontrolli ning legitiimsuse doktriini põhjal võib osutada tõhusaks valitsus, millel on võimu püsivuse väljavaade, suurema osa elanikkonna toetus, tõhus kontroll enamiku riigi territooriumi üle ning mis ei tule võimule läbi revolutsiooni või sõjaväelise riigipöörde. Riikide praktika kohaselt hinnatakse opositsiooni tugevust tervikuna ning tunnustuse andmisel kaalutakse küll tunnustamise kriteeriumeid, kuid ei võeta neid kui reegleid.

Probleem seisneb selles, et kui tunnustamise kriteeriumitesse kergekäeliselt suhtuda, siis võib tekkida olukord, kus tunnustuse andmine ei ole lubatud ehk pole kooskõlas rahvusvahelise õigusega, sest rikub rahva enesemääramisõigust või siseasjadesse sekkumise keeldu. Kui ei ole täidetud kõiki tunnustamise kriteeriumeid, siis tuleb tuvastada, kas tegu oli ennatliku tunnustamisega. Üldiselt tunnustavad riigid kriteeriumite mittetäidetuse korral pigem *de facto* ja on seisukohal, et valitsus saavutab kriteeriumite täidetuse hiljem. Kui aga tunnustatakse

sellises olukorras *de jure*, siis muutub eelnev valitsus mässulisteks ning uuele valitsusele on võimalik anda tuge ja toetust, mis tähendab sekkumist riigi siseasjadesse ja võimalust muuta olukorra loomulikku kulgu. See aga ei ole kooskõlas rahvusvahelise õigusega. Rahvusvahelise õiguse vastane on samuti olukord, kus tunnustatakse siis, kui eksisteerib kohustus tunnustamisest keelduda ehk mitte tunnustada.

Opositsiooni *de facto* tunnustamisel on tegelikkuses piiratud praktiline mõju. Valitsus on see, mis täidab rahvusvahelisi kohustusi ning sellel on õigus riigi rahvusvahelistele õigustele. Opositsioonigrupi tunnustamine *de facto* rahva seadusliku esindajana jätab puutumata võimuloleva valitsuse staatuse ning sellega ei saavuta opositsioonigrupp mingeid esindatuse õiguseid ei riigi ega rahva eest. Sellega näidatakse poliitilist toetust opositsioonigrupile ning vihjatakse, et tunnustust andev riik on valmis grupiga suhtlema selle institutsioonide ja esindajate kaudu.

Pärast *de jure* tunnustuse saamist koheldakse valitsust igas mõttes kui täieõiguslikku riigi esindajat. Opositsioonigrupi *de jure* tunnustamisega kaasneb eelnevalt valitsuselt tunnustuse äravõtmine. Tunnustuse tagajärjel on valitsusel ainuõigus esindada riiki rahvusvahelistes organisatsioonides, teiste riikide kohtutes, paluda sekkumist kolmandatelt riikidelt siseriikliku vastupanuga tegelemiseks, omandatakse vastutus kogu riigi territooriumi eest, valitsemise õigused, õigus eelmise valitsuse vara omandamiseks, loodusvarade üle otsustamiseks ja määrata diplomaatilise staatusega saadikuid.

De jure tunnustamisel on õiguslikud tagajärjed, kuid *de facto* tunnustamise õigusliku tähtsuse osas ei ole erinevad autorid üksmeelele jõudnud. Käesoleva magistritöö autor on seisukohal, et *de facto* tunnustamine ei ole juriidilist laadi ja tegu on situatsiooniga, kus otsustatakse, kas anda *de jure* tunnustus või mitte, mis eelneb paratamatult *de jure* tunnustamisele. Seetõttu on *de facto* tunnustamise tagajärjed poliitilised. Ennatliku *de facto* tunnustuse andmisel opositsioonile, ei ole tegu rahvusvahelise õiguse vastase teoga, kuna *de facto* tunnustusel puuduvad õiguslikud tagajärjed. Siiski on tegu piiripealse olukorraga, sest tunnustamine on arvamuse avaldamine teise riigi siseasjade kohta. Diplomaatiliste suhete loomisega või ka ainult nendeks läbirääkimiste pidamisega ehk *de facto* tunnustamisega juba näidatakse, et rahvusvahelisel tasandil on tekkinud mitu gruppi (ühe võimuloleva valitsuse asemel), kes pakub rahvusvahelisele kogukonnale huvi ajal, mil rahvusvaheline kogukond peaks eemale hoidma.

Vaatamata selle, et tunnustus tuleks anda siis, kui tunnustamise kriteeriumid on täidetud, näitas riikide praktika Süüria ja Liibüa puhul, et on olukordi kus muud põhjused kaaluvad kriteeriumite täidetuse üle. Ei Rahvuskoalitsioon Süürias ega Rahvuslik Üleminekunõukogu Liibüas täitnud tunnustamise kriteeriumeid. Kumbki opositsioonigrupp ei saavutanud isegi mitte efektiivset kontrolli territooriumi üle. Ometigi tunnustati mõlemat opositsioonigrupi – Rahvuskoalitsiooni peamiselt *de facto* ja Rahvuslikku Üleminekunõukogu *de jure*.

Riikide praktika Süüria ja Liibüa puhul näitas, et *de facto* tunnustuse saamiseks peab võimalolev valitsus olema kaotanud legitiimsuse; opositsioonigrupp peab olema mõistlikul määral jätkusuutlik; selle eesmärgiks peab olema vabadus, sotsiaalne õiglus ja demokraatia. Lisaks on toodud välja, et tunnustuse saamiseks pidid vastavad opositsioonigrupid viima vägivalda kasutamise minimaalsele tasemele ja olema esinduslikud, kuid magistratöö autori arvates ei olnud need tingimused kumbagi opositsioonigrupi poolt täidetud.

Käesoleva magistratöö autori arvates on selge, et Süüria Rahvuskoalitsioonile antud kaks *de jure* tunnustust olid ennatlikud tunnustused ja on vastuolus rahvusvahelise õigusega. *De facto* tunnustamise puhul lähevad nii õigusteadlaste kui ka riikide esindajate arvamused lahku. Mõned leiavad, et opositsioonigrupi toetamine nõuannetega ei ole otseselt rahvusvahelise õigusega vastuolus, vaid tegu on ebasõbraliku teoga. Ehk siis poliitiline tunnustamine, mis on üldjuhul seotud praktilise toetuse (sealhulgas materiaalne ja finantsiline toetus) suurendamisega, ning mitte relvade või sõjaväelise abiga varustamisega, on õigusega kooskõlas. Samal ajal kui teised leiavad, et opositsioonigrupi toetamine selle tunnustamise kaudu on pigem vastuolus rahvusvahelise õigusega ning seda põhjusel, et nõustamisega aidatakse opositsioonigrupil valitseda, mis läheb vastuollu mittesekkumise keelu eesmärgiga.

Käesoleva magistratöö autor leiab, et kui Rahvuskoalitsiooni *de facto* tunnustuse puhul mõeldi olukorda, kus *de facto* tunnustuse järgselt hakatakse opositsiooni toetama relvadega või majanduslikult, on tegemist riigi siseasjadesse sekkumise keelu rikkumisega ning võimalik, et ka jõu kasutamise keelu rikkumisega. Kui aga tunnustusega väljendati seisukohta, et rahvusvahelise kogukonna jaoks eksisteerib opositsioonigrupp, siis rahvusvahelise õigusega kooskõla suhtes on tegu piiripealse juhtumiga. Opositsioonigrupile rahvusvaheliselt tähelepanu juhtimine või nõuannetega toetamine ei ole hea mõte, kuid samas õiguslike tagajärgede puudumisel ei ole tegu ka siseasjadesse sekkumise keelu rikkumisega. Käesoleva töö autor leiab, et sellisel juhul tuleks rahvusvahelisel kogukonnal Süüria ja Liibüa näidete

tõttu tõhusa territooriumi kontrolli kriteerium ümber hinnata ja üle vaadata *de facto* tunnustuse õiguslik positsioon.

Liibüa puhul on käesoleva magistritöö autor seisukohal, et tegu oli ennatlike nii *de facto* kui *de jure* tunnustustega ja mindi vastuollu rahvusvahelise õigusega. Tunnustades Rahvuslikku Üleminekunõukogu *de jure* ei saanud tunnustuse andnud riigid enam lubada opositsioonigrupi läbikukkumist, kuna see võis tähendada ka nende vastutusele võtmist. Pärast kodusõja lõppu lahenesid küsimused tunnustamise ja sekkumise õiguspärasuse kohta iseseisvalt, sest ei olnud enam kedagi, kes oleks väitnud, et sekkumine oli õigusvastane. Seega mitmete riikide tegevus tunnustuse andmisel (ennatliku tunnustuse) on saanud heakskiidu tagantjärgi. Kuigi riikide praktika on ka varasemalt lubanud ennatlikku tunnustamist juhul kui kriteeriumid on täitmata, aga riigi hinnangul on need hiljem saavutatavad, siis Liibüa ei ole neid kriteeriumeid täitnud käesoleva magistritöö kirjutamise ajani. Pärast Liibüa kodusõda on riigid tunnustuse andmisel ettevaatlikumad. Seda on näha ka Süüria puhul. Kui välisriigid julgeksid sekkuda juba aastaid kestvasse Süüria kodusõtta samapalju kui Liibüa omasse, oleks konflikt arvatavasti ammu lahendatud.

SUMMARY

RECOGNITION OF OPPOSITIONS: SYRIA AND LYBIA

Kätlin Kalda

Over the past years, there have been several unrests in the world, which may and have lead to civil wars. When civil war occurs, there are two sides fighting each other – the government and opposition. International community has an obligation not to intervene in civil war. However, if the opposition starts to gain some control over the territory of the state, then other states are faced with an option to choose sides and show support. Support is often given by recognition.

Recognition of governments has an important effect in international relations. It gives the entity the right to represent the state. State continues to be a subject to international law, whether or not its government has been overthrown. However, recognition of government has an ability to affect the status of the state and its image. This also creates a problem, because its legality is rather dubious. Recognition of governments raises an opportunity for other states to intervene in internal matters of other state. If it would be widely accepted practice, then the government of the state would be appointed by other states and that would be a serious breach of international law. Who would decide which entity is the government? Which would make an opposition? Who would be a terrorist or an activist? Which states perspective is the right one?

The aim of this thesis is to analyze the legality of recognition of opposition groups and its consequences in international law. For this reason, the author has set forward following steps. Firstly, the author examines the theoretical background of the recognition and criterions which are or should be used when giving recognition to opposition. Then, the author explains state practice by comparing recognitions given to Syrian and Libyan oppositions. This thesis helps to gasp the meaning of recognition of opposition in international law and explains what consequences may be brought to a state after giving recognition. Additionally it clarifies what may happen when recognition is given prematurely or without fulfilling criterions.

The first chapter of the current thesis concentrates on different kinds of recognition. An opposition can be recognized in general as *de facto* or *de jure* government, some states refrain from giving recognition to government altogether and give recognitions only to new states.

When states give recognition to opposition, they consider carefully the wording and refrain from using the terms “recognition” and even “*de facto*” or “*de jure*”. The form does not matter, the essence of the declaration is important.

De facto recognition is used to express moral support for the situation, which yet cannot be recognized as *de jure*. By receiving *de facto* recognitions opposition group becomes visible to the international community and diplomatic relations between opposition and the state are established. It also gives vague status for the opposition and it does not give any clear benefits to the group in question. *De jure* recognition is stronger and shows that the opposition has fulfilled the prerequisites for survival as government of a state. It also gives clear benefits to the opposition. Before any recognition is granted the opposition should fulfill criteria for recognition.

International community has agreed that before giving *de facto* or *de jure* recognition, certain criteria should be fulfilled, because then there is a real chance for the opposition to stay in power. On the basis of effective control doctrine and legitimacy doctrine a government, which has the prospect of permanence, support by most of the people, effective control over most of the state's territory and which does not seize power by *coup d'état*, could prove effective. As shown by state practice the strength of the opposition is evaluated as a whole and while criteria are considered when giving recognition, they are more like recommendations rather than rules.

Criteria for recognitions should not be taken lightly, it may lead to a situation, where given recognition violates international law because it breaches the obligation not to intervene in other states' internal affairs. If not all criteria are fulfilled, then it might be premature recognition. States recognize in general *de facto*, when criteria are not completely fulfilled, simply because *de facto* recognition retains the possibility to give *de jure* recognition later, when criteria are met. When *de jure* recognition is given to opposition group without fulfilling criteria, then the former government becomes the opposition and new government can ask for support and help, which means interference in other state's internal affairs. Premature *de jure* recognition breaches international law.

De facto recognition has limited effects. A government of a state fulfills international obligations of a state and it has rights inherent to a state, however *de facto* recognition of opposition group leaves the former government intact, it still has all the same rights and

obligations. It shows moral support for the opposition and may be used to establish diplomatic relations with that group. *De jure* recognition means that opposition group is considered to be the new government of the state. *De jure* recognition to the opposition group means that the former government ceases to be the government. As a consequence to the *de jure* recognition the group has the sole right to represent the state in international organizations or in domestic courts of other countries, the right to sign diplomatic ambassadors, the right to ask for intervention from third states, it acquires responsibility for the states territory as whole, gains governing rights, the right to bargain with states property and national resources.

De jure recognition has legal consequences, while *de facto* recognition consequences are rather dubious. Moreover, various authors have not reached consensus whether *de facto* recognition has legal consequences or not. The author of this thesis finds that *de facto* recognition is not legal in nature, because it is a situation where state decides whether or not it should go forward and give *de jure* recognition. *De facto* recognition inevitably precedes *de jure* recognition, while it has no legal effect. That is why *de facto* recognition only has political consequences, which is also why premature *de facto* recognition does not violate international law. Nevertheless, it is a borderline situation, quite simply because by giving *de facto* recognition the state expresses opinion on the internal affairs of another country. By establishing diplomatic relations with *de facto* recognition states already show that besides one ruling government there is also a group that has influence in that state and which interests international community at a time when international community should stay in distant.

The second and the third part of this thesis critically analyses and compares the recognitions given to Syrian and Libyan opposition groups. Syria and Libya were chosen because those conflicts began at the same time, but recognition was given differently, moreover Syria and Libya were influential cases of Arab spring. Libyan opposition group gained recognition step-by-step, first *de facto* and later *de jure*, while Syrian opposition has only been granted *de facto* recognition. Libyan civil war broke out and reached a political solution within a year, while Syrian civil war began at the same time and is still ongoing. In this thesis the author also explains how much effect did recognition of opposition group has.

Despite the fact that *de facto* or *de jure* recognition to opposition should be given after the criterion has met, however the state practice with giving recognition to Syrian and Libyan opposition groups show, that there are situations, where other reasons outweigh criterions. Neither the Syrian opposition group National Coalition for Syrian Revolutionary and

Opposition Forces nor the Libyan opposition group National Transitional Council met the criteria for recognition. What is more, neither of them fulfilled the effective control criterion, which is considered to be the primary criterion for recognition. Yet, both opposition groups were recognized – Syrian opposition was primarily recognized *de facto* and Libyan opposition group was recognized first *de facto* and later *de jure*.

However, state practice showed that for the opposition group to be granted *de facto* recognition the government in power must have lost all legitimacy, opposition group must have prospect of permanence and also its goal should be freedom, social justice and democracy. In addition, numbers of states have emphasized that in order to obtain recognition the opposition group must reduce the use of force to a minimum level and be representative to all people of that state. The author opinion is that these criteria were not met by either of the two opposition groups.

The author of this thesis finds that it is clear that two of the *de jure* recognitions given to the Syrian opposition group were premature and therefore they breached international law. However, *de facto* recognitions legality is also dubious. Some scholars and states find that supporting opposition with advice is not directly in breach with international law, but it is rather seen as unfriendly act. Therefore, *de facto* recognition which generally is associated with increase in practical support (including material and financial support), but not with arms or military aid, is in accordance with international law. While others find that supporting opposition by giving recognition and advice is rather in breach with international law, because it violates the purpose of non-interference.

The author came to the conclusions that *de facto* recognition given to Syrian opposition, if connected to military or economical aid, violates the general principle of international law not to intervene in the internal affairs of other state. Or quite possibly even the prohibition of use of force in international relations. However, if *de facto* recognition was given to show that international community has noticed such entity, then the legality is questionable. Raising attention to opposition group and giving advice is not very good idea, but by the lack of legal consequences, it is not in breach of international law. Since such situations emerge over and over again, then the international community should reevaluate the effective control criterion and clarify the legal status of the *de facto* recognition, so it would be clear in the future.

In the case of Libya *de facto* recognition legality was dubious and *de jure* recognition breached international law. After Libyan opposition group was recognized *de jure* states could not afford to let it fail since it would have meant their responsibility as well. After the government was permanently overthrown (by the former leader death) the issue of legality of given recognition dissolved since there was no one left who would claim that recognitions had been unlawful. Therefore the actions of number of states when giving recognition to Libyan opposition has subsequently received approval. State practice shows, that recognition is given to opposition groups before the criteria are met since states estimate that the criteria are later achieved by the group. However Libya's case shows that these criteria are still not met. This is probably why after the case of Libya states are a little more precautionary when giving recognition to opposition groups. It is also seen in the case of Syrian opposition recognition. If foreign countries would intervene as much as they did with Libya, the Syrian civil war would long be over.

In this thesis the author came to the conclusions that recognition in international law is a very complicated matter, which involves both – political and judicial consequences. *De facto* recognition gives opposition the ability to assign ambassadors and to receive financial support, also it is a clear sign that other states consider the opposition as an entity which is part of the international community. *De jure* recognition withdraws recognition from the previous government, gives the opposition the right to represent the state and all its assets. Premature *de jure* recognition breaches international law. Two *de jure* recognitions given to Syrian opposition and all the *de jure* recognitions given to Libyan opposition breached international law. To avoid breaches of international law states should follow criteria of recognitions, but considering that recognition is affected by other factors (political, economical), then it is probably unrealistic expectation.

KASUTATUD ALLIKAD

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Anderson, K. Legality of Intervention in Syria Response to Chemical Weapon Attacks. – American Society of International Law, Vol 17, Issue 21.
2. Aristodemou, M. Choice and Evasion in Judicial Recognition of Governments: Lessons from Somalia. – European Journal of International Law (1994) 5 (1), pp 532-555.
3. Auron, D. The Derecognition Approach: Government Illegality, Recognition, And Non-Violent Regime Change. – George Washington International Law Review, Vol. 45, No. 3, 2013, pp 443-499.
4. Aust, A. Handbook of International Law. Cambridge: Cambridge University Press 2005.
5. Bassiouni, M., C. The “Arab Revolution“ and Transitions in the Wake of the „Arab Spring“. – UCA Journal of International Law and Foreign Affairs, Vol 17, Issue 1&2 (2013), pp 133-174.
6. Bernhardt, R., jt. Encyclopedia of Public International Law. Volume IV, 1992. Amsterdam.
7. Brooks, R. Lessons for International Law from the Arab Spring (2013). – Georgetown Law Faculty Publications and Other Works. Paper 1099, pp 101- 120.
8. Brownlie, I. Principles of Public International Law. 7th ed. Oxford University Press 2008.
9. Bymam, D., King, C. The Mystery of Phantom States. – The Washington Quarterly, Vol 35, Issue 3, 2012, pp 43- 57.
10. Chen, T., C. The International Law of Recognition with Special Reference to Praticce in Great Britain and the United States. New York 1951.
11. Corten, O., Koutroulis, V. The Illegality of Military Support to Rebels in the Libyan War: Aspects of *jus contra bellum* and *jus in bello*. – Journal of Conflict and Security Law, Vol 18, Issue 1, pp 59-93.
12. Criddle, E., J. Humanitarian Financial Intervention. – European Journal of International Law, Vol 24, Issue 2, pp 583-615.
13. D’Aspremont, J. Legitimacy of Governments In The Age of Democracy. – New York University Journal of International Law and Politics, Vol 38, 2006, pp 877-917.

14. Dickson, M. Nigeria's Recognition of the Transitional National Council of Libya: Exploration and Critical Assessment. – *British Journal of Arts and Social Sciences* Vol 14, Issue 1 (2013), pp 66-82.
15. Elagati, M. Araabia kevad. – *Diplomaatia* nr 94/95, juuni 2011.
16. Essen, J. *De facto* Regimes in International Law. – *Merkourios - International and European Security Law*. Vol 28/74 (2012), pp 31- 49.
17. Garwood-Gowers, A. The Responsibility to Protect and the Arab Spring: Libya as the Exception, Syria as the Norm? – *UNSW Law Journal*, Vol 36, Issue 2, pp 594-618.
18. Greene, J. Legal Experts Debate Whether Libyan Rebel Group Constitutes a Government. – *The National Law Journal*.
19. Halabi, S. Traditions of Belligerent Recognition: The Libyan Intervention in Historical and Theoretical Context. – *American University International Law Review*, Vol 27, 2012, pp 321-389.
20. Hannon, E., Russell, H. From Peaceful Demonstrations to Armed Conflict: Considering Humanitarian Intervention in the Case of Syria. – *Al-Marsad. The Arab Center for Human Rights in the Golan Heights* (2013), pp 1-79.
21. Henderson, C. The Provision of Arms and 'Non-Leathal' Assistance to Governmental and Opposition Forces. – *UNSW Law Journal* 2013, Vol 36, Issue 2, pp 642-681.
22. Houghton, N., D. The Position of Unrecognized Governments Before the Courts of Foreign Sates. – *Indiana Law Journal* (1929), Vol. 4, Issue 8, pp 519-532.
23. Jallad, Z. The Power of the Body: Analyzing the Corporeal Logic of Law and Social Change in the Arab Spring. – *Columbia Public Law Research Paper No. 14-373*, pp 1-35.
24. Janik, R. China, Russia, And The Failure Of The Responsibility To Protect In Syria: Does The Fear Of Regime Change Offer A Serviceable Explanation. – *Studia UBB. Europaea* LVIII, 1, 2013, pp 63-88.
25. Johnston, K., A. Transformations of Conflict Status in Libya. – *Journal of Coflict and Security Law*, Vol 17, Issue 1, pp 81-115.
26. Judicial Decisions Involving Questions of International Law. – *House of Lords*. – *The American Journal of International Law*, Vol. 33 (1938).
27. Kelsen, H. *General Theory of Law and State*. London 2007.
28. Kerckhove, F., D. The Syrian Crisis: What It Means For The World; Is There A Role For Canada? – *SPP Research Paper Communiqué*, Vol 4, Issue 5, December 2012, pp 1-7.

29. Kittrie, O., F. Averting Catastrophe: Why the Nuclear Nonproliferation Treaty is Losing Its Deterrence Capacity and How to Restore It. – Michigan Journal of International Law, Vol 28, 2007, pp 337-430.
30. Lauterpacht, H. Recognition in International Law. Cambridge: Cambridge University Press. 1947.
31. Liolos, J., J. Erecting New Constitutional Cultures: The Problems and Promise of Constitutionalism Post-Arab Spring. – Boston College International & Comparative Law Review, Vol 36:1, 2012, pp 1-36.
32. Mallar, C., jt. A Strategy for Syria Under International Law: How to End the Assad Dictatorship While Restoring Nonviolence to the Syrian Revolution. – Harvard International Law Journal (March 2012). Vol 53, Online, pp 145-154.
33. Milano, E. The Doctrine(S) Of Non-Recognition: Theoretical Underpinnings And Policy Implications In Dealing With *De Facto* Regimes. - ESIL Research Forum Paper 2007.
34. Männik, E. Kolm kuud peale kodusõja lõppu. – Diplomaatia nr 101/102, veebruar 2012.
35. Männik, E. Konflikt Liibüas – Diplomaatia nr 93, mai 2011.
36. Männik, E. Lõhestunud Süüria enne rahukonverentsi. – Diplomaatia nr 124, detsember 2013.
37. Männik, E. Sõda ja rahu Süürias. – Diplomaatia nr 118/119, juuni 2013.
38. Payandeh, M. The United Nations, Military Intervention, and Regime Change in Libya. – Virginia Journal of International Law, vol 52, pp 355-403.
39. Peterson, M., J. Recognition of Governments: Legal Doctrine and State Practice, 1815-1995. London 1997.
40. Powell, C. Libya: A Multilateral Constitutional Moment? – American Journal of International Law, Vol 106, 2012, pp 298-316.
41. Power, S. The Role of the National Council in the Economic Reconstruction of Libya – Some Legal Challenges. – Socio-Legal Studies Review. Vol 1, 2012, pp 115-139.
42. Raič, D. Statehood and the law of Self-Determination. Haag: Kluwer Law International Press 2002.
43. Rich, R. Recognition of States: The Collapse of Yugoslavia and the Soviet Union. – European Journal Of International law. Issue Vol. 4 No. 1, 1993, pp 36-65.
44. Roth, B., R. Governmental Illegitimacy in International Law. New York: Oxford University Press 2000.

45. Roth, B., R. Secessions, Coups and the International Rule of Law: Assessing the decline of the effective control doctrine. – *Melbourne Journal of International Law*, Vol. 11, pp 1-48.
46. Ruys, T. Of Arms, Funding and Non-Leathal Assistance’ – *Third State Intervention In the Syrian Civil War*. (Nov 15, 2013) – 13 *Chinese JIL* 13 (2014).
47. Schmitt, M., N. Legitimacy versus Legality Redux: Arming the Syrian Rebels (12.08.2013) – 7 *Journal of National Security Law and Policy* (2014), pp 139-159.
48. Schmitt, M., N. Wings over Libya: The No-Fly Zone in Legal Perspective. – *The Yale Journal of International Law Online*, pp 45-58.
49. Schoiswohl, M. *De facto* Regimes and Human Rights Obligations – the Twilight Zone of Public International Law? - *Austrian Review of International and European Law* 2001, Vol 6. Madalmaid: Martinus Nijhoff Publishers, pp 45-90.
50. Shain, Y. *The Frontier of Loyalty: Political Exiles in the Age of the Nation-State*. Michigan: University of Michigan Press 2005.
51. Shaw, M., N. *International law*. Sixth Edition. Cambridge: Cambridge University Press 2008.
52. Silverman, D. *The Arab Military in the Arab Spring: Agent of Continuity or Change? A Comparative Analysis of Tunisia, Egypt, Syria and Libya* (2012). – *APSA 2012 Annual Meeting Paper*, pp 1-53.
53. Sloane, R., D. *The Changing Face of Recognition in International Law: A Case Study of Tibet*. – *Emory International Law Review* Vol. 16 (2002), pp 107-186.
54. Stigal, D., E. *The Civil Codes of Libya and Syria: Hybridity, Durability, and Post-Revolution Viability in the Aftermath of the Arab Spring*. . – *Emory Journal of International Law*, Vol 28, Issue 1 (2014), pp 1-82.
55. Zand, A., Koivunen, K. Süüria kevad? – *Diplomaatia* nr 97, september 2011.
56. Talmon, S. *Recognition Of Governments In International Law: With Particular Reference To Governments In Exile*. Oxford: Oxford University Press, 2004.
57. Talmon, S. *Recognition of Opposition Group as the Legitimate Representative of a People*. – *Bonn Research Papers on Public International Law*, paper no 1/2013, pp 1-33.
58. Talmon, S. *Recognition of the Libyan National Transitional Council*. – *Oxford Legal Studies Research Paper* No 38/2011, pp 1-8.
59. Talmon, S. *The Constitutive Versus The Declaratory Theory Of Recognition: Tertium Non Datur?* - *The British Yearbook Of International Law* 2004. Volume 75, Issue 1. Oxford University Press, 2004, pp 101-181.

60. Talmon, S. The Duty Not to 'Recognize as Lawful' a Situation Created by the Illegal Use of Force or Other Serious Breaches of a Jus Cogens Obligation: An Obligation without Real Substance? - Oxford Legal Studies Research Paper No. 19/2006, pp 99-125.
61. Thielbörger, P. The Status and Future of International Law after the Libya Intervention. – Goettingen Journal of International Law, Vol 4, Issue 1, 2012, pp 11-48.
62. Triponel, A., F., Williams, P., R. Military Intervention and Diplomatic Engagement in Libya: A Collage of Policy, Force and Law. – Case Studies in Complex Operations, National Defence University (2012), pp 1-32.
63. Tunks, M., A. Diplomats or Defendants? Defining the Future of Head-of-State Immunity. – Duke Law Journal (2002), Vol 52, Issue 3/4, pp 651-682.
64. Verma, K. An Introduction to Public International Law. PHI Learning Pvt. Ltd. 1998.
65. Yamali, N. What Is Meant By State Recognition In International Law. – General Directorate of International Laws and Foreign Affairs.

KASUTATUD NORMATIIVMATERJALID

66. 12. augusti 1949 Genfi konventsioonide 8. juuni 1977 (I) lisaprotokoll rahvusvaheliste relvakonfliktide ohvrite kaitse kohta. – RT II 1999, 21, 121.
67. Diplomaatiliste suhete Viini konventsioon. - RT II 2006, 16.
68. Keemiarelvade väljatöötamise, tootmise, varumise ja kasutamise keelustamine ning nende hävitamise konventsioon. – RT II 1999, 11, 72.

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

69. Aguilar-Amory and Royal Bank of Canada claims (Great Britain v. Costa Rica). – Reports of International Arbitral Awards. 18. October 1923. Vol I, pp 369-399.
70. Government of Republic of Spain v. S. S. Arantzazu Mendi and Others. [1939] AC 256.
71. Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970). Advisory Opinion ICJ 16. June 1971.
72. Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America). ICJ Reports 27. June 1986.
73. Advisory Opinion Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory. ICJ 9. July 2004.

74. British Arab Commercial Bank PLC v. The National Transitional Council of the State of Libya. 26.08.2011. (2011) EWHC 2274.

KASUTATUD DOKUMENDID

75. 3199th Council meeting. Press release 19. November 2012. – Council of the European Union. Arvutivõrgus:
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/133604.pdf (02.04.2014).
76. 3209th Council meeting. Council Conclusions on Syria. – Council of the European Union. Arvutivõrgus:
http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/134149.pdf (06.01.2014).
77. Deklaratsioon rahvusvahelise õiguse printsiipidest seoses riikide sõbralike suhete ja koostööga vastavalt Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirjale, A/RES/2625 (XXV) (ÜRO Peaassamblee (A) resolutsioon (RES) nr 2625, vastu võetud XXV istungjärgul ehk 1970. aastal).
78. Fourth Meeting of the Libya Contact Group. Istanbul, 15 July 2011. Chair's Statement. Arvutivõrgus:
http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_2011_07/20110926_110715-Libya-Contact-Group-Istanbul.pdf (02.04.2014).
79. GA/111137. Session 66. Plenary 2nd Meeting. 16. September 2011. Arvutivõrgus:
<http://www.un.org/News/Press/docs/2011/ga11137.doc.htm> (02.04.2014).
80. International Criminal Court. Warrant of Arrest for Muammar Mohammed Abu Minyar Gaddafi. 27. June 2011. No: ICC-01/11.
81. Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts 2001. GA 56/83, 2001. Arvutivõrgus:
http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft%20articles/9_6_2001.pdf (18.03.2014).
82. Security Council Resolution 1970 (2011). 26. February 2011. – United Nations.
83. Security Council Resolution 1973 (2011), 17. March 2011. – United Nations.
84. The Council of the European Union Decision 2011/137/CFSP, 28. February 2011.
85. The Council of the European Union Decision 2011/273/CFSP of 9 May 2011.

KASUTATUD INTERNETI ALLIKAD

86. Action Group for Syria. Final Communiqué. 30.06.2012. Arvutivõrgus: <http://www.un.org/News/dh/infocus/Syria/FinalCommuniqueActionGroupforSyria.pdf> (31.01.2014).
87. Adress by Minister Baird To Friends of The Syrian People Meeting (Dec 12.2012) – Government of Canada. Foreign Affairs, Trade and Development Canada. Arvutivõrgus: <http://www.international.gc.ca/media/aff/speeches-discours/2012/12/12a.aspx?lang=eng> (29.03.2014).
88. Akande, D. Can Libya Sue the UK on Recognition of the National Transitional Council. – Blog of the European Journal of International Law. Arvutivõrgus: <http://www.ejiltalk.org/can-libya-sue-the-uk-on-recognition-of-the-national-transitional-council/> (02.02.2014).
89. Akande, D. Recognition of Libyan National Transitional Council as Government of Libya – Blog of European Journal of International Law. Arvutivõrgus: <http://www.ejiltalk.org/recognition-of-libyan-national-transitional-council-as-government-of-libya/> (16.01.2014).
90. Akande, D. Self Determination And The Syrian Conflict – Recognition Of Syrian Opposition As Sole Legitimate Representative Of The Syrian People: What Does This Mean And What Implications Does It Have? – Blog of the European Journal of International Law. Arvutivõrgus: <http://www.ejiltalk.org/self-determination-and-the-syrian-conflict-recognition-of-syrian-opposition-as-sole-legitimate-representative-of-the-syrian-people-what-does-this-mean-and-what-implications-does-it-have/> (28.01.2014).
91. Akande, D. Which Entity is the Government of Libya and Why does it Matter? – Blog of the European Journal of International Law. Arvutivõrgus: <http://www.ejiltalk.org/which-entity-is-the-government-of-libya-and-why-does-it-matter/> (02.02.2014).
92. Akande, D. Would it be Lawful for European (or other) States to Provide Arms to the Syrian Opposition? – Blog of the European Journal of International Law. Arvutivõrgus: <http://www.ejiltalk.org/would-it-be-lawful-for-european-or-other-states-to-provide-arms-to-the-syrian-opposition/> (10.02.2014).
93. Annan, K. My departing advice on how to save Syria. Arvutivõrgus: <http://www.ft.com/cms/s/2/b00b6ed4-dbc9-11e1-8d78-00144feab49a.html#axzz2sRc9PIOH> (28.01.2014).

94. Arab protests pose energy threat. – BBC News. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.co.uk/news/business-12534961> (06.04.2014).
95. Arab Spring. Oxford Dictionaries. Arvutivõrgus: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/Arab-Spring> (26.03.2014).
96. Assad is misleading, says Turkish pm. Arvutivõrgus: <http://www.aa.com.tr/en/turkey/119128--g> (12.01.2014).
97. Australia and Malta recognise Libyan TNC as legitimate interlocutor. – Maltese Community Council of Victoria, Inc. Arvutivõrgus: <http://www.mccv.org.au/australia-and-malta-recognise-libyan-tnc-as-sole-interlocutor/> (02.04.2014).
98. Balouziyeh, J. Coup in Egypt or Not? The Implications Under International Law (17.07.2013).- The Desmond Tutu Peace Foundation. Arvutivõrgus: <http://www.tutufoundationusa.org/2013/07/coup-in-egypt-or-not-the-implications-under-international-law/> (21.03.2014).
99. Bellinger, J., B. Legal Questions in U.S. Nod to Libya's Opposition. – Council on Foreign Relations. Arvutivõrgus: http://www.cfr.org/libya/legal-questions-us-nod-libyas-opposition/p25489?cid=rss-africa-legal-questions-in-u.s.-nod-to-071811&utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+region%2Fafrika+%28CFR.org+-+Regions+-+Africa+%28sub-Saharan%29%29 (06.04.2014).
100. BP Statistical Review of World Energy June 201, p 6. Arvutivõrgus: http://www.bp.com/content/dam/bp/pdf/statistical-review/statistical_review_of_world_energy_2013.pdf (06.04.2014).
101. Britain Grants *De jure* Recognition to Israel; Recognizes Annexation of Arab Palestine. – The Global Jewish News Source (28.04.1950). Arvutivõrgus: <http://www.jta.org/1950/04/28/archive/britain-grants-de-jure-recognition-to-israel-recognizes-annexation-of-arab-palestine> (19.03.2014).
102. Britain recognises Libyan rebels and expels Gaddafi's London embassy staff. – The Guardian. Arvutivõrgus: <http://www.theguardian.com/world/2011/jul/27/libya-transitional-council-london-embassy-hague> (02.02.2014).
103. Bulgaria will reopen its consulate in Benghazi (29.03.2014). – Republic of Bulgaria Ministry of Foreign Affairs. Arvutivõrgus: <http://www.mfa.bg/embassies/libya/events/en/1287/52/42/index.html> (06.04.2014).
104. Canada holds off recognizing Syrian opposition, Baird says. – CBCNews. Arvutivõrgus: <http://www.cbc.ca/news/world/canada-holds-off-recognizing-syrian-opposition-baird-says-1.1136853> (06.01.2014).

105. Canada tells Syrian opposition it won't be recognized until it rejects extremism despite U.S. acceptance. – National Post. Arvutivõrgus: <http://news.nationalpost.com/2012/12/11/canada-tells-syrian-opposition-it-wont-be-recognized-until-it-rejects-extremism-source/> (20.01.2014).
106. Clinton meets with Syria opposition. – The Washington Post. Middle East. Arvutivõrgus: http://www.washingtonpost.com/world/middle_east/clinton-meets-with-syria-opposition/2011/12/06/gIQApzQ9ZO_story.html (30.03.2014).
107. Continuing Violence in Syria (01.08.2011). – U.S Department of State. Arvutivõrgus: <http://www.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2011/08/169436.htm> (28.03.2014).
108. Council Conclusions on Syria. – Council of the European Union. Arvutivõrgus: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/134149.pdf (06.01.2014).
109. Daily Press Briefing (12 Dec 2012). – U.S. Department of State. Arvutivõrgus: <http://www.state.gov/r/pa/prs/dpb/2012/12/201930.htm> (20.01.2014).
110. Daily Press Briefing (4 March 2011). – U.S. Department of State. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13572830> (06.04.2014).
111. Daily Press Briefing (8 Nov 2012). – U.S Department of State. Arvutivõrgus: <http://www.state.gov/r/pa/prs/dpb/2012/11/200347.htm> (12.01.2014).
112. Denmark strengthens relations to the Syrian opposition Coalition. – Ministry of Foreign Affairs of Denmark. Arvutivõrgus: <http://um.dk/en/news/newsdisplaypage/?newsid=89c880b8-1233-4521-b173-d1a89d52216a> (06.01.2014).
113. Disruption to Libyan oil supply highlights need for EU energy diversification. – DW. Arvutivõrgus: <http://www.dw.de/disruption-to-libyan-oil-supply-highlights-need-for-eu-energy-diversification/a-14880058> (10.04.2014).
114. Doctrines – The Hoover-Stimson doctrine. – Encyclopedia of the New American Nation. Arvutivõrgus: <http://www.americanforeignrelations.com/A-D/Doctrines-The-hoover-stimson-doctrine.html> (20.03.2014).
115. Estonia supports launching of democratic changes in Libya. – Eesti välisministeerium. Arvutivõrgus: <http://www.vm.ee/?q=en/node/12347> (16.01.2014).
116. EU does not recognize Syrian opposition as „sole legitimate representative of Syrian people“. – Voice of Russia. Arvutivõrgus:

- http://voiceofrussia.com/2012_11_20/EU-does-not-recognize-Syrian-opposition-as-sole-legitimate-representative-of-Syrian-people/ (06.01.2014).
117. FM Sergey Lavrov on Geneva Communiqué endorsement in UN Security Council. – The Embassy of the Russian Federation to United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. Arvutivõrgus: <http://www.rusemb.org.uk/foreignpolicy/406> (31.01.2014).
118. Focus-Libya: Frattini, the NTC is Italy's only interlocutor – Farnesina. Ministero degli Affari Esteri. Arvutivõrgus: http://www.esteri.it/MAE/EN/Sala_Stampa/ArchivioNotizie/Approfondimenti/2011/04/20110404_FocusLibia_frattini_Cnt.htm (02.04.2014).
119. Foreign Minister Radoslaw Sikorski vistic Benghazi. – Republic of Poland Ministry of Foreign Affairs. Arvutivõrgus: http://www.mfa.gov.pl/en/news/sikorski_visit_benghazi (08.04.2014).
120. Foreign Secretary William Hague has Updated Parliament following the visit of the Chairman of the Libyan National Council. – Government of UK. Foreign & Commonwealth Office. Arvutivõrgus: <https://www.gov.uk/government/news/supporting-the-libyan-national-transitional-council> (08.04.2014).
121. Foreign Secretary: „We have to intensify the pressure“ on Syria. – UK Government. Foreign & Commonwealth Office. Arvutivõrgus: <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-we-have-to-intensify-the-pressure-on-syria--2> (12.01.2014).
122. France Becomes First Country to Recognize Libyan Rebels. – The New York Times. Arvutivõrgus: http://www.nytimes.com/2011/03/11/world/europe/11france.html?_r=0 (28.01.2014).
123. France recognises Syrian council proposes military intervention. – EU Observer. Arvutivõrgus: <http://euobserver.com/defence/114380> (30.03.2014).
124. France Recognizes Syria's Opposition – Will the West Follow Suit?. – World Time. Arvutivõrgus: <http://world.time.com/2012/11/14/france-recognizes-syrias-opposition-will-the-west-follow-suit/> (30.01.2014).
125. From ' Days of Rage' to Raging Conflict – Two Years of Turmoil In Syria (2013). – Amnesty International. Arvutivõrgus: <https://www.amnesty.org/en/news/days-rage-raging-conflict-two-years-turmoil-syria-2013-03-15> (27.03.2014).

126. G8: Libya's Gaddafi 'should go', say world leaders. – BBC News. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-13572830> (06.04.2014).
127. Gaddafi says protesters are on hallucinogenic drugs (24.02.2011). – Reuters. Arvutivõrgus: <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/02/2011224143054988104.html> (28.03.2014).
128. Gambia: Government Recognises Libya's Transitional National Council. – All Africa. Arvutivõrgus: <http://allafrica.com/stories/201104270710.html> (02.04.2014).
129. GCC to recognize Free Syrian Army. – Saudi Gazette. Arvutivõrgus: <http://www.saudigazette.com.sa/index.cfm?method=home.regcon&contentID=20120207117076> (28.01.2014).
130. Germany expels Syrian embassy staff (10.12.2012). – DW. Arvutivõrgus: <http://www.dw.de/germany-expels-syrian-embassy-staff/a-16442210> (28.03.2014).
131. Hispaania tunnustas Süüria opositsiooni. – Postimees. Arvutivõrgus: <http://www.postimees.ee/1057784/hispaania-tunnustas-suuria-opositsiooni> (06.01.2014).
132. House of Commons. Tuesday 20 November 2012. – UK Parliament. Arvutivõrgus: <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm201213/cmhansrd/cm121120/debtext/121120-0001.htm> (28.01.2014).
133. Interim Transitional National Council of Libya. Arvutivõrgus: <http://www.temehu.com/ntc.htm> (06.04.2014).
134. Is Libya on the brink of a new civil war? – Al Jazeera. Arvutivõrgus: <http://www.aljazeera.com/programmes/insidestory/2013/10/libya-brink-new-civil-war-2013102183055736865.html> (06.01.2014).
135. Jordan sees interim council as representative of Libyan people. – CNN International. Arvutivõrgus: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/05/24/libya.jordan.council/> (02.04.2014).
136. Ki-moon, B. New York, 7 June 2012 – Secretary-General's remarks to the General Assembly on the situation in Syria. – United Nations Statements. Arvutivõrgus: <http://www.un.org/sg/statements/index.asp?nid=6109> (28.01.2014).
137. Kuwait recognizes Libyan rebels. – The Voice of Russia. Arvutivõrgus: <http://voiceofrussia.com/2011/04/22/49293259/> (02.04.2014).
138. Libya NTC says recognizes Syrian National Council. – Khaleej Times. Arvutivõrgus:

- http://www.khaleejtimes.com/displayarticle.asp?xfile=data/international/2011/October/international_October385.xml&section=international&col= (24.01.2014).
139. Libya rebels want U.S. recognition to help pay bills. – Los Angeles Times. Arvutivõrgus: <http://articles.latimes.com/2011/jun/06/world/la-fg-libya-ambassador-20110606> (28.01.2014).
140. Libya Revolt of 2011. – Britannica Encyclopedia. Arvutivõrgus: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1766291/Libya-Revolt-of-2011> (10.01.2014).
141. Libya rights abuses: Evidence assessed. – BBC News. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-14723137> (07.04.2014).
142. Libya, Syria and Middle East unrest – Sunday 21 August 2011. – The Guardian. Arvutivõrgus: <http://www.theguardian.com/global/middle-east-live/2011/aug/21/libya-syria-israel-middle-east-unrest> (06.04.2014).
143. Libya/National Transitional Council – Statement by Alain Juppé, Ministre d’Etat, Minister of Foreign and European Affairs.- Embassy of France in London. Arvutivõrgus: <http://www.ambafrance-uk.org/National-Transitional-Council-now> (02.04.2014).
144. Libya: Opposition Forces Should Protect Civilians and Hospitals. – Human Rights Watch. Arvutivõrgus: <http://www.hrw.org/en/news/2011/07/13/libya-opposition-forces-should-protect-civilians-and-hospitals> (07.04.2014).
145. Libyan Charge d’Affaires to be expelled from UK. – Government of UK. Foreign & Commonwealth Office. Arvutivõrgus: <https://www.gov.uk/government/news/libyan-charge-d-affaires-to-be-expelled-from-uk> (08.04.2014).
146. Maldives Recognises Libyan National Council as sole representative of the Libyan people (03.04.2011). – Republic of Maldives. Ministry of Foreign Affairs. Arvutivõrgus: <http://www.foreign.gov.mv/new/tpl/news/article/65/> (06.04.2014).
147. Malta recognises Syrian opposition. – EUBusiness. Arvutivõrgus: <http://www.theguardian.com/world/2013/mar/26/syrian-opposition-appeals-nato-support> (30.03.2014).
148. Malta recognises transitional council as Libyan government. – Times of Malta. Arvutivõrgus: <http://www.timesofmalta.com/articles/view/20110823/local/pm.381549> (02.04.2014).
149. Malta to open Office in Benghazi – Libyan embassy will not be closed. – Times of Malta. Arvutivõrgus:

- <http://www.timesofmalta.com/articles/view/20110602/local/malta-to-open-office-in-benghazi.368577> (02.04.2014).
150. Nollkaemper, A. Shared Responsibility Trap: Supplying Weapons to the Syrian Opposition. – Blog of the European Journal of International Law. Arvutivõrgus: <http://www.ejiltalk.org/a-shared-responsibility-trap-supplying-weapons-to-the-syrian-opposition/>(10.02.2014).
  151. Norway recognises the National Transition Council in Libya as the legitimate governing authority. – Norway Ministry of Foreign Affairs. Arvutivõrgus: http://www.regjeringen.no/en/archive/Stoltenbergs-2nd-Government/Ministry-of-Foreign-Affairs/Nyheter-og-pressemedlinger/pressemedlinger/2011/libya_ntc.html?id=652749 (08.04.2014).
  152. Nothing is off the table: Cameron urges more aid for Syria rebels. – The Independent. Arvutivõrgus: <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/nothing-is-off-the-table-cameron-urges-more-aid-for-syria-rebels-8417683.html> (02.02.2014).
  153. Obama Recognizes Syrian Opposition Group. – ABC News. Arvutivõrgus: <http://abcnews.go.com/Politics/OTUS/exclusive-president-obama-recognizes-syrian-opposition-group/story?id=17936599> (06.01.2014).
  154. Opposition. Oxford Advanced Learner's Dictionary. Arvutivõrgus: <http://oald8.oxfordlearnersdictionaries.com/dictionary/opposition> (07.02.2014).
  155. Opposition. Oxford Dictionaries. Arvutivõrgus: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/opposition> (07.02.2014).
  156. Qaddafi blames unrest on al-Qaeda (24.02.2011). – Aljazeera. Arvutivõrgus: <http://www.aljazeera.com/news/africa/2011/02/2011224143054988104.html> (28.03.2014).
  157. Qatar hands Syrian embassy to opposition National Coalition. – Gulf Times. Arvutivõrgus: <http://www.gulf-times.com/qatar/178/details/342144/> (30.01.2014).
  158. Qatar recognises Libyan Rebel Council (28.03.2011) – The Wall Street Journal. Arvutivõrgus: <http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052748704559904576228341860730126?mg=reno64-wsj&url=http%3A%2F%2Fonline.wsj.com%2Farticle%2FSB10001424052748704559904576228341860730126.html> (02.04.2014).
  159. Quinton, S. Libya's Fog of Frozen Assets. – National Journal. Arvutivõrgus: <http://www.nationaljournal.com/nationalsecurity/libya-s-fog-of-frozen-assets-20110825> (09.04.2014).

160. Remarks on Libya and Syria. July 15, 2011. – U.S. Department of State.
Arvutivõrgus:
<http://www.state.gov/secretary/20092013clinton/rm/2011/07/168656.htm>
(07.04.2014).
161. Representative of Syrian coalition welcome in Benelux. – Government of the Netherlands. Arvutivõrgus:
<http://www.government.nl/news/2012/12/12/representative-of-syrian-coalition-welcome-in-benelux.html> (06.01.2014).
162. Revolution. Oxford Advanced Learner's Dictionary. Arvutivõrgus:
<http://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/revolution> (23.03.2014).
163. Russia's Medvedev Says Gadaffi Must Go. – Forbes. Arvutivõrgus:
<http://www.forbes.com/sites/kenrapoza/2011/05/27/russias-medvedev-says-gadaffi-must-go/> (02.02.2014).
164. Sarkozy's Libyan surprise. – Newsbook. Arvutivõrgus:
http://www.economist.com/blogs/newsbook/2011/03/france_and_libya (06.04.2014).
165. Scobbie, I. Operationalising the Law of Armed Conflict for Dissident Forces in Libya. – Blog of the European Journal of International Law. Arvutivõrgus:
<http://www.ejiltalk.org/operationalising-the-law-of-armed-conflict-for-dissident-forces-in-libya/> (06.04.2014).
166. Senegal's Wade: rebels should lead Libya transition. – Reuters Africa. Arvutivõrgus:
<http://af.reuters.com/article/topNews/idAFJJOE74J0B820110520>
(02.04.2014).
167. September 19, 1958: Provisional Government of the Algerian Republic (GPRA) set up. – Official website of Algeria's fiftieth anniversary of independence. Arvutivõrgus:
<http://www.djazair50.dz/?September-19-1958-Provisional>
(19.03.2014).
168. Slovenian Government recognises Libyan National Transitional Council. Arvutivõrgus:
<http://www.mzz.gov.si/nc/en/newsroom/news/article/3247/29269/>
(28.01.2014).
169. Spain Considers the SNC the Representative of the Syrian People (25.11.2011) – LCCS. Arvutivõrgus: <http://www.lccsyria.org/2807> (28.03.2014).
170. Speech and responses of the Minister of Foreign Affairs of Russia S. V. Lavrov to the media questions at the joint press conference following the talks with Deputy Prime Minister / Minister of Foreign and European Affairs of the Slovak Republic M. Lajcak, Moscow, December 12, 2012. – The Ministry of Foreign Affairs

- of the Russian Federation. Arvutivõrgus: http://www.mid.ru/bdcomp/brp_4.nsf/e78a48070f128a7b43256999005bcbb3/fa494079568ab62144257ada004e7170!OpenDocument (28.01.2014).
171. Statement of the Ministry of Foreign Affairs on the recognition of Syrian National Coalition. – Hungarian Ministry of Foreign Affairs. Arvutivõrgus: <http://www.kormany.hu/en/ministry-of-foreign-affairs/news/statement-of-the-ministry-of-foreign-affairs-on-the-recognition-of-the-syrian-national-coalition> (06.01.2014).
172. Stephen, T., O. Self Declaration or Self Determination; A Comparative of Kosovo and Turkish Republic of Northern Cyprus. Arvutivõrgus: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2272023 (19.03.2014).
173. Süüria vaenupooled alustasid otsekõnelusi. – Postimees. Arvutivõrgus: <http://www.postimees.ee/2674402/suuria-vaenupooled-alustasid-otsekonelusi> (26.01.2014).
174. Syria – Vote on a UN General Assembly resolution (November 27, 2012). – France Diplomatie. Arvutivõrgus: <http://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/syria-295/the-un-and-syria/article/syria-vote-on-a-un-general> (20.01.2014).
175. Syria 2012 International Religious Freedom Report. Arvutivõrgus: <http://www.state.gov/documents/organization/208624.pdf> (28.01.2014).
176. Syria conflict: UK recognises opposition says William Hague. – BBC News. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-20406562> (30.03.2014).
177. Syria Crisis: Gulf states recognise Syria opposition. – BBC News. Middle East. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-20295857> (30.03.2014).
178. Syria Opposition Wants U.N. Seat. – Naharnet. Arvutivõrgus: <http://www.naharnet.com/stories/en/70955> (31.01.2014).
179. Syria: 'Coalition is valid', says Monti. – Ansamed. Arvutivõrgus: http://www.ansamed.info/ansamed/en/news/nations/syria/2012/11/19/Syria-coalition-valid-says-Monti_7820520.html (24.01.2014).
180. Syria: France backs anti-Assad coalition. – BBC News. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-20319787> (20.01.2014).
181. Syria: Terzi, Italy support for organised opposition. – Ansamed. Arvutivõrgus: http://www.ansa.it/ansamed/en/news/sections/ministry/2011/11/25/visualizza_new.html_14006144.html (30.03.2014).

182. Syria's opposition opens office in Turkey. – Al Jazeera. Arvutivõrgus: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/12/201112149810909861.html> (30.03.2014).
183. Syrian Civil War. – Encyclopedia Britannica. Arvutivõrgus: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1781371/Syrian-Civil-War> (16.01.2014).
184. Syrian militants do not recognize National Coalition. Arvutivõrgus: <http://vestnikkavkaza.net/news/politics/33921.html> (28.01.2014).
185. Syrian opposition takes Arab League seat. – The Guardian. Arvutivõrgus: <http://www.theguardian.com/world/2013/mar/26/syrian-opposition-appeals-nato-support> (30.03.2014).
186. Talmon, S. The Difference between Rhetoric and Reality: Why an Illegitimate Regime May Still be a Government in the Eyes of International Law. – Blog of the European Journal of International Law. Arvutivõrgus: <http://www.ejiltalk.org/the-difference-between-rhetoric-and-reality-why-an-illegitimate-regime-may-still-be-a-government-in-the-eyes-of-international-law/> (07.02.2014).
187. The National Coalition Represents the Syrian people. – Norway Ministry of Foreign Affairs. Arvutivõrgus: http://www.regjeringen.no/en/archive/Stoltenbergs-2nd-Government/Ministry-of-Foreign-Affairs/Nyheter-og-pressemedlinger/pressemedlinger/2012/pm_coalition.html?id=709541 (06.01.2014).
188. Timeline: Syria's bloodiest days. – BBC Middle East News. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-18255521> (27.03.2014).
189. Top U.S. diplomat visits Libyan rebels in Misrata in show of support for rebellion against Gaddafi. – Dailymail. Arvutivõrgus: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1390094/U-S-diplomat-visits-Libyan-rebels-Misrata-support-rebellion-Gaddafi.html> (07.04.2014).
190. Transition and Reform in Libya. May 19, 2011. – U.S. Department of State. Arvutivõrgus: <http://www.state.gov/r/pa/prs/ps/2011/05/163817.htm> (07.04.2011).
191. Tunisian Government to Recognize Syrian Political Opposition. – TunisiaLive. Arvutivõrgus: <http://www.tunisia-live.net/2011/12/19/tunisian-government-to-recognize-syrian-political-opposition/> (30.03.2011).
192. Turkey issues diplomatic note to Syria over shelling near border. – Today's Zaman. Arvutivõrgus: <http://www.todayszaman.com/news-297994-turkey-issues-diplomatic-note-to-syria-over-shelling-near-border.html> (20.01.2014).
193. Turks Grant Recognition to Coalition of Syrians. – New York Times. Arvutivõrgus: <http://www.nytimes.com/2012/11/16/world/middleeast/turkey->

- [recognizes-new-syrian-rebel-group-as-legitimate-leader-of-syria.html?_r=0](http://www.cnn.com/2011/WORLD/africa/07/15/libya.us.recognition/)
(24.01.2014).
194. U.S. recognizes Libyan rebels' authority. – CNN News. Arvutivõrgus: <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/07/15/libya.us.recognition/> (08.04.2014).
195. UK Recognizes Syrian Opposition. – International Business Times. Arvutivõrgus: <http://www.ibtimes.com/uk-recognizes-syrian-opposition-415952> (30.03.2014).
196. UK to send armoured vehicles to Syrian opposition (06.03.2013) – BBC News. UK Politics. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-21684105> (31.03.2014).
197. UK, Germany and France call for President Assad to stand down (18.08.2011). – UK Government. Foreign & Commonwealth Office. Arvutivõrgus: <https://www.gov.uk/government/news/uk-germany-and-france-call-for-president-assad-to-stand-down> (28.03.2014).
198. UN Human Rights Council strongly condemns abuses by Syrian authorities (03.12.2011). – The Sofia Echo. Arvutivõrgus: http://www.sofiaecho.com/2011/12/03/1218158_un-human-rights-council-strongly-condemns-abuses-by-syrian-authorities (28.03.2014).
199. Update 1 – Spain recognises Libyan rebel council – minister. – Reuters. Arvutivõrgus: <http://www.reuters.com/article/2011/06/08/libya-spain-idAFLDE7571E720110608> (02.04.2014).
200. What is the Geneva II Conference on Syria? (22.01.2014) – BBC News. Middle East. Arvutivõrgus: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-24628442> (29.03.2014).
201. Välisminister Urmas Paet Soome, Rootsi, Taani, Norra, Islandi, Läti, Leedu ja Eesti nimel: tunnustame Süüria opositsioonijõudude rahvuskoalitsiooni Süüria rahva legitiimsete esindajatena. – Eesti välisministeerium. Arvutivõrgus: <http://www.vm.ee/?q=node/16086> (01.02.2014).

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kätlin Kalda, sündinud 16.04.1990

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Opositsiooni tunnustamine Süüria ja Liibüa näitel“, mille juhendaja on René Värk
  - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 2014